

Het verschijnsel Bob Evers

John Beringen

bron

John Beringen, *Het verschijnsel Bob Evers*. Uitgeverij Warung Bambu, Breda 1993

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/beri003vers01_01/colofon.htm

© 2004 dbnl / John Beringen

De Bob Evers-serie, thematisch gegroepeerd

- 1 Avonturen in de stille Zuidzee (1950)
- 2 Drie jongens op een onbewoond eiland (1950)
- 3 De strijd om het goudschip (1951)

- 4 Een overval in de lucht (1950)
- 5 De jacht op het koperen kanon (1950)
- 6 Sensatie op een Engelse vrachtboot (1950)

- 7 Tumult in een toeristenhotel (1951)

- 8 Drie jongens als circusdetective (1952)
- 9 Een dollarjacht in een D-trein (1952)
- 10 Een speurtocht door Noord-Afrika (1952)

- 11 Drie jongens en een caravan (1953)

- 12 Kabaal om een varkensleren koffer (1953)

- 13 Een motorboot voor een drijvend flesje (1953)
- 14 Een kloppjacht op een kapitein (1954)
- 15 Een raderboot als zilvervloot (1954)

- 16 Nummer negen seint New York (1954)
- 17 Een meesterstunt in Mexico (1955)
- 18 Trammelant op Trinidad (1955)

- 19 Vreemd krakeel in Californië (1955)

- 20 Lotgevallen rond een locomotief (1956)

- 21 Pyjamarel in Panama (1956 o.d.t. Pyjama-rel in Panama)

- 22 Vreemd gespuis in een warenhuis (1957)
- 23 Wilde sport om een nummerbord (1957)
- 24 Hoog spel in Hong Kong (1958)

- 25 Een vliegtuigsmokkel met verrassingen (1958)
- 26 Stampij om een schuifrompet (1959)
- 27 Kunstgrepen met kunstschatten (ca. 1958)
- 28 Bombarie om een bunker (1960)
- 29 Ali Roos als Arie Baba (1960)
- 30 Heibel in Honoloeloe (ca. 1961)
- 31 Arie Roos wordt geheim agent (1961)
- 32 Cnall-effecten in Cassablanca (ca. 1962)
- 33 Een zeegevecht met watervrees (1987)
- 34 Bob Evers belegert fort B (1977) *
- 35 Arie Roos als ruilmatroos (1978) *
- 36 Kloppartijen in een koelhuis (volt. De Zwaan, 1989)
- 37 Superslag in een supermarkt (De Zwaan, 1990)
- 38 Een festival vol verwickelingen (De Zwaan, 1991)
- 39 Bouwbonje om een staalskelet (De Zwaan, 1992)

* Deze twee delen zijn aan het eind van de jaren zeventig elders verschenen (Van Holkema & Warendorf). Het taalgebruik in deze uitgaven was echter dusdanig dubieus, dat ze hierdoor uit de toon vielen bij de eerder verschenen 32 delen van De Eekhoorn. Pas nadat Peter de Zwaan de gebezigde taal had 'gefilterd' en bedenkelijke uitspraken had weggelaten, konden ze goed aansluiten bij de serie.

* Deze twee delen zijn aan het eind van de jaren zeventig elders verschenen (Van Holkema & Warendorf). Het taalgebruik in deze uitgaven was echter dusdanig dubieus, dat ze hierdoor uit de toon vielen bij de eerder verschenen 32 delen van De Eekhoorn. Pas nadat Peter de Zwaan de gebezigde taal had 'gefilterd' en bedenkelijke uitspraken had weggelaten, konden ze goed aansluiten bij de serie.

Woord vooraf

De ontwikkeling van *Het verschijnsel Bob Evers*

In de eerste plaats merk ik op dat ik het schrijven van *Het verschijnsel Bob Evers* niet zie als een verdienste mijnerzijds, integendeel; tenslotte had iedere andere Bob Evers-liefhebber hetzelfde kunnen doen. Het is hooguit een kwestie van: je moet maar op het idee komen.

Dat ik daadwerkelijk op dat idee gekomen ben en er iets mee gedaan heb, is slechts voortgekomen uit mijn koppige overtuiging dat er veel aanvullende informatie rondom de Bob Eversserie moest bestaan, die voor het nageslacht de moeite waard is om vastgelegd te worden.

Vandaar dat ik in de zomer van 1990 een speurtocht in het Bob Evers-verleden begon; het resultaat hiervan is te lezen in de eerste en tweede afdeling van dit boek, resp. 'Bob Evers gewogen' en 'De Bob Evers-formule'. Hierin opgenomen zijn veel zaken die men uit de serie zelf kan opdiepen en die een en ander verklaren c.q. bevestigen.

Iets totaal anders, wat ik overigens tot mijn schroom moet bekennen, is dat het idee voor *Het verschijnsel Bob Evers* mij reeds vanaf 1975 door het hoofd spookte. Dat ik pas anderhalf decennium later gehoor heb gegeven aan deze prikkel, is te wijten aan mijn onzekerheid met betrekking tot de vraag of Willy van der Heide wel gecharmeerd zou zijn geweest van dit initiatief.

Inmiddels heb ik van mensen die hem zeer goed gekend hebben, vernomen dat hij dit juist een prachtige ontwikkeling zou hebben gevonden. Sterker nog: hij zou vervuld van plezier alle gewenste informatie aangeleverd hebben.

Sindsdien is mijn levensmotto derhalve: 'Als je een goed idee hebt, *doe* het dan gewoon.' Dit mede gelet op de meedogenloze

wetenschap dat al degenen die iets interessants te vertellen hebben over de tijd dat Bob Evers ‘geboren’ werd, ons langzaam maar zeker één voor één aan het ontvallen zijn.

Het laatste is helaas maar al te waar gebleken toen dhr. P. Schilperoort in november 1990 overleed, precies drie maanden nadat ik hem ontmoette en enige uren met hem sprak over Willy van der Heide. Tijdens deze ontmoeting heeft hij mij veel informatie verschaft in de vorm van een aantal bijzondere anekdotes.

Verder ben ik voor de verkregen informatie, die de inhoud van *Het verschijnsel Bob Evers* mede bepaald heeft, eveneens veel dank verschuldigd aan de volgende instanties/personen:

Uitgeverij De Eekhoorn
Gemeente Amersfoort
Gemeente Bilthoven
Dhr. T. Hildebrand
Dhr. H. Kleppe
Dhr. T. Kleppe
Mevr. N. Kriegsman
Dhr. J. van Londen
Dhr. T. van Scherpenseel
Dhr. F. Verpoorten jr.
Dhr. P. Wilking (alias ‘Pistolen Paul’)
Dhr. P. de Zwaan

John Beringen
Wijck Bij Duurstede

Eerste afdeling: Bob Evers gewogen

I.1 Geschiedenis

De Bob Evers-serie vindt haar oorsprong in 1943; in dat jaar verscheen er een feuilleton in het blad *Jeugd* met als titel: *De avonturen van drie jongens in de Stille Zuidzee*. De hoofdrol hierin wordt gespeeld door een Amsterdamse jongen, genaamd Rob Evers, wiens vader een rederij heeft.

Wat Willy van der Heide er precies toe bewogen heeft later een Amerikaan te maken van Rob, is iets waar we slechts naar kunnen raden. Het is zeer wel mogelijk dat hij dat gedaan heeft om het speelterrein van de drie helden op die manier aanzienlijk te vergroten. Een andere - of wellicht tweede - verklaring is dat Van der Heide een serie jongensverhalen op de markt wilde brengen, die nu eens anders waren wegens hun internationale opzet. Bij wijze van sprankelende vernieuwing dus, in schril contrast met de op dat moment actuele jongensboeken, die naar de mening van Van der Heide te 'koekebakkerig en te kneuterig' waren. In hoofdstuk I.2 kunt u lezen dat deze visie hem al door zijn hoofd spookte in zijn kinderjaren. 'Je moet gewoon de wereld in,' aldus Van der Heide.

De naamsverandering van Rob naar Bob heeft hij op tactische wijze verricht, aangezien Bob als doopnaam Robert heeft. Dit wordt duidelijk aan de hand van het radio-bericht dat FBI-agent Masters verstuurt naar Gemeentepolitie Tallahassee in *Een meesterstunt in Mexico* (blz. 100).

Nu was Van der Heide geen nieuwe schrijver aan het firmament. Onder een *ander* pseudoniem, namelijk Willem W. Waterman, had W.H.M. van den Hout (geb. 3 maart 1915), want zo heette Willy van der Heide in het echt, reeds enkele 'grote-mensenboeken' op zijn naam staan. Dit spel met alter ego's zou hij als een rasechte romanticus nog vele malen herhalen; later zou hij bijvoorbeeld nog publiceren onder pseudo-

niemen als Sylvia Sillevius en Victor Valstar. Daar staat tegenover dat Willy van der Heide ongetwijfeld zijn favoriet was, want behalve de omvangrijke Bob Evers-serie, probeerde hij onder deze naam nog diverse series jeugdboeken te lanceren. Hoopte hij wellicht van zijn geliefde naam als de schrijver van Bob Evers te profiteren - wie zal het zeggen - dan moet hij echter bedrogen uitgekomen zijn, als we althans op het aantal delen in iedere serie afgaan: Zip Nelson bleef op één steken, evenals de reeksen Woutertje Wipneus en Dikkie. Enig succes kan mogelijk toegeschreven worden aan de Otto Onge-reeks, waarvan vier delen zijn verschenen. Voor de precieze bibliografische gegevens zij de geïnteresseerde lezer naar hoofdstuk III.5 verwezen.

*

Terug naar Bob Evers. Op 19 mei 1949 werd het contract opgemaakt tussen Van der Heide en Uitgeverij M. Stenvert & Zn. te Meppel, hetgeen het begin van de Bob Evers-serie inluidde. In artikel 1 van genoemd contract staat het volgende vermeld:

Contractant ter eene zijde geeft uit bij contractante ter andere zijde een serie getiteld 'De Bob-Evers-serie', en verplicht zich, jongensavonturenboeken waarin deze figuur optreedt, uitsluitend aan te bieden aan M. Stenvert en Zoon. Hij verklaart van deze serie het auteursrecht te bezitten.

Zo kon het gebeuren dat in het jaar daarop het allereerste Bob Evers-boek ** verscheen bij Uitgeverij Stenvert in Meppel, die

* Over zijn bijdragen aan bladen als *Candy* zullen wij hier het zwijgen toe doen.

** Van de gebonden boeken, die in 1950 verschenen, hadden de eerste zes delen een andere volgorde dan die we nu kennen bij de pocketserie, te weten:

- 1 *Een overval in de lucht*
- 2 *De jacht op het koperen kanon*
- 3 *Sensatie op een Engelse vrachtboot*
- 4 *Avonturen in de Stille Zuidzee*
- 5 *Drie jongens op een onbewoond eiland*
- 6 *De strijd om het goudschip*

Toen in 1965 de gebonden boeken werden vervangen door de pockets (met een frequentie van acht boeken per jaar) werd de volgorde aangehouden zoals we die nu nog kennen. Dus 1, 2 en 3: het Zuidzeeavontuur en 4, 5 en 6: de briefjesjacht.

zowel school- als kinderboeken uitgaf. Daarvóór had Van der Heide zijn neus gestoten bij vier andere (grote) uitgevers, die allen dezelfde kritiek hadden op zijn manuscripten, namelijk: 'Zo schrijf je geen jongensboeken.'

Dat zij hierdoor een unieke kans vergooiden om een serie legendarische boeken in hun fonds te krijgen, konden zij op dat moment natuurlijk niet weten. Toen ze dat later beseften, werd hun tandengeknars echter ruimschoots overstemd door de razende persen, die steeds langer moesten draaien om aan de ongelooflijke vraag te kunnen voldoen, en het gerinkel van de ontelbare kassa's, die te zamen 'The sound of Money' uitvoerden.

De Bob Evers-serie bleek machtig populair; nog niet eerder was Nederland met een dergelijk plotselinge, maar vooral hevige rage geconfronteerd geweest. Om een en ander te illustreren laten we een vrouw aan het woord, die in 1952 in Utrecht een buurtbibliotheek runde:

Het duurde niet lang of ik betreurde diep in mijn hart het moment waarop we ons bestand hadden uitgebreid met de Bob Evers-serie. De chaotische taferelen die deze boeken

op de zaterdagmiddagen teweegbrachten, moet u met eigen ogen aanschouwd hebben, om u er een voorstelling van te kunnen maken. * Alleen Sinterklaas presteerde het om meer kinderen op de been te krijgen. Wachtlijsten moesten we aanleggen en keer op keer moesten we voorrekenen hoe lang iemand in het gunstigste geval moest wachten als de persoon in kwestie bijvoorbeeld drie gegadigden vóór zich had. Sommige jongens - ook al waren ze niet ouder dan acht of negen jaar - reageerden recalcitrant door op te merken dat het helemaal niet nodig was dat iemand een Bob Evers-boek langer dan een week leende. 'Zo'n boek lees je immers in een paar uur uit,' was dan het commentaar. Het werd nog erger als bleek dat iemand het felbegeerde boek niet op tijd had teruggebracht; scheve gezichten en/of huilbuien waren dan een heel normaal verschijnsel. Er werd haast gevochten om die boeken. Een enkele keer heb ik met de gedachte gespeeld om de politie te bellen ten einde de bibliotheek maar te laten ontruimen.

In 1954/55 verhuisde uitgever Stenvert naar Apeldoorn; niet lang daarna overleed dhr. Stenvert sr. Zijn zoons zetten de zaak voort, met dien verstande dat zij ieder een eigen uitgeverij gingen runnen. De een kreeg het schoolboekenfonds; de ander het jeugdboekenfonds, dat vanaf 1 oktober 1957 uitgeverij De Eekhoorn ging heten. In de jaren daarna is De Eekhoorn achtereenvolgens naar Harderwijk, Barneveld en ten slotte Amersfoort verhuisd. Op dit moment worden in Apeldoorn nog steeds schoolboeken uitgegeven door M. Stenvert & Zn.

De Bob Evers-serie zou intussen hoogstwaarschijnlijk veel groter zijn geweest, als de kwade dag niet was gekomen waarop

* Het betrof hier een particuliere bibliotheek - opgezet door een kerkgenootschap - die alleen geopend was op de zaterdagmiddag van 14.00-17.00 uur.

Van der Heide geld nodig had (\pm 1965). Daarbij kwam nog het feit dat hij diep in zijn hart vreesde dat de serie wellicht spoedig over haar hoogtepunt heen zou raken.

Combineer deze twee gegevens en u zult begrijpen hoe hij ertoe is gekomen te besluiten het honorarium (een bepaald percentage van elk verkocht boek) te laten afkopen. Per boek ontving hij dan ook een x-bedrag, dat als kwijting gold voor al het honorarium dat hij tegoed had en in de toekomst te vorderen zou hebben. Deze transactie werd afgewikkeld in 1965, 1966 en 1967 en het bedrag dat ermee was gemoeid beliep uiteindelijk iets meer dan f100.000.

Het zal duidelijk zijn dat er in deze regeling een behoorlijk risico school voor zowel Willy van der Heide als De Eekhoorn. Immers, als gebleken zou zijn dat de Bob Evers-serie vlak na de afkoop niet meer liep, dan had De Eekhoorn met een flinke strop gezeten. Zouden de boeken echter blijven lopen als tevoren, dan zou Willy van der Heide vroeg of laat tot de spijtige conclusie komen dat hij beter nooit over de afkoopregeling had kunnen beginnen.

De tijd heeft geleerd dat laatstgenoemde ontwikkeling zich voordeed, hetgeen inhield dat De Eekhoorn uiteindelijk in het voordeel was. Hierdoor ontstond er wrijving tussen de twee partijen, die tot gevolg had dat Van der Heide 'geen letter meer zou schrijven voor De Eekhoorn'. Deel 33 (*Een zeegevecht met watervrees*) bleef zodoende onvoltooid.

De concrete oorzaak van dit conflict lag in de verwarring die zich bij Willy van der Heide voordeed over rechten en honorarium. Uit het eerste artikel van het contract blijkt glashelder dat Stenvert (later: De Eekhoorn) de naam Bob Evers vanaf 19 mei 1949 als haar handelsmerk mocht beschouwen; zij bezat dus het alleenrecht. Wat het afkoopproces betreft werd er een bepaald bedrag per boek overeengekomen. Dus toen Van der Heide in 1967 de laatste betaling ontving was alles afgehandeld. Door het misverstand meende hij echter dat hij nog wel degelijk aanspraak kon maken op honorarium. Nadat de kwestie door wederzijds ingeschakelde deskundigen was bekeken, bleek dat De Eekhoorn volkomen conform de regels had ge-

handeld. Het was toen 1968/69.

Helaas bleek het conflict een definitief einde gemaakt te hebben aan de samenwerking tussen Van der Heide en De Eekhoorn. Dat moge blijken uit het feit dat De Eekhoorn nog wel pogingen heeft ondernomen om tot een gesprek te komen met Van der Heide, maar de laatste heeft het altijd afgewezen.

Wat het geheel in een enigszins triest daglicht stelt, is het feit dat een en ander werd veroorzaakt doordat Willy van der Heide het succes van zijn levenswerk - achteraf bezien - heeft onderschat.

Nog eenmaal werden de Bob Evers-liefhebbers verrast toen aan het einde van de jaren zeventig twee nieuwe - weliswaar 'illegale' - titels verschenen bij Unieboek (Van Holkema & Warendorf): de delen 34 en 35 (*Bob Evers belegert fort B* en *Arie Roos als ruilmatroos*).

Toen kwam de dag waarop Willy van der Heide op 69-jarige leeftijd ten gevolge van een hartaanval overleed: zondag 24 februari 1985; de meester was niet meer.

Wat restte waren een aantal onduidelijkheden:

1. De vraag die centraal stond, betrof of deel 33 ooit nog zou uitkomen; temeer omdat dit niet voltooid was. Toen ikzelf eveneens hiernaar informeerde bij De Eekhoorn in de zomer van 1985 (mijn eerste contact met genoemde uitgever) liet men weten dat deze vraag gemiddeld twee keer per dag, hetzij telefonisch, hetzij schriftelijk, werd gesteld. De overweging bestond om het te laten voltooien door een Willy van der Heidekenner. Op zich was dat geen ongewoon plan, aangezien een dergelijke aanpak wel vaker is toegepast in bijvoorbeeld de muziek en de literatuur. Het probleem werd echter gevormd door de vraag *wie* dat eventueel zou gaan doen.

2. Dan waren er nog de delen 34 en 35, die verschenen waren bij Unieboek. Zoals uiteengezet bezat De Eekhoorn het alleenrecht van de Bob Evers-serie; op grond daarvan behoorden

nieuwe delen dus thuis in haar fonds en niet in dat van een andere uitgever. Hier deed zich evenwel een totaal andere moeilijkheid voor. Het betrof niet zozeer de ‘overheveling’ van de twee delen van Unieboek naar De Eekhoorn, want het was duidelijk dat De Eekhoorn in haar recht stond. Neen, het taalgebruik in de delen 34 en 35 was dusdanig ‘anders’, dat zij niet zonder meer konden aansluiten op de 32 eerder verschenen delen. Voordat dit kon plaatsvinden dienden ze bewerkt te worden, opdat ook daarin geen onvertogen woord te bespeuren was, hetgeen een der belangrijkste uitgangspunten - zo niet het belangrijkste uitgangspunt - is en blijft van De Eekhoorn.

3. Achter in deel 35 werd deel 36 aangekondigd (*Kloppartijen in een koelhuis*). Het bleek dat dit manuscript, evenals deel 33, helaas niet voltooid was. Ook hier dus weer een probleem.

Uiteindelijk was het Peter de Zwaan die zich zou ontfermen over de voltooiing van de delen 33 en 36 en de bewerking van de delen 34 en 35. Deze keuze zal u niet verbazen als u weet dat hij:

- A: Een Willy van der Heide-kenner bij uitstek is (in een publikatie is hij ooit eens omschreven als ‘een wandelende Willy van der Heide-encyclopedie’).
- B: Willy van der Heide persoonlijk gekend heeft en daardoor wellicht iets afweet van diens werkwijze.
- C: Zelf de nodige ervaring heeft met het schrijven van jongensboeken, gezien het feit dat hij een respectabel aantal leuke titels op zijn naam heeft staan.

Zodoende kon het aantal Bob Evers-boeken stijgen naar 36 delen. Wat gezegd moet worden over de voltooiing van de delen 33 en 36, is dat Peter de Zwaan dit op voortreffelijke wijze gedaan heeft. In beide genoemde delen moet zich namelijk het punt bevinden waarop Willy van der Heide ophield en Peter de Zwaan begon; ondanks veelvuldig kritisch lezen (ja, men kan wel zeggen: studeren) ben ik er niet in geslaagd deze punten te

ontdekken. Voorzover bekend is niemand dit gelukt. Vandaar dat het ook een verheugend initiatief was om Peter de Zwaan de serie te laten voortzetten. Het eerste resultaat van deze alleraardigste wending lag in het najaar van 1990 in de winkel: *Superslag in een supermarkt*; ofte wel: deel 37. Dat het geen eenmalige ‘stunt’ was, moge blijken uit het feit dat sindsdien op naam van Peter de Zwaan meer titels zijn verschenen: deel 38: *Een festival vol verwickelingen* en deel 39: *Bouwbonje in een staalskelet*.

Een laatste opmerking: in een interview, verschenen in de Leeuwarder Courant op 2 november 1978, verklaarde Willy van der Heide dat hij bezig was met het schrijven van twee Bob Evers-boeken, te weten *Kloppartijen in een koelhuis* en *Bakkeleien op een booreiland*. Of het laatste manuscript voltooid is, waar het is en of het überhaupt nog bestaat, weet niemand.

I.2 De jaren '50... en verder?

In 1974 zond de VARA-radio een serie programma's uit die als titel had: 'De jaren '50... en verder?' In één van die uitzendingen - die van zaterdag 28 september - interviewde Pamela Koevoets Willy van der Heide en sprak met hem over de Bob Evers-serie.

De gesproken tekst wordt hieronder letterlijk weergegeven.

WvdH: 'Eigenlijk ben ik uit een soort van weemoed begonnen aan het schrijven van boeken over de Stille Zuidzee met een Amerikaanse jongen erin.'

Commentatrice: 'Dit is Willem Waterman *, alias Willy van der Heide, de schrijver van de Bob Evers-serie. Avontuurlijke jongensboeken, die in de jaren '50 door uitgeverij De Eekhoorn in Harderwijk met veel succes aan de man werden gebracht.'

WvdH: 'Niet alleen was het dus die zekere nostalgie, die hang naar de ruimte van de Stille Zuidzee-avonturen en dergelijke dingen meer, maar ook een bepaalde mate van geïrriteerdheid. Door dat koekebakkerige, kneuterige soort van kinderboeken dat ik uit mijn jeugd kende, waar ik een mateloze hekel aan had. En de wereld was toen bezig veel ruimer te worden. Ik dacht: je komt er niet meer met drie jongens met een spook in een oude molen en acht jongens en een oude schuit. Je moet gewoon de wereld in; dus toen ik die serie opzette, toen had ik ook het hele canvas van de hele wereld voor ogen. Tot en met

* Dit is weer een prachtig staaltje pseudoniemen-spel: Willy van der Heide wordt hier gepresenteerd als een alias van Willem W. Waterman, terwijl zijn feitelijke naam ongenoemd blijft.

Trinidad en Californië erbij en Zuid Afrika.’

Er wordt een stukje voorgelezen uit deel 32 van de serie.

WvdH: ‘Ik ben er altijd trots op geweest dat deze boeken waren gebaseerd op een immense realiteit; op *die* plaats *staat* die telefooncel, *dat* pistool van dat kaliber *ziet* er zo uit, *die* auto van dat jaar heeft *daar* een geheim compartiment.’

Pamela Koevoets: ‘Je bent dus ook overal zelf geweest in de wereld?’

WvdH: ‘Nee, dat is overdreven, maar een hoop van die dingen zijn wel gebaseerd op persoonlijke ervaringen^{*}, want dat is ook een van mijn koppige eigenwijze standpunten. Ik heb dat - bij bijna elke schrijver - als ik een boek opsla en hij begint te praten over... eh... *desnoods* over vrouwen, om nou eens iets anders aan te roeren; dan zeg ik: nou, je *praat* er wel over, je hebt er wel eens een kop koffie mee zitten drinken, maar je hebt ze nooit in de praktijk meegemaakt; je kletst uit je nekharen. *You don't know what you are talking about.*’

Pamela Koevoets: ‘Kunnen we nu even teruggaan naar de helden, kan je misschien even introduceren en een kleine beschrijving van ze geven?’

WvdH: ‘Ja, in de oorsprong waren ze eigenlijk alle drie equivalent; ik had toen geen voorkeur. En dat komt ook gedeeltelijk omdat ze in de loop van de serie langzaam ouder worden. Dus toen die boeken begonnen, zaten ze in de tweede, derde klas van de middelbare school; en toen waren het eigenlijk nog jongetjes. Toen waren die karakters nog niet zo duidelijk gevormd. Maar naarmate ik verder kwam in die serie, gingen die

* Zie hoofdstuk 6.

jongens ook voor *mij* meer leven met hun eigenaardigheden.

Jan Prins, die de zuinige jongen is van het geldbeheer; en Arie Roos, die de briljante prima-donna gaat worden met die dikke buik van hem, die zijn ook voor *mijzelf* helemaal uit de verf gekomen.’ *

Pamela Koevoets: ‘En de derde was Bob Evers; wat was dat voor iemand?’

WvdH: ‘Jaaa, Bob Evers was de typische Amerikaan met een praktisch-technisch inzicht zoals alle Amerikanen; ze zijn dikwijls helemaal niet dom, ze zijn technisch heel handig, net als apen. Maar die andere twee, Arie Roos en Jan Prins, zijn duidelijk Europeanen en Bob is duidelijk een Amerikaans jongetje.’ **

Commentatrice: ‘De eerste Bob Evers verscheen in 1948; na ruim 20 jaar en 30 avonturen gaf de schrijver er door een fikse ruzie met zijn uitgever ineens de brui aan. Er kwamen geen nieuwe jongensverhalen meer van Willy van der Heide.’

WvdH: ‘Tot ik vorig jaar een aanbod kreeg van Unieboek in Bussum, van Zwaan dus, die zei: “Luister eens, wil je voor *ons* die Bob Evers-serie voortzetten?” En toen had ik er weer helemaal zin in; ik had er helemaal weer lol in, het was weer helemaal fris en nieuw en zo...’

Pamela Koevoets: ‘Het is evengoed twintig jaar geleden dat het eerste boek is verschenen.’

WvdH: ‘Ja.’

* Zie hoofdstuk 7.

** Zie hoofdstuk 3.

Pamela Koevoets: 'En het gaat nog steeds door.'

WvdH: 'Ja, dat is heel vreemd, want je neemt automatisch aan - ik ook - dat na een generatie die jongens van school af zijn en dan gaan die boeken wel over van broertje op broertje, of van broertje op zusje; maar tot mijn stomme verbazing schijnen die boeken niet te verouderen, want ze verkopen er nu meer dan toen twintig jaar geleden.'

Pamela Koevoets: 'Dus je hebt acht jaar niet aan die boeken geschreven en nu ben je opeens weer begonnen.'

WvdH: 'Ja.'

Pamela Koevoets: 'Zijn die jongens eigentijdser geworden, dragen ze andere kleren, hebben ze langer haar; hoe heb je dat aangepakt?'

WvdH: 'Gewoon hetzelfde; die karakters veranderen namelijk niet. De enige technische moeilijkheid - *natuurlijk* - maar dat is het enige waar ik nooit onderuit ben gekomen, omdat die boeken door elkaar leesbaar zijn, * als je dus logisch - daar gebruik ik dat afschuwelijke woord net - logisch gaat denken, dan zeg je: ja, luister eens even - die jongens moeten inmiddels al zo'n 42 zijn met al die avonturen die ze achter de rug hebben. Maar ja, dat had je met Sherlock Holmes ook; dus dat moeten we maar in vredesnaam een beetje zo laten. Ze zijn nu van de HBS af, dus nou kun je een hoop in één jaar laten gebeuren; het zit vrij compact in elkaar allemaal. Vroeger moest dat allemaal in de vakantie gebouwd worden, dus toen kwam ik wel eens in tijdnood, maar dat doet zich nu niet meer voor.

Wat ik net geschreven heb, dat heet: *Bob Evers belegert fort B* - dat is afgeleverd - en ik zit nu net midden in het avontuur in

* Zie hoofdstuk 11.

de Caribische Zee, en dat heet: *Arie Roos als ruilmatroos*. Dat gaat over schatduiken daar en over Spaanse galjoenen.

Maar toen ik er weer aan begon heb ik me geen *enkele* moeite gegeven om de stijl aan te passen, of wat ook; ik ging gewoon achter die machine zitten en daar stond die dikke Arie Roos met z'n handen in z'n zakken op de hoek van de Rozengracht en de Prinsengracht. En ineens: “toet-toet”, daar komt Jan Prins erbij, en ik heb het gewoon laten lopen zoals het liep.’

Er wordt een stukje uit deel 31 voorgelezen.

WvdH: ‘Het is situatiewitumor heel dikwijls. Vooral die klassieke streken van Arie Roos versus Jan Prins. Die Jan Prins probeert dan ook slim te zijn en die kletst zich dan wel zo onherroepelijk vast - onder luid gebrul van Arie natuurlijk - en Arie die zit in een reddeloze situatie waarvan je zegt: “Nou daar kletst hij zich nooit van z'n leven uit; *nou* zit hij vast.” Maar met een briljant esprit kletst die dikke rooie zich eruit.’*

Pamela Koevoets: ‘En met Arie heb je jezelf het meest geïdentificeerd?’

WvdH: ‘Dat is een heel aardige vraag en daar zou ik dit op willen zeggen: zowel Jan Prins als Arie zijn een duidelijke afsplitsing van mijzelf; ik heb duidelijk dingen met Arie Roos gemeen.’

Pamela Koevoets: ‘Wat bijvoorbeeld?’

WvdH: ‘Ik ben vreselijk makkelijk met geld; en slordig, zodat iedereen zegt: “Jongen, wat haal je *nou* uit? - daar komt *niets* van terecht.” En dan zeg ik: “Nou, dat zien we dan morgen wel weer”, en het komt net zo mooi op z'n poten terecht; dat is een

* Zie hoofdstuk 3.

typische Arie Roos-streek. Aan de andere kant spreek ik mezelf weleens bestraffend toe in de stijl van Jan Prins, zo van: "Willem, nou moet je toch uitkijken, want nou bak je het echt te bruin." Die equivalentie heb ik ook in beide jongens gelegd.'

Pamela Koevoets: 'Ja, je ziet er ook keurig uit hè? Net als Jan Prins.'

WvdH: 'Ja, dat is ook wel toeval, hoor, want ik zie er ook wel eens uit, als ik aan een paar bootmotoren heb liggen sleutelen, dat je zegt: nou nou, geef die man nog maar een biertje.'

Er wordt een stukje uit deel 14 voorgelezen.

Pamela Koevoets: 'Die boeken zijn er nooit geweest in openbare leeszaal en bibliotheken.'

WvdH: 'Nee.'

Pamela Koevoets: 'Hoe kwam dat?'

WvdH: 'Van het begin af aan werd er over deze serie ernstig gefronst; er wordt *nog* steeds over gefronst, omdat ze niet cultureel of opbouwend zou zijn. En ik had altijd het argeloze idee - en dat heb ik nog - dat dat kinderen geen ene moer interesseert. Die willen gewoon eerlijke boeken lezen waar wat in te beleven valt. Er zijn genoeg mensen die op de morele zeurtoer gaan; dat laat ik graag aan anderen over. Ik ben geen gefrustreerd dominee of moeizaam humanist; die markt mogen anderen hebben.'

*

Pamela Koevoets: 'Toch zijn het keurige jongens; er komen nooit meisjes in voor en geen drank.'

* Zie hoofdstuk 11.

WvdH: ‘Nee.’

Pamela Koevoets: ‘Wat had men er dan op tegen kunnen hebben?’

WvdH: ‘Het schijnt zo te zijn - die opmerking is eens een keer gemaakt - dat het on-Hollandse boeken zijn; er straalt een sfeer vanuit, die is on-Nederlands; het is niet *kneuterig* genoeg. Het zijn internationale boeken, en dat schijnt ze op de een of andere manier te irriteren. Het is heel moeilijk uit te leggen misschien. En toch ben ik zelf - voorzover ik weet - een duidelijke Hollander; van generatie op generatie komt mijn hele familie in dit kleilandje voor.’

Pamela Koevoets: ‘Je bent een avonturier?’

WvdH: ‘O ja, ik ben voor alles te porren, hoor.’

Opmerking:

Dit interview was langer; indertijd heb ik het in zijn geheel opgenomen, maar later heb ik per abuis het tweede gedeelte gewist. Wel weet ik nog wat er besproken werd, namelijk iets over het Bob Evers Genootschap (zie I.11.3).

Verder vertelde Willy van der Heide een anekdote, die te maken had met een gebeurtenis in deel 7 (*Tumult in een toeristenhotel*). Op blz. 142 is te lezen hoe Vonnie Vassar, nadat hij in een schietpartij een doos vuurpijlen had geraakt, alle smeulende resten in de loods met een brandslang natspuit. Ook Lilian, die aan een betonnen paal zit vastgebonden, neemt hij onder vuur. Willy van der Heide vertelde dat hij later ontzettend veel commentaar te verwerken kreeg naar aanleiding van deze daad.

I.3 De drie helden doorgelicht

I.3.1 Inleiding

Om meer inzicht te krijgen in de Bob Evers-serie is het van belang dat we allereerst bekijken hoe de hoofdpersonen - ieder afzonderlijk - psychisch geconstrueerd zijn. Daarna zijn we in staat vast te stellen in welk opzicht de geconstateerde verschillen/overeenkomsten de onderlinge verhoudingen beïnvloeden. De totale uitkomst van dit onderzoek brengt ons iets dichterbij het antwoord op de vraag hoe het komt dat de serie zo populair is.

Dit hoofdstuk is daarom als volgt opgebouwd:

- Hoe de jongens mentaal in elkaar zitten:
 - Jan Prins
 - Arie Roos
 - Bob Evers.

- De invloed van de verschillende karakters op de samenwerking.
- De afkomst als medebepalende factor.
- Het tegen(ge)wicht.

I.3.2 Hoe de jongens mentaal in elkaar zitten

I.3.2.1 Jan Prins

Hij heeft geen geld; het geld bezit hèm.

Natuurlijk is het zeer verstandig als iemand op verantwoorde wijze met geld omspringt. Bij Jan Prins echter kan men zich serieus afvragen of zijn angst om ook maar een dubbeltje te veel te betalen, geen ziekelijke obsessie is. Het liefste zou hij

niets uitgeven maar uitsluitend verdienen. Aan dat ‘verdienen’ stelt Jan Prins overigens één voorwaarde, die voor hem van levensbelang is: er mag geen risico aan verbonden zijn.

Dit druist volledig in tegen de visie van Arie, die altijd verklaart dat je nu eenmaal een klein visje uit moet gooien om een grote te vangen. Daardoor verkeert Jan voortdurend in een tweestrijd. Aan de ene kant wil hij op ‘zeker’ spelen, terwijl hij aan de andere kant (diep in zijn hart) ook weer bang is een kans te missen. Wist hij van tevoren dat financieel succes verzekerd was, dan zou hij inderdaad bereid zijn een zekere investering te doen. Alleen... geen mens kan koffiedik kijken, ook Jan Prins niet. Hij verschilt dan ook regelmatig van mening met Arie over geldzaken. Arie neemt hierover een eenvoudig standpunt in: hijzelf heeft plezier van zijn geld, terwijl Jan alleen maar kopzorgen heeft en daardoor te vergelijken is met iemand die geen stuiver bezit.

Om maar een soortgelijke stelling te lanceren volgens Aries levensovertuiging: als iemand een nieuwe fiets koopt om deze angstvallig in de schuur te laten staan omdat hij anders slijt, is deze persoon even ver als iemand die géén fiets heeft.

Verder is Jan een jongen die - hoewel een tikje pessimistisch - uiterst secuur is; hij is een kei in hoofdrekenen. Door zijn accuratesse en zijn consequente wijze van rechtlijnig denken mist hij echter net dat beetje flexibiliteit dat hem in menige situatie een hoop moeilijkheden zou kunnen besparen. Hij is de figuur bij uitstek die rekening houdt met tien mogelijkheden, maar absoluut niet weet wat te doen als hij tot zijn afgrijzen moet constateren dat al zijn denkwerk en voorbereidingen teniet worden gedaan als mogelijkheid nummer elf zich openbaart. ‘Iets organiseren’ is Jan toevertrouwd; ‘improviseren’ gaat hem bedroevend slecht af. Dit in tegenstelling tot Arie, die uiterst moeilijk te overtroeven blijkt wanneer een bepaalde situatie een volkomen onverwachte wending neemt. (Later meer hierover.)

Een andere oorzaak waardoor Jan nog wel eens in een netelige situatie raakt, is zijn koppigheid en zijn tekort aan tact, wanneer hij overtuigd is het recht aan zijn zijde te hebben. Het

eindresultaat is dan ook vaak dat hij mensen tegen zich in het harnas jaagt, terwijl hij zoveel had kunnen bereiken mits hij maar bereid was geweest een veer te laten, c.q. een ietsje van zijn principes af te wijken.

Overige kenmerken van Jan: technisch inzicht, leergierig (zie voor zijn encyclopedische kennis ook II.3), heeft er een hekel aan er onverzorgd bij te lopen (zijn haren zijn altijd netjes gekamd, zijn schoenen keurig gepoetst enz...).

I.3.2.2 Arie Roos

Zijn eetlust evenaart zijn denkvermogen.

In verreweg de meeste dingen is Arie Roos de tegenpool van Jan Prins. Hij is reuze gemakkelijk met geld en durft risico te nemen. Uit alles blijkt dat hij een mensenkenner is, die vrij snel doorheeft wat voor vlees hij in de kuip heeft. Daarbij komt nog de schier onuitputtelijke hoeveelheid tactieken waarover hij beschikt om zijn doel te bereiken. Deze eigenschappen maken hem tot een ware strateeg, die zelden of nooit faalt in zijn opzet.

Arie is duidelijk in zijn element als hij voor de vuist weg een verhaal uit zijn duim moet zuigen. Hij hecht dan ook weinig waarde aan vastomlijnde plannen of planningen. Het enige waar hij rekening mee houdt is het onvoorziene; daarop is zijn aanpak gebaseerd. Zijn levensvisie luidt derhalve: ‘Als het inderdaad loopt zoals ieder ander mens zou verwachten, is dat meegenomen.’

Aries werkwijze doet het meest denken aan een t.v.-programma dat opgenomen is met een verborgen camera. (Als je het maar overtuigend genoeg brengt, vliegt iedereen er met open ogen in.)

In dat licht is het niet verwonderlijk dat Arie het aan het eind van de serie brengt tot geheim agent, met Jan en Bob als extra ‘mankracht’. In de delen 32 en 33 wordt wederom het bewijs geleverd voor Aries verbluffende kwaliteiten, als men het feit in ogenschouw neemt dat Jan en Bob een slechte start maken

en het uitsluitend aan Arie te danken is dat het hele avontuur niet compleet de mist in gaat.

Overige kenmerken van Arie: een enorme eetlust en een zekere verwaandheid, als hij concludeert dat hij altijd degene is die moet denken en de zaak uit de knoop moet trekken. In de boeken komt niet duidelijk tot uitdrukking of die verwaandheid gemeend is of dat het slechts plagerijtjes van hem zijn; zelfs Jan en Bob kunnen dat niet doorgronden. Afgaande op de hechte vriendschap tussen de drie jongens, kunnen we gerust aannemen dat Aries verwaandheid gespeeld is.

I.3.2.3 Bob Evers

‘Zijn we nu in Hilversum I of in Hilversum II?’

Deze vraag van Bob symboliseert de onwetendheid van ‘de Amerikaan’ die nauwelijks iets weet over Europa, laat staan over Nederland.

Wanneer we kijken hoe Bob in elkaar zit, zien we dat hij zich qua mentaliteit zo'n beetje tussen Jan en Arie in bevindt, met dien verstande dat zijn levensvisie het dichtst in de buurt komt bij die van Arie.

Hij is enorm praktisch en vindingrijk, een Amerikaan eigen. Zijn technische knobbel en zijn voorliefde voor machines en motoren heeft hij gemeen met Jan.

Als het om geldzaken gaat, is Bob echter op de hand van Arie. Net als Arie is hij een figuur die niet op een tientje kijkt en pertinent weigert ongemak te verduren louter om de reden dat je je daarmee geld kunt besparen (in tegenstelling tot Jan).

Een ander opmerkelijk gegeven is dat de gehele serie naar Bob Evers genoemd is. Dit terwijl Bob in twee delen niet meespeelt, te weten *Tumult in een toeristenhotel* en *Kabaal om een varkensleren koffer*. De verklaring hiervoor ligt weer in het feit dat deze twee avonturen zich afspelen in schoolvakanties die dusdanig kort zijn, dat het onlogisch was als Bob zich dan in Nederland zou bevinden.

I.3.3 De invloed van de drie verschillende karakters op de samenwerking

Behalve dat de jongens dingen gemeen hebben, onderscheiden zij zich aanmerkelijk van elkaar. Met dit gegeven is de grondslag geformuleerd vanwaaruit een belangrijk aandeel van de humor voortspuit, die één van de rode draden is in het ‘teamwork’ van de jongens. De drie door Willy van der Heide gecreëerde karakters blijken namelijk een permanente wisselwerking tot gevolg te hebben van amusante discussies en milde spot tussen de jongens onderling. Willy van der Heide omschrijft dit als ‘situatiehumor’ (zie I.2).

De wisselwerking doet zich in een aantal varianten voor, die stuk voor stuk zijn terug te voeren naar het standpunt (hetgeen de som is van de karaktereigenschappen, de afkomst en de visie) van één van de drie jongens individueel of naar dat van twee van de drie jongens samen.

We moeten dan denken aan de volgende zes varianten: *

1°Bob versus Jan en Arie

2°Jan en Arie versus Bob

3°Jan versus Bob en Arie

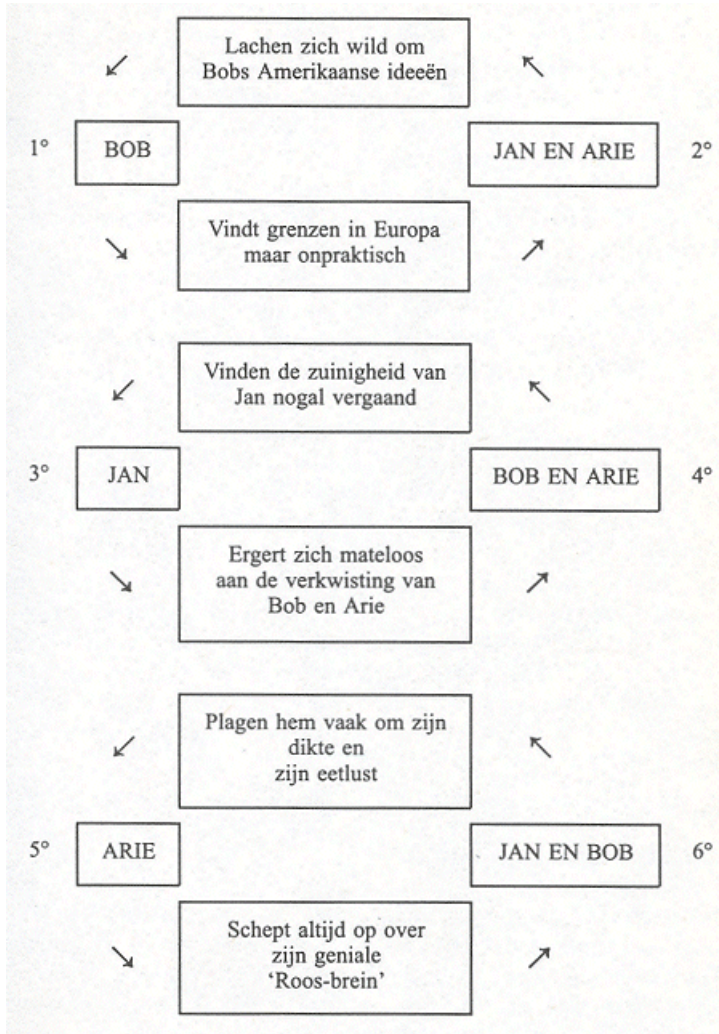
4°Bob en Arie versus Jan

5°Arie versus Jan en Bob

6°Jan en Bob versus Arie

* De oplettende lezer zal wellicht opmerken dat er een zevende variant ‘ontbreekt’: Arie versus Jan. Willy van der Heide brengt deze naar voren in het interview met Pamela Koevoets (hoofdstuk I.2). Het gaat over al die keren dat Jan denkt slim te zijn om iets precies zo aan te pakken als Arie dat zou hebben gedaan. In alle gevallen blijkt Jan zich dan hopeloos vast te kletsen.

Schematisch levert dat het volgende op:

I.3.4 De afkomst als medebepalende factor

De humoristische wisselwerking verloopt uiterst consequent in de serie. Een belangrijke verklaring hiervoor is dat Willy van der Heide de afkomst van de jongens dusdanig zorgvuldig gekozen heeft, dat de verschillende opvattingen van Bob, Jan en Arie alleszins begrijpelijk zijn.

1. De oude wereld lacht om de nieuwe wereld... en omgekeerd (de varianten 1° en 2°).

Dit heeft betrekking op het feit dat Bob geboren en getogen is in Amerika en Jan en Arie in Holland zijn opgegroeid. Het behoeft geen betoog dat er hier dus sprake is van twee compleet verschillende instellingen.

2. Het twistpunt gierigheid/verkwisting (de varianten 3° en 4°). Bob en Arie zijn beiden zonen van zakenmannen; Jan daarentegen is een zoon van een ambtenaar (een gepensioneerde kolonel weliswaar, maar tóch een ambtenaar). Zodoende is het logisch dat Bob en Arie een financieel gokje durven te wagen, resp. niet op een paar centen kijken, om de eenvoudige reden dat zij afkomstig zijn uit een milieu waarin commerciële aangelegenheden centraal staan. In het ambtenarenmilieu, waaruit Jan afkomstig is, is het heel normaal dat men het zekere voor het onzekere neemt (wat je hebt moet je behouden). Conservatiever dus; vandaar zijn spaarzaamheid, die veelal extreme vormen aanneemt.

I.3.5 Het tegen(ge)wicht

De varianten 5° en 6° komen geheel voort uit Aries handelwijze; hij eet ontstellend veel en is het brein van het drietal. Met dit laatste kan hij zijn enorme eetlust verdedigen door nuchter iets te verklaren in de trant van: 'Als ik voor drie moet denken, moet ik ook voor drie eten.'

Verder geldt met betrekking tot de varianten 5° en 6° dat ze el-

kaars tegenwicht vormen in de humoristische situaties. Als Arie opschept over zijn slimheid, wijzen Jan en Bob hem op zijn eetlust en zijn omvang. Beginnen Jan en Bob echter spontaan hierover grappen te maken, dan is het Arie die hun weer wijst op zijn denkvermogen.

Slotconclusie: ze zijn aan elkaar gewaagd.

I.4 De familiesituatie

I.4.1 De families

In het eerste deel van de serie worden we gewaar dat de vaders Roos (reder) en Prins (ex-kolonel) vroeger bij elkaar op school gezeten hebben. Vader Evers (motorenfabrikant) is een zakenrelatie van de oude Roos. Jan en Arie blijken bij elkaar in de klas te zitten op de HBS.

Met deze informatie wordt aangegeven hoe de drie helden elkaar gevonden hebben. Gaandeweg in de serie komen we redelijk veel aan de weet over de verdere familiesituatie van de jongens.

Zo blijkt vader Arthur P. Roos een man te zijn die een opvallende uiterlijke gelijkenis vertoont met zijn zoon Arie. Net als deze is hij roodharig en dik. Hij is - zoals gezegd - van beroep reder. Huisadres: Singelgracht 745, kantoor: Prins Hendrikkade. * De moeder van Arie is een vrij dikke vrouw; slechts een paar keer komt zij voor in de serie, te weten in de delen 11, 16 en 36.

Voor de rest blijkt Arie een tante te hebben in Amersfoort (deel 12) plus een oom en tante in Australië (deel 13).

De vader van Jan, ex-kolonel J.C.K. Prins, is een man die we excentriek kunnen noemen. Hij is in dienst geweest bij het voormalig Nederlands-Indisch leger; na zijn pensionering echter is hij in zijn doen en laten altijd officier gebleven. Zijn uiterlijk: een kleine man met een witte snor.

* In *Drie jongens en een caravan* blijkt de familie Roos evenwel in een groot huis met garage in Amsterdam-Zuid te wonen.

Een moeder blijkt Jan Prins niet meer te hebben; toen Jan nog een klein kind was is zij overleden. Slechts één keer in de serie heeft Jan het over haar, en wel in deel 24 op blz. 177. Hij maakt dan een opmerking over het feit dat zij altijd kon zien of er iemand in haar laden had gezeten.

Marianne is de huishoudster van kolonel Prins; zij duikt op in de delen 4, 5, 6 en 27. Haar uiterlijk: een lange magere vrouw met een stomp neusje en één wenkbrauw hoger dan de andere, wat haar een komiek uiterlijk geeft.

Het toeval wil dat de familie Prins op de Prinsengracht woont. Ten slotte wordt in deel 8 melding gemaakt van het feit dat Jan een oom heeft wonen in Bilthoven aan de Soestdijkse Straatweg, ten noorden van de spoorwegovergang. Het betreft Munno Prins. Oom Munno is getrouwd en heeft een dochter.

Over de familie van Bob (voluit: Robert Theodore) Evers komen we het minste aan de weet. Zijn moeder komt in de hele serie niet voor, althans, er wordt wel over haar gepraat, maar zij speelt niet mee. De vader van Bob heeft zoals bekend een motorenfabriek. Hij blijkt een korte, gedrongen man te zijn met scherpe, grijze ogen.

Verdere familie van Bob: een oom (naam onbekend) die divisiecommandant geweest is onder generaal Omar Bradley. Een tante in Cincinnati.

Wat de jongens gemeen hebben is dat ze alle drie enig kind zijn. In deel 20, op blz. 183, spreekt Bob weliswaar over een broertje ('mijn broertje zegt altijd: "O, dat wás al)'), maar we mogen aannemen dat Bob deze uitspraak slechts bezigt om de situatie van dat moment te ironiseren.

I.4.2 De ouders en de avonturen van hun zoons

Het commentaar dat de vaders Prins, Roos en Evers hebben op de avonturenreeks van hun zoons, loopt uiteen van bewonderende reacties tot serieuze vermaningen. Een enkele keer ne-

men vader Prins en Roos zelfs actief deel aan de avonturen. Men moet hierbij denken aan de ex-kolonel Prins die zich in deel 5 ontpopt als een hotelinsluiper en de anders zo degelijke pa Roos die zich in deel 15 op de goudjacht begeeft ('Ik voel me tien jaar jonger' en 'Piet Hein, zijn zonen heten Roos').

Over het algemeen blijkt het zo te zijn, dat de vaders diep in hun hart buitengewoon trots zijn op hun jongens. Uiteindelijk geven ze te kennen dat ze zich maar verzoend hebben met het idee dat hun zoons - om welke reden dan ook - een vakantie niet op een normale wijze kunnen doorbrengen.

Een en ander wordt bevestigd als de vaders op zeker moment zelf met klusjes komen aanzetten, waarmee zij geen raad weten. Het zal duidelijk zijn dat deze ontwikkelingen een kolfje naar de hand zijn van de drie helden.

Pa Roos bijt hierin de spits af door de jongens naar een van zijn vrachtboten te sturen (*De Roos en Dekema*) in verband met de smokkelaffaire (deel 27, 28 en 29). Daarna is het de vader van Bob die hen naar Honolulu stuurt met de opdracht op zoek te gaan naar een gestolen prototype (deel 30). Vervolgens laat hij ze in deel 34 naar Columbia vertrekken ten einde een onderzoek in te stellen naar het reilen en zeilen van een smaragdmijn, waarvan hij, samen met enige zakenvrienden, de exploratie bekostigt.

Ten slotte steken de vaders Roos en Prins in deel 36 de koppen bij elkaar en verzoeken Jan, Arie en Bob in Italië hun ogen goed de kost te geven en aldus te proberen een spoor te vinden van de bende die het voorzien heeft op ladingen van buitenlandse vrachtwagens.

I.5 Het profileringsproces

Series boeken, waarin voortdurend de hoofdrollen worden vervuld door dezelfde personen, hebben alle één ding gemeen: naarmate men verder komt in de serie, vallen er veranderingen te bespeuren in de hoofdpersonen.

De verklaring voor dit feit is heel simpel. Iedere schrijver, wiens geesteskinderen bij de lezer in de smaak vallen, zal ze in elk volgend boek een beetje 'bijschaven'. Ze worden gewiekster, krijgen ieder specifieke karaktertrekjes en eigenaardigheden en gaan zich in bepaalde opzichten van elkaar onderscheiden. Dat laatste vormt weer een vruchtbare voedingsbodem, vanwaaruit de schrijver humoristische en/of spannende situaties kan laten ontkiemen. Dit 'profileringsproces' zal de schrijver net zo lang voortzetten, totdat hij het punt bereikt waarop hij tevreden kan zeggen: 'Nu hebben mijn hoofdpersonen de vorm aangenomen waarin zij zich voortaan in mijn boeken voortbewegen.'

Het zal duidelijk zijn dat het begrip 'karakterontwikkeling' een centrale plaats inneemt in dit proces. Wat hierin altijd opvalt, is dat de fictieve verhaalfiguren eigenschappen bezitten die bij hun geestelijke vader terug te vinden zijn.

Zo is dit eveneens het geval met Bob, Jan en Arie. In het begin zijn het nog schooljongens, hoewel het vrijwel meteen opvalt dat het jongens blijken die niet voor één gat te vangen zijn. Al spoedig zijn bij hen diverse zaken te signaleren die in feite een projectie zijn vanuit Willy van der Heide's eigen visie en ruime levenservaring.

In het interview met Pamela Koevoets verklaarde hij dat zowel Jan Prins als Arie Roos een duidelijke afspiegeling van hem is. Iedereen die zich een beetje verdiept in het gedrag en de levenshouding die hij erop nahield, zal dit kunnen bevestigen. Zo is de koppigheid van Jan Prins terug te vinden bij hem. Dit

komt bijvoorbeeld tot uiting in een opmerking die Peter de Zwaan (een goede vriend van Van der Heide) ooit maakte: 'Wie ruzie kreeg met Willy van der Heide kon nooit meer goed bij hem doen.' Dat wil overigens allerm minst zeggen dat hij haatdragend was; integendeel. Had iemand het bij hem verbruid, dan keek hij de persoon in kwestie eenvoudigweg nooit meer aan.

Wie hem daarentegen te slim af probeerde te zijn had aan hem een geducht tegenstander. Uit de boeken *Toen ik een nieuw leven ging beginnen* en *De smokkelvaart van de Maia* valt op te maken dat Willy van der Heide een enorm slimme man was, die zelden of nooit om een oplossing of een antwoord verlegen zat. Wie hem dus de loef af wilde steken moest van goede huize komen.

In deze eigenschappen herkennen we Arie Roos. Deze is uiterst moeilijk uit het veld te slaan en blijkt, als het om het denkwerk gaat, iedereen verscheidene stappen voor te zijn. Daarbij komen nog zijn onbezorgdheid en de nuchterheid waarmee hij iets onder ogen durft te zien ('Als het dan toch verkeken is, dan heeft het ook geen zin meer om je er nog druk over te maken').

Een ander feit dat bij Arie Roos valt waar te nemen, is dat hij nogal eens geconfronteerd wordt met personen die we - op zijn zachtst gezegd - tamelijk ongewoon kunnen noemen. Ook dit is iets wat Willy van der Heide vanuit zijn persoonlijke ervaringen heeft geprojecteerd in de bevindingen van de sympathieke dikkerd. Zo schrijft Van der Heide in *Toen ik een nieuw leven ging beginnen* dat bij hem altijd alles, maar dan ook alles, anders verliep dan de bedoeling was. Al ging hij maar een krant kopen, twee straten verderop, dan gebeurde er altijd wel *iets* waarvan ieder ander mens zegt: 'Hoe bestaat het.' In veel gevallen betrof het een ontmoeting met een (oude) bekende of een volslagen schilderachtige nieuwkomer op Van der Heide's 'levenstoneel'.

Wat bijvoorbeeld in dit kader te denken van de zonderlinge detective Colebrander, die Arie tegenkomt in deel 13? Colebrander blijkt een man te zijn die om te beginnen belooft na 37 minuten bij Arie te zijn (blz. 57). Als hij merkt dat hij iets te

vroeg is, stopt hij vlak bij Arie om enige tijd te wachten en vervolgens vrolijk voor te komen rijden en met veel omhaal te verklaren dat hij dertig seconden te vroeg is. Dit stelt hij vast door op zijn twee horloges te kijken (een om zijn linker- en een om zijn rechterpols)(!!) (blz. 60).

Dan is er nog de Nederlander met de bestelwagen uit deel 9, aan wie Arie in Frankrijk een lift vraagt (blz. 76). De manier waarop dat gesprek verloopt, doet reeds vermoeden dat het een man betreft die je maar één keer in je leven tegenkomt. Het meest absurde feit doet zich echter voor op blz. 78, als de man tot de ontdekking komt dat hij in de verkeerde richting rijdt: hij moet naar Holland, niet naar Zürich.

Wat Bob Evers aangaat kunnen we vaststellen dat deze, behalve zijn gevoel voor techniek en zijn praktisch inzicht, weinig eigenschappen van Willy van der Heide bezit. Hij is, zoals Van der Heide zelf al zei, ‘de typische Amerikaan, die duidelijk anders in elkaar zit dan Jan en Arie’. Wat wel duidelijk uit de verf komt, is het contrast tussen bepaalde opvattingen van Bob enerzijds en Jan en Arie anderzijds. Zeer waarschijnlijk is deze ‘andere instelling’ het resultaat van Van der Heide's ervaringen, opgedaan in de periode waarin hij vóór de oorlog werkte in Amerika. Van der Heide heeft namelijk in 1937/38 gedurende anderhalf jaar aldaar vertoefd om de Amerikaanse publiciteits- en persmethoden te bestuderen. Het laatste gedeelte van die periode heeft hij dienaangaande gewerkt in Hollywood (het decor van *Vreemd krakeel in Californië*). Later heeft hij te kennen gegeven dat hij gefascineerd was door het verschil tussen de Amerikaanse aanpak en de Europese. Duidelijk gaf hij overigens aan dat je dat ‘verschil’ op twee manieren kon invullen.

Een ander facet is *de veranderende vertelstijl*.

In deel 13 van de serie, op blz. 41 om precies te zijn, wordt de Bob Evers-lezer het ontstaan van een *totaal* nieuw feit gewaar, namelijk: de hoofdpersonen hebben het over hun geestelijk vader. Op de genoemde bladzijde staat het volgende: “‘Kijk eens,’ zei Arie later tegen mij toen hij me het avontuur in

geuren en kleuren vertelde...?’

Vanaf dat moment vertelt Van der Heide persoonlijk iets aan de lezer en doet dan voorkomen alsof hij de avonturen niet zelf verzonnen heeft, maar heeft opgetekend uit de monden van Bob, Jan en Arie. Uitlatingen als: ‘Straks moeten we weer naar die gekke Willy van der Heide om al onze belevenissen te vertellen’ zijn dan regelmatig in de serie te bespeuren.

Degenen die meer voorbeelden willen, verwijs ik naar deel 14 blz. 5, deel 20 blz. 118, deel 22 blz. 22 en deel 23 blz. 60.

Deze opmerkelijke ontwikkeling vindt haar grondslag in deel 13; het is een uitvloeisel van Willy van der Heide's opmerking dat de jongens, naarmate de serie vorderde, ook voor *hem* meer gingen leven (zie I.2).

In deel 26 gaat Willy van der Heide in dezen tot het uiterste: op blz. 7 belt hij Arie Roos op en spreekt daadwerkelijk met hem! In hoofdstuk 7 zal blijken dat datzelfde deel 26 in een ander opzicht eveneens een absoluut hoogtepunt vormt.

I.6 Raakvlakken tussen de Bob Evers-serie en het leven van Willy van der Heide

Zoals de titel van dit hoofdstuk reeds aangeeft, komen er in de Bob Evers-serie situaties en anekdotes voor die Willy van der Heide in werkelijkheid zélf heeft beleefd. In het voorgaande hebben we hier al een en ander van gezien.

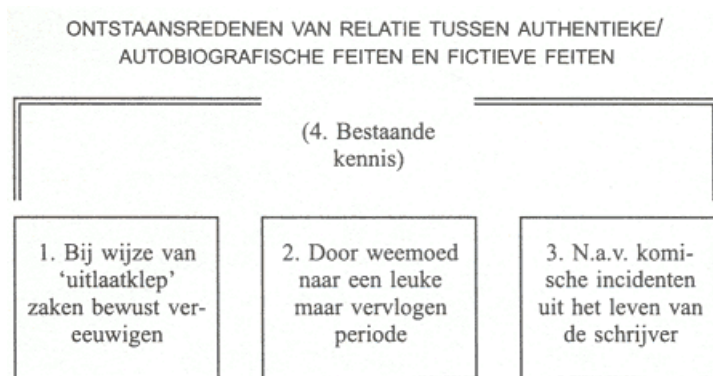
Op zich is dat niets vreemds; het gebeurt immers vaker dat een schrijver autobiografische feiten in zijn verhalen verwerkt. Aan het *waarom* van dit gegeven liggen drie verklaringen ten grondslag, die qua filosofie sterk met elkaar verwant zijn:

1. Wanneer het droevige zaken betreft, vormen de autobiografische feiten (die als fictie worden gepresenteerd) voor de schrijver een ‘uitlaatklep’. Door de lezers dit onder ogen te brengen, zorgt hij er als het ware voor dat hijzelf niet de enige is die begaan is met een bepaalde ontwikkeling uit het verleden. (Gedeelde smart is halve smart.)
2. Bij komische voorvallen is er iets anders aan de hand; hier is het een zekere weemoed die achter de drift zit om waar gebeurde voorvallen vast te leggen in fictieve verhalen. In negen van de tien gevallen blijken deze komische gebeurtenissen namelijk te stammen uit een periode - van het leven van de schrijver - die voorbij is. Als hij daar regelmatig mijmerend aan terugdenkt, is het heel logisch dat hij er iets van in zijn verhalen verwerkt. (‘Wat was het *toen* gezellig.’)
3. Een komische gebeurtenis op zich kan een schrijver op een idee brengen. Hoe idioter het incident, hoe meer hij ervan overtuigd zal zijn dat het iets dusdanig lachwekkends is, dat

het de lezer niet onthouden mag worden.

Het moge duidelijk zijn dat in het geval van Willy van der Heide en de Bob Evers-serie voornamelijk de punten 2 en 3 van toepassing zijn.

Een vierde, overkoepelende reden, die niet onvermeld mag blijven, bracht Peter de Zwaan mij onder de aandacht. Toen ik met hem de bovenstaande materie besprak, merkte hij het volgende op: ‘Alles wat je kent of weet, hoef je als schrijver niet meer te verzinnen.’ In het hoofdstuk ‘De wortels van diverse Bob Evers-verhalen’ zal aangetoond worden dat deze redenering eveneens een grote rol heeft gespeeld in de totstandkoming van de Bob Evers-serie. Voor al diegenen die nu in de war raken van alle verstrekte informatie, heb ik het volgende schema geconstrueerd:

Enkele voorbeelden naar aanleiding van de punten 2 en 3 kunnen dit verduidelijken.

Voorbeeld A. Het zeiljacht van Jack Hennessey, de *Willi Waw*, treffen we aan in de delen 1, 2 en 3 van de pocketserie (in de serie gebonden boeken de delen 4, 5 en 6).
De scheepsnaam

Willi Waw schijnt ontleend te zijn aan een van de Zuidzeeverhalen van Jack London.

Nu had Willy van der Heide in de vroege jaren '50 een kornuit leren kennen. Deze Bob Roes had een schip dat nét zo heette.

Een kritische kanttekening moet ik hierbij overigens wel maken: volgens de bibliografische gegevens heeft Willy van der Heide *Avonturen in de Stille Zuidzee* geschreven aan het eind van de jaren '40. Het is dus niet zo dat het jacht van Hennessey genoemd is naar het schip van Roes.

Dat de naam Willi Waw twee keer opduikt kan verschillende oorzaken hebben. Enerzijds kan het zijn dat het schip van Roes in werkelijkheid anders heeft geheten, anderzijds kan het ook zijn dat dat niet het geval was en er sprake is van toeval. Van iemand die een liefhebber is van schepen mag je aannemen dat hij de boeken van Jack London leest. Zowel Roes als Van der Heide was zo'n liefhebber.

Wat we absoluut *niet* als toeval kunnen betitelen, is de anekdote die Jan en Arie onder de aandacht brengen op bladzijde 49 in deel 25. Citaat:

‘Arie... herinner jij je dat jarenoude verhaal van *The Black Witch*?’

Arie fronste, staarde naar het vuur, bukte zich, smeed er twee stukken plank op, en knipte met de vingers.

‘Wacht eens... was dat niet de naam van een zeiljacht dat in Engeland in beslag werd genomen door de douane...?’

‘Precies. En weet je nog waarom we zo gelachen hebben toen we dat verhaal in de krant lazen?’

Arie herinnerde zich ineens alles en gaf Bob een geestdriftige stomp.

‘Dat is een mooi verhaal voor jou, Bobbie. Want de mop ervan zit 'm in een Engelse woordspeling, *The Black Witch*, in het Hollands: De Zwarte Heks, was een plezierjacht, dat twee Hollanders gebruikten om er Zwitserse horloges mee te smokkelen. De benzinetank had een dubbele bodem die was dichtgesoldeerd en daarin zaten enkele lagen horloges die Engeland binnen werden gesmokkeld en dan verkocht

Afbeelding 1. Zie hier 'het huis van Munno Prins'; rechts van de erker, tussen de twee bomen door, zien we de voordeur.

op de zwarte markt. En toen hebben Jan en ik zo gelachen, omdat ze zeiden dat ze dat jacht beter *The Black Watch* hadden kunnen noemen.

Dit is Bob Roes in werkelijkheid overkomen. Het is allemaal te lezen in *Toen ik een nieuw leven ging beginnen*. In dat boek vertelt Roes aan Van der Heide dat hij op een gegeven moment de naam van zijn schip van *Willi Waw* had veranderd in *The Black Witch*. Dat trok de aandacht van de douane, en zo kon het gebeuren dat hij tijdens zijn (derde) smokkeltocht tegen de lamp liep.

Voorbeeld B. Iedere rechtgeaarde Bob Evers-liefhebber zal zich de oom van Jan Prins herinneren (Munno), genoemd in deel 8,

die in Bilthoven aan de Soestdijkse Straatweg woonde in een grote villa, ten noorden van de spoorwegovergang.

Welnu, in dat bewuste huis - waarin Bob, Jan en Arie overvallen worden door de louche figuren, die de gevonden treintjes komen ophalen - heeft Willy van der Heide op kamers gewoond van 31 mei tot 4 oktober 1940 (zie afb. 1).

Voorbeeld C. Een ander huis dat voorkomt in deel 8 betreft een pand aan de Stationsstraat (26B) in Amersfoort (in het boek wordt die straat overigens als *Stationsweg* aangeduid). Op het genoemde adres blijkt Luuk van Genderen op kamers te wonen; hij is één van de mannen die betrokken zijn bij de dollarsmokkel.

Ook hier geldt hetzelfde: Willy van der Heide heeft daar gewoond van 4 oktober 1940 tot 3 maart 1941 (zie afb. 2).

Voorbeeld D. Willy van der Heide schreef ooit eens een humoristisch boekje, getiteld: *De smokkelvaart van de Maia*. Hierin vertelt hij hoe hij in de zomer van 1951 een ex-oorlogsschip (de *Maia*) koopt, dat in Humbeek gemeerd ligt, en het vervolgens naar Holland vaart. In Hansweert maakt Van der Heide diverse malle scènes mee.

De naam Humbeek kennen we uit deel 28; de smederij, waar Jan en Arie inlichtingen gaan vragen omtrent de verblijfplaats van Kresse, blijkt een aanzienlijke rol gespeeld te hebben in het avontuur rondom de aankoop van de *Maia*, nu 42 jaar geleden (zie afb. 3).

Hansweert komt voor in de delen 14 en 15; door het kanaal aldaar heeft hij met de *Maia* gevaren op weg naar Holland.

Op een vraag hoe hij aan zijn inspiratie voor de Bob Evers-serie kwam, heeft Van der Heide ooit eens verwezen naar *De smokkelvaart van de Maia*; dit als voorbeeld voor de avonturen van Bob, Jan en Arie in Hansweert en Humbeek.

Voorbeeld E. Kaageiland. Dit eiland, vlak bij Leiden, komt voor in deel 13. De uiterst nauwkeurige beschrijvingen zijn het gevolg van het feit dat Willy van der Heide daar enige jaren

Afbeelding 2. Links: De Stationsstraat in Amersfoort; in deel 8 Stationsweg. De meest linkse van de vier deuren (nr. 26) is van het benedenhuis (de twee ramen boven de fiets). De tweede deur van links leidt naar het bovenhuis, nummer 26B (drie ramen). Op de foto is te zien hoe de voorgevel gedeeltelijk is doorgetrokken, zodat er een soort van stenen dakkapel is ontstaan op de zolderverdieping. Deze dakkapel blijkt in deel 8 de zitkamer van Luuk van Genderen te zijn. Van daaruit loerde Jan naar beneden en zag de PTT-bromfiets staan (blz. 168).

met de *Maia* voor anker heeft gelegen (zie afb. 4).

Voorbeeld F. Een ander alleraardigst voorbeeld is de pot verf die Jan Prins uit de vensterbank stoot in deel 19 (*Vreemd krakeel in Californië*).

In *Toen ik een nieuw leven ging beginnen* beschrijft Van der Heide een dag op het Kaageiland, waarop hij bezoek krijgt van de hoofdboekverkoper van uitgeverij Stenvert. Deze kwam hem vriendelijk doch dringend vragen hoever hij was met de manuscripten van de nieuwe Bob Evers-boeken. Nu wilde het toeval dat Van der Heide, samen met enige andere bewoners van het eiland, had beloofd op diezelfde dag te helpen met het opschilderen van een der vakantiehuisjes. De hoofdboekverkoper werd riant op een stoel voor het desbetreffende huisje geïnstalleerd met een tafeltje, stoel, parasol plus een flesje bier. Op zeker moment ontstond er tijdens het schilderen een meningsverschil, dat tot gevolg had dat bepaalde personen elkaar achterna zaten met potten verf. Door een ongelukkige samenloop pakte het zó uit, dat de hoofdboekverkoper een pot bleekgroene verf over zijn driedelig kostuum heen kreeg.

De wetenschap dat Van der Heide op dat moment met *Vreemd krakeel in Californië* bezig was stemt tot nadenken, nietwaar?

Afbeelding 3. Het kanaal van Humbeek, gezien in de richting Brussel. Het vijfde gebouw van rechts (met het dak dat naar vier zijden afloopt) is inderdaad (conform de feiten uit deel 28) een gebouw der Rijkswacht geweest en wel tot 1975. Pal tegenover het gebouw - bij de onderbreking van het muurtje - heeft het schip van Willy van der Heide (de Maia) voor anker gelegen. De smederij, die voorkomt in deel 28, heeft daadwerkelijk bestaan, doch niet naast het gebouw der Rijkswacht.

Als u daar staat en u loopt een kleine 100 meter richting Brussel, komt u bij een zijstraat. In die straat (de Kerkstraat) bevindt zich een meter of vijftig verder aan de rechterkant een café, genaamd Eldorado. De woning rechts van dit café was vroeger het woonhuis van de smederij die Willy van der Heide geprojecteerd heeft in deel 28. De smederij en de benzinepomp (die eveneens heeft bestaan) zijn verdwenen. De beschrijving uit deel 28, een post van de Rijkswacht met daarnaast een benzinepomp en een smederij, klopt dus niet helemaal.

Verklaring: Zeer waarschijnlijk heeft Willy van der Heide in deel 28 de smederij (die hij zelf kende van vroeger) naast de Rijkswachtpost geplaatst omdat Parsons, Jan, Bob en Arie in de loop van het verhaal op die plek van het kanaal terecht kwamen. Zodoende kon Arie bij de smederij inlichtingen inwinnen, die het verdere verloop van het verhaal bepaalden, namelijk: de rit naar het landhuis van Kresse. Als schrijver moet je wel eens 'liegen met de waarheid'.

Een laatste opmerking: met Bombarie om een bunker in de hand heb ik, van Humbeek af in de richting Antwerpen, gezocht naar een huis dat beantwoordde aan de beschrijving van het landhuis van Kresse. Resultaat: niets gevonden. Alle andere beschrijvingen onderweg klopten haarzuiver.

Afbeelding 4. *De paddestoelenhuisjes langs de zuidrand van het Kaageiland (deel 13, blz. 126 e.v.).*

I.7 Hoe fictie en werkelijkheid verweven raken

We hebben al gezien dat Willy van der Heide de gewoonte had om persoonlijke ervaringen te verwerken in de serie. Hoewel dit reeds opmerkelijk was, ging hij nog een stap verder: hij liet zijn geesteskinderen daadwerkelijk tot leven komen door ze ten tonele te voeren met bestaande personages. We zullen hier enkele voorbeelden van behandelen.

Voorbeeld A. Het is deel 14 waarin dit proces begint. De eerste bestaande persoon die hierin geïntroduceerd wordt - als een kennis van Jan Prins - is Sjoerd van Hasselt, die op een boot, de *Roussalka*, woont. Van Hasselt woonde in werkelijkheid óók op de *Roussalka* en was een vriend van Willy van der Heide.

Voorbeeld B. Maarten Rijkers, die in deel 34 en 35 een rol van betonconstructeur vervult, blijkt eveneens een oude bekende van Willy van der Heide te zijn.

Voorbeeld C. Hetzelfde geldt voor wachtmeester van Praay, die in deel 15 opduikt. (Lees: *Toen ik een nieuw leven ging beginnen, en andere waargebeurde verhalen uit de jaren vijftig.*)

Voorbeeld D. Mike Podulka uit deel 34, de Amerikaan die in opdracht van pa Evers, Houston en Sunderland een smaragdmijn exploiteert, is ook iemand uit Willy van der Heide's bekendenkring; in werkelijkheid heet hij echter Mike *Podulk*.

Voorbeeld E. In deel 14 lezen we op bladzijde 46 hoe Jan Prins in café De Bontekoe een glaasje cola drinkt en naar Detectivebureau Pijnenborg opbelt. De eigenaar van De Bontekoe wordt omschreven als een man met een snorretje, resp. 'de

jeugdige eigenaar'. Willy van der Heide omschreef hiermee Jan van Ees jr., die inderdaad vanaf medio jaren '50 tot eind jaren '60 De Bontekoe runde op het Kaageiland. (Zie afbeelding 5.) De vader van Jan van Ees jr. (Jan van Ees sr.) was de befaamde acteur/toneelspeler, die onder andere zeer bekend werd door de hoorspelen waarin hij de rol van Paul Vlaanderen vertolkte.

Voorbeeld F. Peter Schilperoort - de leider van het Dutch Swing College - is natuurlijk de bekendste van allemaal. Aan het einde van deel 25 ontmoeten Bob, Jan en Arie hem, om in deel 26 met het gehele gezelschap op te trekken. Overigens is Peter Schilperoort ook deelgenoot op de tocht met de *Maia!*

Orkestleider Schilperoort vertelt hierover het volgende:

Kijk, Willy van der Heide heb ik in de jaren '50 leren kennen toen hij zich op het Kaageiland vestigde, waar ik ook woonde. Dat hij vanaf dat moment vrij snel deel ging uitmaken van mijn vriendenkring had verschillende oorzaken. Hij bleek namelijk een man te zijn die over een enorm gevoel voor humor beschikte; dit conform de Bob Evers-boeken, die mij reeds welbekend waren. Daarbij kwam nog dat hij een groot liefhebber en kenner van jazz-muziek was. Met deze twee feiten is natuurlijk al iets gezegd over de basis die aan zovele vriendschappen ten grondslag ligt, namelijk: de wederzijdse interesse voor elkaars werk.

Een vraag die nu wellicht bij u zal rijzen, betreft de manier waarop de delen 25 en 26 van de Bob Evers-serie inhoudelijk tot stand zijn gekomen. Aan het eind van *Een vliegtuigsmokkel met verrassingen* vervul ik immers een rol en in *Stampij om een schuiftrumpet* ben ik een van de hoofdpersonen. Het antwoord zal u verbazen: dat Willy van der Heide mij met het DSC hierin ten tonele had gevoerd, ervoer ik pas toen hij op zekere dag de twee zojuist voltooide manuscripten van genoemde boeken liet zien met de mededeling dat ik die eens moest doorlezen. Ik moet zeggen dat ik aanvankelijk verbaasd was toen ik kennis nam van de inhoud; doch vrij snel maakte deze verbazing plaats voor

geamuseerdheid. De sfeer van het DSC tijdens de repetities en de karaktereigenschappen van haar leden had hij namelijk op onnavolgbare wijze weergegeven. Kortom: het was allemaal zo leuk en waarheidsgetrouw beschreven, dat ik geen bezwaar had tegen publikatie.

Een ander punt, dat alleraardigst is om te vermelden in het kader van de Bob Evers-serie, is dat ik inderdaad zelf veel gevlogen heb met een vliegtuig als de Tiger Moth, hetgeen strookt met de feiten die de afloop van deel 25 doen bepalen. In werkelijkheid heeft Willy van der Heide mij vaak vergezeld tijdens mijn vluchten; gelegenheden waarvan hij overigens zichtbaar genoot en waarbij hij de nodige technische kennis vergaarde over vliegtuigen, die hij weer dankbaar toepaste in de delen 25 en 27 van de serie.

Tot zover de toelichting van dhr. Schilperoort.

Voorbeeld G. Dat een en ander ook omgekeerd kan werken, blijkt uit het feit dat de naam van een der verhaalfiguren uit de Bob Evers-serie is gaan dienen als artiestennaam voor een bekende uit de Nederpop.

We praten hier over Theo van Scherpenseel, die vanaf 1975 door het leven gaat als Specs Hildebrand. Voor degenen die hem nog niet kennen volgt hier een kleine samenvatting.

Theo van Scherpenseel is een verdienstelijk zanger/gitarist, afkomstig uit Volendam, die reeds in de prille jaren '70 zijn sporen verdiende toen hij deel uitmaakte van de groep Jen Rog.

Toen hij - nu alweer ruim vijftien jaar geleden - zijn solocarrière startte, zat hij echter met een probleem: welke artiestennaam zou zijn handelsmerk gaan worden?

Uiteindelijk was het Jip Golsteijn, de Telegraafjournalist met wie hij songs schrijft, die met de oplossing kwam. Deze was een hartstochtelijk Bob Evers-lezer en had aan de naam Specs Hildebrand de volgende voordelen geconstateerd: 1. hij is in alle talen goed uit te spreken, 2. hij ligt goed in het gehoor. Bovendien draagt van Scherpenseel een bril; dit overeenkomstig de bijziende brandkastenkraker uit de Bob Evers-boeken.

Afbeelding 5. Links op de foto het houten huisje op Kaageiland, alwaar menig Bob Evers-boek is geschreven. Rechts op de voorgrond het terras van café 'De Bontekoe', thans café 'De Kaagtuinen'.

Het zal duidelijk zijn dat Van Scherpenseels probleem toen snel was opgelost. Zo kon het gebeuren dat de Nederpop in 1975 een 'nieuwe' artiest rijker werd: Specs Hildebrand, van wie in de jaren daarna de volgende LP's verschenen: *File under popular* (1975), *Loners and losers* (1980), *Time is on my side* (1981), *A left-handed signature* (1984), *I cast myself to play the lead (In the story of my life)* (1989) en *Christmas 4 A.M. alone* (1990).

Wel is er een onduidelijkheid in het spel, die iedere Bob Evers-kenner vroeg of laat zal opmerken. De naam Hildebrand wordt in de delen 22, 23 en 24 van de serie namelijk met een *t* op het eind gespeld. In het exemplaar *Hoog spel in Hong Kong* van Jip Golsteijn (een gebonden boek; hoogstwaarschijnlijk een eer-

ste druk) treft men de naam Hildebrand echter aan met als slotletter een *d*. De meest voor de hand liggende mogelijkheid is dat er sprake is van een incidentele tikfout, die tot een systematische zetfout heeft geleid en die in de daaropvolgende druk weer gecorrigeerd is. Een tweede mogelijke oorzaak is wellicht het feit dat Willy van der Heide bevriend was met de toenmalige autocoureur Tonio Hildebrand en dat deze geprotesteerd heeft toen de boeken uitkwamen, waarin hij zijn achternaam verbonden zag aan de brandkastenkraker/juwelendief. Dat kan er dus evengoed toe geleid hebben dat de naam Hildebrand veranderde in Hildebrant. Desgevraagd heeft dhr. T. Hildebrand mij laten weten dat dit inderdaad het geval geweest kan zijn. Zekerheid heeft hij daar echter niet over, omdat het inmiddels al bijna 35 jaar geleden is.

I.8 De titels en de beeldspraak

I.8.1 De titels

Er is in het verleden altijd al veel gesproken over de titels van de Bob Evers-boeken, omdat de meeste hiervan erg opvallend zijn. Ze zijn in vier groepen te verdelen.

1. Conventionele titels
2. Titels volgens stafrijm (alliteratie)
3. Titels die een woordspeling vormen
4. Titels met binnenrijm

I.8.1.1 De eerste groep: conventionele titels

- 1 Avonturen in de stille Zuidzee
- 2 Drie jongens op een onbewoond eiland
- 3 De strijd om het goudschip
- 4 Een overval in de lucht
- 5 De jacht op het koperen kanon
- 6 Sensatie op een Engelse vrachtboot
- 8 Drie jongens als circusdetective
- 10 Een speurtocht door Noord-Afrika
- 11 Drie jongens en een caravan
- 12 Kabaal om een varkensleren koffer
- 13 Een motorboot voor een drijvend flesje
- 31 Arie Roos wordt geheim agent
- 33 Een zeegevecht met watervrees

Het conventionele van deze titels schuilt hierin, dat in principe iedere andere schrijver ze zo geformuleerd had kunnen hebben. Ze geven slechts het thema van de boeken weer. Twee van de bovenstaande titels trekken echter in een ander opzicht de aan-

dacht. Zo zet de titel *Een motorboot voor een drijvend flesje* ons vrijwel meteen aan het denken. ('Wat mag dat dan wel voor bijzonder flesje zijn?')

De andere titel is *Een zeegevecht met watervrees*. Deze is beladen met een tegenstrijdigheid die een enorme humor tentoonspreidt: 'Je gaat toch geen zeegevecht aan als je last hebt van watervrees?' Bovendien is de titel in semantisch opzicht dubbelzinnig: *watervrees* zou ook de tegenstander in het zeegevecht kunnen zijn. Wellicht heeft de titel nog een ander speciaal effect gekregen door het feit dat het vele jaren geduurd heeft voordat men te weten kon komen hoe het avontuur in Casablanca zou eindigen. Iedere Bob Evers-liefhebber kende tot dat moment immers deel 33 van naam, maar kon slechts gissen naar de inhoud.

I.8.1.2 De tweede groep: titels volgens stafrijm (alliteratie)

- 7 Tumult in een toeristenhotel
- 9 Een dollarjacht in een D-trein
- 14 Een klopjacht op een kapitein
- 16 Nummer negen seint New York
- 17 Een meesterstunt in Mexico
- 18 Trammelant op Trinidad
- 19 Vreemd krakeel in Californië
- 20 Lotgevallen rond een locomotief
- 21 Pyjama-rel in Panama
- 24 Hoog spel in Hong Kong
- 25 Een vliegtuigsmokkel met verrassingen
- 26 Stampij om een schuiftrompet
- 27 Kunstgrepen met kunstschatten
- 28 Bombarie om een bunker
- 30 Heibel in Honolulu
- 34 Bob Evers belegert fort B
- 36 Kloppartijen in een koelhuis
- 37 Superslag in een supermarkt
- 38 Een festival vol verwickelingen

39 Bouwbonje om een staalskelet

Deze titels zijn geconstrueerd volgens stafrijm (alliteratie), hetgeen betekent: gelijkheid van beginklank, voornamelijk van beginmedeklinker. Van beide definities een voorbeeld:

Kunstgrepen met kunstschaten

We zien dat er in dit geval sprake is van dezelfde beginmedeklinker.

Vreemd krakeel in Californië

Dit voorbeeld toont de gelijkheid van *beginklank*. De *k* en de *c* zijn weliswaar twee totaal verschillende medeklinkers, maar in deze toepassing zijn ze voor het gehoor gelijk.

Een opmerkelijk feit is dat juist *deze* titels blijven hangen bij de lezers; vraag aan mensen, die de serie misschien één keer in hun leven gelezen hebben, een titel te noemen, dan zal het in negen van de tien gevallen één uit de tweede groep betreffen.

Peter de Zwaan zet deze traditie lustig voort, zoals uit de titels van de delen 37 en 38 blijkt; in de titel van deel 39 zit de alliteratie ‘intern’ in de beide zelfstandig naamwoorden. Overigens paste Van der Heide dezelfde truc toe in zijn andere series; zie bijvoorbeeld de vier deeltjes in de Otto Onge-serie.

I.8.1.3 De derde groep: titels die een woordspeling vormen

29 Ali Roos als Arie Baba

32 Cnall-effecten in Casablanca

Hier zien we twee titels waarin duidelijk een woordspeling valt waar te nemen. Bij *Ali Roos als Arie Baba* zijn de voornamen omgedraaid, hetgeen een ludiek effect geeft.

Bij *Cnall-effecten in Casablanca* heeft Van der Heide het ludieke effect op subtielere wijze gestalte gegeven door in een bestaande uitspraak (knal-effecten) de naam *Cnall* te plaatsen.

De niet-kenner zal bij het horen van deze titel denken dat het boek ‘Knal-effecten in Casablanca’ heet.

I.8.1.4 De vierde groep: titels met binnenrijm

- 15 Een raderboot als zilvervloot
- 22 Vreemd gespuis in een warenhuis
- 23 Wilde sport om een nummerbord
- 35 Arie Roos als ruilmatroos

Het binnenrijm in deze vier titels maakt dat ze lekker ‘lopen’.

I.8.2 De beeldspraak

In alle delen van de serie komen wel bewoordingen voor, waarvan de lezers eerst hun ogen van verbazing wijd open sperren en vervolgens in lachen uitbarsten. Vooral rondom de persoon van Arie zijn er een aantal klassieke uitspraken te lezen. Zo doet in één geval zijn rommelende maag een kapitein denken dat er in zijn scheepsmotor een lager bezig is stuk te lopen. En als er wordt gesproken over zijn schaterlach, dan leest men hoe de seisografen in De Bilt een lichte aardstok registreren.

Een van de vele fragmenten, die zeer de moeite waard zijn, vinden we op bladzijde 139 in deel 26:

Arie zei niets en waarschuwde niet, maar hief een olifantachtig rechterbeen en mikte de meest ontzaglijke schop die hij ooit van zijn leven had uitgedeeld precies opzij tegen de

broeksriem van de woedende Amerikaan. Hij had nu de smaak van schoppen te pakken en hij ging er meteen maar mee door ook. Een bemodderde schoen schoot voorwaarts.

Raak!

‘Schieten wou jij hè? Dan moet je hard ópschieten (een tweede schop. Ook raak...) anders hoeft het al niet meer.’

Daarnaast zijn er de nodige voorbeelden van de onnavolgbare beeldspraak. We doen een kleine greep in de serie:

Deel 3, blz. 170: Mac hield op met lassen en schold, dat de verf van de machinekamerwanden afblakerde.

Deel 6, blz. 153: De kok richtte zich verontwaardigd op, zette een hoge borst op, hoorde zijn koksmaat een proestlach geven en gaf dat jongmens een draai om zijn oren dat de potten en pannen ervan rinkelden.

Deel 9, blz. 117: ‘Gooi de lucht die jij verspreidt met een kluitje boter in een pan en je hebt een maaltijd voor een hele kazerne.’

Deel 9, blz. 177: Dausenberg gaf een brul dat drie speelgoedlocomotieven op de proefrails achter hem dertig centimeter van hun plaats reden.

Deel 10, blz. 132: ...en het was wél een handpalm die je niet gemakkelijk kon negeren; het leek wel of de schepbak van een dragline tussen hen in was komen hangen.

Deel 13, blz. 178: Nu kwam Jan weer aanstuiven. Hij zette een vaart als een sneltreinlocomotief, trok zijn hoofd tussen zijn schouders en botste de worstelaar in diens maagstreek met een plof of er een butagasketel uit elkaar klapte.

Deel 14, blz. 76: Lottie Doberman legde de telefoonhoorn neer en sloeg een taal uit, zo schandelijk, dat de muren ervan be-

gonnen te schimmelen.

Deel 24, blz. 104: Juist toen Bobs touwen wegvielen, echode een sinister, rommelend geluid door de holle ruimte heen en weer kaatsend als in een tunnel. 'Wat was dat?' vroeg Jan geschrokken.

'Mijn maag,' antwoordde Arie.

I.9 Vraagtekens

Als we alle door Van der Heide geschreven delen bij elkaar optellen, komen we tot zo'n 6000/7000 pagina's Bob Evers. Het kan eigenlijk niet anders of op sommige punten zeg je als lezer: 'Alles goed en wel, maar *dat* is onmogelijk.'

Hoe idolaat je ook bent van de serie, of van de schrijver, natuurlijk mag je er niet stilzwijgend aan voorbij gaan. Hier wil ik dan ook enkele mij opgevallen tegenstrijdigheden of onduidelijkheden de revue laten passeren en er vervolgens een voor mij plausibel klinkende verklaring voor geven.

I.9.1 Voorbeelden

1. Deel 4, blz. 141. Het betreft het gedeelte waarin de passagiers van de PH-XKY aan elkaar worden vastgebonden en door Breitstein & Co. onder bedreiging van een stengun worden gesommeerd naar het neergestorte vliegtuig te marcheren. Arie zegt dan: 'Het lijkt wel of we weer in dienst zijn.' Dit terwijl hij pas een jaar of zeventien is!

2. De nu volgende onduidelijkheid is te constateren als men het begin van twee bepaalde boeken met elkaar vergelijkt, namelijk deel 8 en deel 12.

Deel 8 begint met het feit dat Jan vergeten is geld mee te nemen, zodat hij samen met Arie moet liften naar Bilthoven, alwaar zij logeren in het huis van Jans oom Munno Prins. Beide jongens zien zelf het humoristische van de situatie in, als ze vaststellen dat ze samen een vermogen op de bank hebben, terwijl ze op dat moment slechts in totaal 39 cent op zak hebben.

Bekijken we nu het begin van deel 12, dan zien we dat Jan en Arie zich in een soortgelijke situatie bevinden. Alleen is het dit

keer Arie die vergeten is geld mee te nemen. Hij heeft zijn portefeuille, waarin hij tevens het geld van Jan bewaarde, bij zijn tante in Amersfoort laten liggen. Jan reageert daar vinnig op en doet de volgende uitspraak: ‘Geld vergeet ik niet; *nóóit*.’ Ja, want Jan is een perfect mens, die nooit grapt en zijn bij de geboorte meegekregen principes altijd en overal met hand en tand naleeft zonder ooit te dwalen.

3. Deel 16 en 17. Op blz. 145 van deel 16 is te lezen dat Jan en Arie vanaf het marineschip een telegram verzenden naar Bob, waarin zij hem verzoeken een en ander uit te vissen omtrent Juan Cardozo. Als Bob dit doet, wordt hij in zijn kraag gegrepen; het telegram komt in handen van Cardozo. Deze weet hierdoor in ieder geval dat er nog twee jongens, genaamd Jan en Arie, in het spel zijn.

Vrij snel daarna is te lezen dat Cardozo een telefoongesprek heeft met Pereira en hem in het kort vertelt wat er is gebeurd.

Hoe men het ook wendt of keert, zeker is dat Pereira vanaf dat moment *moet* weten dat er twee Hollandse jongens een meer dan gezonde belangstelling voor hem hebben.

Kort na dat bewuste telefoongesprek wordt Cardozo, samen met zijn andere medeplichtigen, door de FBI ingerekend. Pereira hoort niets meer van ze.

Aan het begin van deel 17 wordt het volgende besloten: Jan en Arie gaan naar Pereira met een aannemelijk verhaal en met de vraag of deze hen niet kan helpen. Hierbij rekenen zij erop dat Pereira hen zal vasthouden omdat zij te veel weten; dat gebeurt inderdaad.

Tijdens dat gesprek geeft Pereira te kennen op de hoogte te zijn van het telegram en de naam Bob Evers te kennen. (Dat is immers door Cardozo aan hem verteld?) De grote onduidelijkheid is dit: Als Jan en Arie bij Pereira komen met hun verhaal, komt het bij de laatstgenoemde absoluut niet op dat zij wel eens dezelfde konden zijn als diegenen die het telegram hebben verstuurd, hoewel Jan en Arie zonder meer laten weten dat zij met de *Surfpride* zijn mee gevaren.

4. In deel 28 vertelt Parsons aan Bob, Jan en Arie hoe hij van Duitsland naar België gevlogen is met aan boord de 63 schilderijen. Hij laat dan door de volgende opmerking duidelijk blijken dat het toestel slechts met moeite van de grond kon komen: ‘Ik was deksels blij dat ik Jerry niet mee omhoog hoefde te nemen.’ Hieruit valt zonder meer af te leiden dat het een tweepersoonsvliegtuig betrof, hetgeen zonder al te veel problemen 150 kilo moet kunnen meetorsen. Wanneer we het gewicht van de korte en vrij tenger gebouwde Parsons stellen op 70 kilo, dan komen we tot de conclusie dat de partij schilderijen minimaal 80 kilo moet hebben gewogen.

Aan het eind van deel 29 wordt besloten dat Bob *in zijn eentje* op pad gaat met al die schilderijen, verpakt in één kist.

Het zal duidelijk zijn dat zelfs een gewichtheffer hier een pittige klus aan zou hebben.

5. De voornamen van Jan Prins verwekken enige verwarring. Aan het eind van deel 4 wordt hij aangeduid als Jan K. Prins op een kaartje dat hij van Anderson krijgt. In deel 12 krijgt hij een proces-verbaal wegens illegaal kamperen; als de politiemann naar zijn voornamen vraagt, blijkt hij Johannes Ludovicus Henricus Prins te heten.

6. Een ander punt is de judokunst van Arie. In deel 20, *Lotgevallen rond een locomotief*, blz. 128, is te lezen hoe Arie op deskundige wijze afrekent met iemand die ruzie zocht met hem. Een omstander zegt dan: ‘Doe niet zo stom, Sam. Die jongen kent judo. Merk je dat dan niet?...’ enz. In deel 27, *Kunstgrepen met kunstschatten*, blz. 144, wordt Arie gevloerd in een gevecht met Jerry Miller. Op dat moment is het volgende te lezen: ‘Vlak vóór hij onder zeil ging, bedacht Arie dat het toch niet zo gek zou zijn geweest als hij wat van het geld dat hij op de bank had staan, had uitgegeven aan judo-lessen.’

7. Henk Bergman wees mij nog op het volgende, dat *Een raderboot als zilvervloot* betreft (gebonden editie blz. 87, pocket blz. 88). Het gaat om het geval waarin de boerin en Corrie be-

sluiten naar het radioprogramma *De bonte dinsdagavondtrein* te gaan luisteren. Het is op dat moment rond één uur 's nachts - maar het programma werd indertijd rond acht uur 's avonds uitgezonden! Een ander punt is dat er toen na twaalfen helemaal geen Nederlandse radio in de lucht was; dat is pas begonnen in de eerste helft van de jaren '70.

8. Dan is er nog een punt dat apart vermeld dient te worden, namelijk het feit dat de jongens niet of nauwelijks ouder worden. Van der Heide zat hiermee zelf een beetje in zijn maag, omdat je daar nu eenmaal niet onderuit komt. Hij gaf toe dat dat het enige punt was dat niet klopte in de serie, maar voegde eraan toe dat het probleem zich in principe voordoet bij iedere andere serie.

Er zal geen enkele liefhebber zijn die zich hieraan stoort; integendeel, zou ik haast zeggen. Want laten we nu eens heel eerlijk zijn: dat 'niet of nauwelijks ouder worden', is dat niet een heimelijke wensdroom van ons allen?

I.9.2 Verklaringen

Nu is het een bekend gegeven dat Willy van der Heide, als hij begon met het schrijven van een nieuw Bob Evers-avontuur, in de meeste gevallen het hele verdere verloop in grote lijnen reeds voor ogen had. De keerzijde, die bij iedere vorm van genialiteit in het spel is, bestond bij hem uit het feit dat hij zelden of nooit terugkeek naar zijn eerder geschreven verhalen. Hij bleek een man die hoofdzakelijk vooruit dacht. Met deze wetenschap is het verklaarbaar dat hij een kleinigheid als de voornamen van Jan Prins over het hoofd heeft gezien.

In dit kader bestaat er een anekdote die opmerkelijk genoemd mag worden. In 1972 namelijk werd door een aantal liefhebbers het zogenoemde Bob Evers Genootschap opgericht (meer hierover in hoofdstuk I.11). Personen die meenden een Bob Evers-kenner te zijn konden zich aanmelden voor een toelatingsexamen. Men diende veel te weten over de serie, wilde

men dat examen met goed gevolg afleggen. Willy van der Heide (de geestelijke vader van Bob Evers nota bene!) zakte er echter als een baksteen voor.

Een ander bekend feit is dat Willy van der Heide vaak onder tijdsdruk moest werken; dit doordat hij dikwijls andere bezigheden had, die maakten dat hij niet meer aan schrijven toekwam. Zo kon het gebeuren dat dhr. Stenvert op een gegeven moment Willy van der Heide liet ophalen van het Kaageiland en in Meppel stationeerde, met de mededeling dat hij weer terug mocht als hij de twee Bob Evers-boeken, waar hij op dat moment mee bezig was, had voltooid. Willy van der Heide noemde dat later: ‘Mijn verbanning naar Meppel.’

Het is interessant om te weten dat die twee boeken de delen betroffen die we nu kennen als *Vreemd krakeel in Californië* en *Heibel in Honoloeloe*, de nummers 19 en 30 van de serie. Waarom is dit interessant?

Welnu, de delen 19 en 30 zijn dus vrijwel tegelijkertijd geschreven door Willy van der Heide; toch liggen ze in de serie vrij ver uit elkaar. De *volgorde* kan volkomen willekeurig gekozen zijn, waarin uiteraard het gevaar kan schuilen dat een kleinigheid, een incident of een geringe ontwikkeling op een verkeerde plaats in de serie terecht komt, omdat de volgorde eigenlijk andersom had moeten zijn.

Iets dergelijks kan zich ook voorgedaan hebben met *Lotgevallen rond een locomotief* (deel 20) en de delen 27, 28 en 29. Was het avontuur van de delen 27, 28 en 29 eerder in de serie verschenen dan dat uit deel 20, dan had de ontwikkeling van Aries judokunsten een logisch verloop gehad.

Het moet overigens nadrukkelijk gezegd worden dat de serie dusdanig is opgezet, dat alle delen door elkaar heen leesbaar zijn. Er zijn immers geen ingrijpende ontwikkelingen te bespeuren die een strikte volgorde vereisen. Daarom is het ook een verkeerde zaak om dit soort schoonheidsfouten te veroordelen. Men moet ze zien als wetenswaardigheden, die enig inzicht geven in de wijze waarop het complete Bob Evers-oeuvre tot stand is gekomen. Anders gezegd: de serie is er niet minder om.

Al eerder heb ik opgemerkt dat Willy van der Heide geregeld had te kampen met tijdsdruk. De kwestie van de 63 schilderijen moet hier een gevolg van zijn geweest. Een bijkomend feit uit dit avontuur is dat het plaatsje Humbeek in Willy van der Heide's privé-leven een grote rol heeft gespeeld, hetgeen inhoudt dat hij de passage aldaar met veel toewijding geschreven moet hebben. Dat kan er weer toe geleid hebben dat hij op het einde geconstateerd moet hebben dat het verhaal over de kunstschaten plotseling afgelopen moest zijn, wilde het nog in te passen zijn in drie boekjes. Voeg hier het element 'tijdsdruk' aan toe, en het is verklaarbaar dat er een abrupte plot kon ontstaan, die een zekere onduidelijkheid in de hand werkt.

Dan is er nog het vraagteken rond het telegram, vanaf het marineschip door Jan en Arie verstuurd aan Bob.

Ondanks het feit dat Willy van der Heide een perfectionist was, kon het gebeuren dat ook hij weleens 'vast zat' midden in een verhaal. Hij onderbrak dan voor enige tijd zijn schrijverij, om enige dagen later met een hernieuwde visie de draad weer op te pakken. Het is redelijkerwijze aan te nemen dat dit probleem zich voornamelijk voordeed als het een trilogie betrof, waarin hij een groot aantal personages ten tonele voerde. Men zou kunnen zeggen dat het bovengenoemde avontuur rondom Pereira's organisatie daar een voorbeeld van is. Vanuit deze overweging wordt het moeilijker om het totaal beeld van zulk een complex avontuur te overzien; vooral als er een onderbreking in het spel is. En hiermee is het vraagteken rond het telegram in feite verklaard.

Tot slot de opmerkingen van Arie en Jan.

Als Arie tegen de oudere Malherbe, aan wie hij op dat moment vastgeketend is, zegt: 'Het lijkt wel alsof we weer in dienst zijn', is de enige verklaring daarvoor dat hij de uiterst gespannen sfeer van dat moment met zijn opmerking enigszins probeert te breken. Arie kan immers nooit in dienst zijn geweest; Malherbe wél.

De hartgrondige verklaring van Jan Prins aan het begin van deel 12 dat hij nooit geld vergeet, terwijl we uit het begin van deel 8 weten dat deze uitlating op gespannen voet staat met de waarheid, is toe te schrijven aan zijn karakter.

We hebben vastgesteld dat hij erg precies is, maar ook zeer koppig kan zijn; een bijkomstigheid is dat hij soms vrij moeilijk zijn ongelijk kan bekennen. Met al deze eigenaardigheden te zamen kan een zekere onredelijkheid, die (zij het in uiterst geringe mate) diep in een dergelijke persoonlijkheid besloten ligt, worden aangewakkerd, hetgeen duidelijk bij Jan het geval is als Arie het geld vergeten is.

Het moet overigens tot de eer van Jan gezegd worden, dat het wèl de enige keer is dat hij blijk geeft van deze onredelijkheid.

Hiermee zijn we aan het eind van het hoofdstuk 'Vraagtekens' gekomen. Als ik Willy van der Heide ooit had ontmoet, zou ik hem beslist deze zaken hebben voorgelegd. In dat geval hadden we een en ander zeker geweten. Nogmaals merk ik op dat de behandelde punten de Bob Evers-boeken er niet minder om maken.

I.10 De verdiensten van Bob, Jan en Arie

Gaandeweg worden we gewaar dat de jongens over de nodige contanten beschikken, die hun wereldreizen mogelijk maken. Zoals bekend is de basis van hun fortuin gelegd in het Zuidzee-avontuur. Daarna leidt hun vindingrijkheid tot aanzienlijke inkomsten. Hoeveel zij uiteindelijk overhouden kunnen we uitrekenen. Hiertoe zetten we alle verdiende bedragen (de man) per avontuur op een rij. Voor de verhalen die niet genoemd zijn geldt dat de jongens niets verdienen of uitsluitend hun onkosten vergoed krijgen. Het resultaat vindt u in de tabel op de volgende pagina.

Uitzonderingen:

A: Jan Prins blijkt aan het eind van deel 3 vijf dollar extra verdiend te hebben doordat hij een lok van Aries haar verkocht heeft.

B: In deel 31 (*Arie Roos wordt geheim agent*) krijgt Arie van Digazo een zo goed als nieuwe Oldsmobile cadeau.

Aangezien we met verschillende valuta van doen hebben, zullen we een en ander moeten schatten. Voor de dollar vullen we $f3,80$ (destijds) in en voor de Engelse pond $f9,00$ (gerekend met de waarde van begin jaren '50).

Dat brengt ons tot de volgende bedragen:

$$\begin{aligned}
 \$ 33.333 + \$ 2.000 + \$ 10.100 \times f3,80 &= f172.645,40 \\
 £ 2.000 \times f9,00 &= f18.000,- \\
 &f25.000,- \\
 &f13.000,- \\
 \text{Totaal: } &f228.645,40
 \end{aligned}$$

No	AVONTUUR	VERDIENSTE
1	Avonturen in de stille zuidzee	\$ 33.333
2	Drie jongens op een onbewoond eiland	
3	De strijd om het goudschip	
4	Een overval in de lucht	£ 2.000
5	De jacht op het koperen kanon	
6	Sensatie op een Engelse vrachtboot	
13	Een motorboot voor een drijvend flesje	f25.000
14	Een klopjacht op een kapitein	
15	Een raderboot als zilvervloot	
19	Vreemd kraakeel in Californië	\$ 2.000
22	Vreemd gespuis in een warenhuis	\$ 10.100
23	Wilde sport om een nummerbord	
24	Hoog spel in Hong Kong	
27	Kunstgrepen met kunstschaten	oorlogsbuit f13.000
28	Bombarie om een bunker	
29	Arie Roos als Ali Baba	
32	Cnall-effecten in Casablanca	onkosten vergoed plus verdiensten (onbekend)
33	Een zeegevecht met watervrees	

Dit zijn de *bruto*-verdiensten in alle 36 delen te zamen van elk van de drie jongens (door de vijf extra dollars komt Jan echter f19,- hoger uit). De Oldsmobile van Arie laten we buiten beschouwing, evenals het onbekende bedrag uit deel 32 en 33.

Het zal duidelijk zijn dat de *netto*-verdiensite aanzienlijk lager

is als we het feit in aanmerking nemen dat er van deze bedragen diverse zaken bekostigd zijn, zoals: vliegtickets, gehuurde auto's, hotelkamers, taxi's enz. enz.

Een aanwijzing hieromtrent vinden we op bladzijde 20 in deel 24. Jan verklaart dan aan pa Evers dat hij aan de avonturen $f167.423,18$ verdiend heeft. Als we daar de 19 gulden vanaf trekken (de 5 extra dollars) komt dat neer op: $f167.404,18$. Dit om tot een eerlijk vergelijk te komen. Afgaande op Jans accuratesse mogen we aannemen dat hij de onkosten, gemaakt in deel 23, hierbij heeft ingecalculleerd.

De *bruto*-verdiensden van de jongens bedragen in *deel 23* achtereenvolgens: \$ 33,333, £ 2000, $f25.000$ en \$ 2.000, hetgeen oplevert: $f177.265,40$. Heel fijntjes merkt Jan op dat het bedrag van Bob en Arie wel beduidend lager zal liggen, aangezien zij 'altijd smijten met hun geld'.

Welnu, trekken we $f167.404,18$ af van $f177.265,40$, dan concluderen we dat Jan in totaal $f9.842,22$ aan onkosten heeft gehad. Als we de 'verkwisting' van Bob en Arie heel grof invullen door te stellen dat zij de helft meer hebben uitgegeven dan Jan, levert dat als gegeven op dat *zij* op dat moment verdiend hebben: $f177.265,40 - f9.842,22 - f4.921,11 = f162.502,07$.

Hiermee is aangetoond dat het met de geldsmijterij van Bob en Arie wel meevalt. Het is overigens al eerder gezegd: Bob en Arie zijn geen verkwisters; zij zijn gewoon van mening dat beknibbelen op comfort in geen verhouding staat tot het ervaren ongemak.

Een compliment voor Willy van der Heide is hier trouwens op zijn plaats, omdat hij in de door hem genoemde bedragen ervan blijk heeft gegeven dat hij, wat de centjes betreft, *in ieder geval* gedurende de eerste vierentwintig delen uiterst consequent te werk is gegaan. Het gegeven dat Jan Prins van zijn bruto verdiende vermogen zo'n tienduizend gulden onkosten heeft gemaakt, is alleszins redelijk te noemen. Anders gezegd: voordat Van der Heide besloot Jan de opmerking over zijn verdiensten tegen pa Evers te laten maken, moet hij tot aan het begin van de serie hebben teruggerekend.

I.11 Voorstander of tegenstander van de Bob Evers-serie?

Zoals de titel van dit hoofdstuk reeds doet vermoeden, blijken er slechts twee meningen te bestaan over de serie: óf men vindt deze verschrikkelijk goed (tot deze groep hoor ikzelf) óf men heeft er geen goed woord voor over. Een middenweg schijnt niet te bestaan.

Waar zit 'm dat nu in? Deze vraag met zekerheid beantwoorden zou een opgave zijn, waar zelfs Freud een harde dobber aan gehad zou hebben; waar we echter wél enig inzicht in kunnen krijgen, zijn de beweegredenen *waarom* iemand de serie wel of niet mag.

Laten we daarom beginnen met die van de tegenstander onder de loupe te nemen.

I.11.1 De tegenstander

In een artikel, dat verscheen in *Vrij Nederland* op 16 augustus 1975, vertelt Henk Bergman (een liefhebber van de serie) over enige zaken, die wellicht tot gevolg hadden dat velen bedenkelijk keken naar de heren Evers, Prins en Roos. Samenvattend stelt hij vast dat de boeken geschreven zijn dwars tegen alle pedagogische principes van de jaren '50 in. De ouders blijken geen enkele greep te hebben op het gedrag van de jongens. Overal waar ze verschijnen, gebeurt wel iets dramatisch: een schip zinkt, een vliegtuig stort neer, een huis brandt af, auto's worden total loss gereden of in het kanaal geduwd. Dat alles wordt in de regel rijkelijk geflankeerd door schiet- en/of knokpartijen. Daarbij komt nog dat ze doodeenvoudig de hele wereldbol afreizen; dit in een tijdperk waarin menig leeftijdgenoot een dagje naar het strand nog iets heel bijzonders vond.

Een ander punt is dat de serie vrij gewelddadig begon. In het eerste deel (*Een overval in de lucht* *) komen er bij een vliegtuigkaping twee mensen om het leven (Lie Dee en 'Platneus'); bovendien wordt er een hond (Zazou) doodgeschoten. In de delen 4, 5 en 6 (het Zuidzee-avontuur) zijn er maar liefst negen personen die om het leven komen, te weten: Barney, Braggart, Farraday, Gillison, Maccarthy, O'Connor, Warwick plus twee niet bij naam genoemde matrozen van de *Frisco* (vanuit de brandende grashutten lopen zij in een hinderlaag). Op zich zijn dit geen schokkende feiten in het milieu van kapers en muiters; neen, er was iets anders aan de hand. Wat als absurd werd ervaren, was het feit dat bij al deze acties drie schooljongens betrokken waren, die zich, volgens de toenmalige normen, uitsluitend in een beschermde wereld behoorden voort te bewegen. Van der Heide merkte hier zelf over op: 'De Bob Eversboeken waren niet *kneuterig* genoeg.'

Later vielen er nog slechts twee keer slachtoffers. In deel 17 zijn het een lid van Grahams expeditie, Harrison (de helikopterpiloot van Pereira), en een andere - niet bij naam genoemde - piloot van hem. In deel 31 komen Buster en Philips (tegenstanders van Digazo) om het leven.

In het vorige hoofdstuk hebben we de verdiensten van de jongens doorgenomen. Het kan niet anders, of dit financiële aspect heeft eveneens kwaad bloed gezet. Als we namelijk zien dat het grootste gedeelte van de verdiensten uit beloningen bestaat, is het duidelijk dat hele volksstammen de jongens moeten hebben gezien als 'een stel premiejagers'. Het is vrijwel overbodig om op te merken dat zulk een hoedanigheid een twijfelachtig beeld oproept. Een tweede punt in dit gegeven behelst de *hoogte* van de verdiende bedragen; keer op keer slepen zij - op eerlijke wijze - een som geld in de wacht, die zelfs een geslaagd

* De serie gebonden boeken begon met het avontuur van de briefjesjacht; daarna kwam het Zuidzee-avontuur aan de orde. Toen de boeken in pockets verschenen, is deze volgorde omgedraaid.

zakenman uit die tijd als een klein vermogen moet hebben aangemerkt.

I.11.2 De voorstander

Ondanks alle kritiek is Bob Evers geen vroege dood gestorven; hij heeft het allemaal overleefd. Wat dat aangaat moet Willy van der Heide een vooruitziende blik gehad hebben, waarin hij haarscherp zag dat de jeugd aan andere boeken toe was.

Volwassenen mochten dan ieder opbouwend element in de serie missen, de kinderen verslonden haar echter. Hoe kwam dat?

Alle kenners zullen met mij ongeveer de volgende argumenten aanvoeren:

1. Er valt wat in te beleven; als lezer kom je nog eens ergens (Engeland, Amerika, Trinidad, Honoloeloe... enz.).
2. De combinatie spanning/humor is tamelijk uniek.
3. Liefhebbers van schepen en auto's komen ruimschoots aan hun trekken.
4. Van der Heide had de alleraardigste gewoonte om ergens iets 'omheen' te vertellen. Om maar een voorbeeld te noemen: in deel 9 (*Een dollarjacht in een D-trein*) vertelt hij, tussen neus en lippen door, hoe het differentieel van een auto werkt. Ter verduidelijking: het betreft de passage waarin Arie de Franse vrachtwagenchauffeur ontmoet, die met het rechter-achterwiel van zijn truck is weggezakt in de berm. Zelfs degene die niets afweet van autotechniek, zal na het lezen van die uiteenzetting haarfijn snappen hoe de vork in de steel zit als hij in een encyclopedie dit onderwerp opzoekt en de zaak getekend ziet.
5. Ondanks hun handigheid worden de jongens regelmatig geteisterd door domme pech; het is dus niet zo dat alles van een leien dakje loopt, hetgeen een betrouwbare afspiegeling geeft van de werkelijkheid.
6. De leesbaarheid van de serie is een groot pluspunt. Men kan *ieder* deel uit de serie pakken zonder iets te missen. Ze

zijn door elkaar leesbaar. Bij de trilogieën wordt aan het begin van het tweede of derde deel in grote lijnen besproken wat er vooraf is gebeurd; hetzij door middel van een telefoongesprek met een van de vaders, hetzij doordat Bob, Jan en Arie de balans opmaken van de behaalde resultaten, ten einde vast te stellen waaruit hun verdere aanpak zal bestaan.

I.11.3 Het Bob Evers Genootschap

Wie wellicht als de grootste liefhebbers kunnen worden aangemerkt zijn de heren P.J. Muller, Frans Verpoorten jr., W.C. van der Linde, G.J.M. Meysing en K.R.K.K. Snell, die in 1972 Het Bob Evers Genootschap oprichtten. De doelstellingen van dit genootschap waren achtereenvolgens:

- Bestudering van de Bob Evers-serie
- Bibliografisch onderzoek van Willy van der Heide
- Leesavonden (des winters)
- Excursies (onderzoek ter plekke)
- Periodieke uitgave van een blad (drie keer per jaar)

Een ieder die lid wilde worden van dit genootschap diende een examen af te leggen. De procedure in dezen was als volgt.

Men moest een verzoek indienen om het examen af te leggen. Daarna werd er door het genootschap aan de kandidaat een tijdstip doorgegeven waarop hij per auto werd afgehaald. Dit afhaken geschiedde in Bob Evers-stijl; men werd in de auto geblinddoekt en naar de examenplaats gebracht. (We herkennen hier de identieke situatie waarin Bob verkeerde, toen hij in deel 9 werd opgehaald uit het hotel in Zürich.)

Het examen bestond uit twee gedeelten: 1. schriftelijk (een aantal meerkeuzevragen) en 2. mondeling (vragen uit een boek naar keuze).

Had men het examen met goed gevolg afgelegd, dan mocht men zich lid van Het Bob Evers Genootschap noemen. Wan-

neer men zakte bestond er een onbeperkte herkansingsmogelijkheid.

Willy van der Heide zélf heeft, zoals eerder al gezegd, eveneens het examen afgelegd... met het opmerkelijke resultaat dat hij ervoor zakte als een baksteen. Hij vatte dit overigens sportief op.

Thans is Het Bob Evers Genootschap al enige jaren inactief; het is echter nooit officieel opgeheven.

I.11.4 Ter afronding

De tegenargumenten blijken qua aantal ver achter te blijven op de argumenten vóór, hoewel eerstgenoemde uiteraard - aanvankelijk - van een meer zwaarwegend karakter waren. Men moet echter niet vergeten dat de felle kritiek op de Bob Evers-serie dateert uit een tijd dat men (CRM) het presteerde om de uitgave van het weekblad *Donald Duck* in Nederland te weren op grond van de twijfelachtige verklaring dat het ‘pedagogisch niet verantwoorde lectuur’ was. Uiteindelijk kon dit niet meer hard gemaakt worden en verscheen de allereerste *Donald Duck* in Nederland in oktober 1952.

Een en ander geeft een indicatie omtrent de moeilijkheden en de afkeuring waartegen Willy van der Heide moest opboksen. Wanneer men beziet hoe de Bob Evers-boeken vrijwel van het begin af door de kinderen verslonden werden, *kon* het niet anders zijn of ze zouden qua populariteit tot eenzame hoogte stijgen.

Een ander bijkomend feit is dat de boeken in 1949/1950 hun tijd ver vooruit waren, hetgeen natuurlijk de nodige ‘aanloop-problemen’ veroorzaakte.

Bob, Jan en Arie werden door de tegenstanders gezien als gelukzoekers (nozemans wellicht); zou het zo zijn dat de serie pas nu voor het eerst uitkwam, dan zou men het drietal hoogstwaarschijnlijk omschrijven als: ‘jongens die initiatief vertonen en waar pit in zit.’

Gezien het feit dat Bob Evers na ruim veertig jaar nog steeds

een groeiende populariteit geniet, mogen we vaststellen dat hij zich gerehabiliteerd heeft.

Tweede afdeling: de Bob Evers-formule

II.1 De wortels van diverse Bob Evers-verhalen

‘Alles wat je kent of weet, hoef je niet te verzinnen.’

Peter de Zwaan

Wat vele Bob Evers-liefhebbers niet weten is dat Willy van der Heide (of beter gezegd; W.H.M. van den Hout), voordat hij aan de Bob Evers-serie begon, behalve andere boeken een viertal humoristische avonturenromans geschreven heeft onder het pseudoniem Willem W. Waterman. Wie deze werken wil hebben zal wellicht net als ik zo'n vijf jaar lang tweedehands-boekwinkels en antiquariaten moeten aflopen.

Het gaat om de volgende boeken:

1. Een woestijn raakt zoek (1938)
2. Amerika filmt (1939)
3. De erfenis van een zonderling (1945)
4. De geheimzinnige schat (1946)

Bijzonder interessant is het gegeven dat de gebeurtenissen uit deze vier romans zijn terug te vinden in de Bob Evers-boeken. Om een en ander te verduidelijken, volgen hier enige fragmenten uit - en enige opmerkingen naar aanleiding van - genoemde romans.

II.1.1 Een woestijn raakt zoek

De titel slaat op een eigendomsbewijs van een stuk woestijn in Mexico. Dat dit eigendomsbewijs zoek raakt, heeft te maken met het feit dat verschillende partijen erop uit zijn het certificaat in handen te krijgen. De gebeurtenissen die zich afspelen

rondom dit papier zijn *identiek* aan die zoals men ze aantreft in deel 10 van de Bob Evers-serie: *Een speurtocht door Noord-Afrika*.

Opvallend is dat er in *Een woestijn raakt zoek* elementen te vinden zijn die zijn gebruikt voor een tweetal andere Bob Evers-verhalen. Hiervoor verwijs ik naar fragmenten op resp. bladzijde 113 en 117:

En ik behoef jullie zeker geen van tweeën nader in te lichten over de werkwijze van het syndicaat in Mexico? Je kent hun systeem: door benden gehuurde bandieten of muitende soldaten laten ze beginnende en veelbelovende ondernemingen overvallen, telkens weer, tot de maatschappijen met verlies werken, en de eigenaars, noodgedwongen, alles voor een appel en een ei overdoen. Betreft het een maatschappij op aandelen, dan kopen de heren tegen sterk gedaalde koersen op buitenlandse beurzen de aandelen op middels stromannen. Op die manier is het Crystal Water Syndicate er in geslaagd, in de afgelopen drie of vier jaar een zestal mijnontginningen, dertien petroleumvelden en een stuk of acht ranches in eigendom te verkrijgen. (113).

We herkennen in deze beschrijving de gebeurtenissen (de sabotage en de locatie) die zijn uitgewerkt in deel 20: *Lotgevallen rond een locomotief*.

Het derde en laatste Bob Evers-boek waarvan *Een woestijn raakt zoek* de bakermat vormt, is deel 34: *Bob Evers belegert fort B*.

We worden dit gewaar aan de hand van het volgende fragment:

Nadat een onkostenrekening was gemaakt, werd besloten, met tussenruimten van drie à vier kilometer uitkijkposten te plaatsen, bestaande uit stevige blokhutten van beton, waarin enkele machinegeweren waren geplaatst. (117)

II.1.2 Amerika filmt

Deze roman heeft Willy van der Heide later niet ‘omgeknutseld’ tot een Bob Evers-verhaal; dit in tegenstelling tot de overige drie romans. Hij heeft slechts een tweetal feiten uit dit boek terug laten komen in de serie.

Amerika filmt gaat over een groep mannen van een Amerikaanse filmstudio, die een film gaan opnemen op een eiland in de Stille Zuidzee. Het eerste feit, dat we terstond herkennen, is uiteraard de genoemde locatie. Eerst komt deze terug in het feuilleton van het blad *Jeugd* (1943) en later in de Bob Evers-titels - die overigens nog steeds de best verkochte van de serie zijn - *Avonturen in de Stille Zuidzee*, *Drie jongens op een onbewoond eiland* en *De strijd om het goudschip*. Verder is het aardige van *Amerika filmt* dat hierin op een heel originele manier de Amerikaanse filmindustrie op de hak genomen wordt als zijnde: overdreven, protserig en weinig fantasievol. Deze opvatting komt terug in deel 19 van de Bob Evers-serie: *Vreemd krakeel in Californië*.

Met betrekking tot de laatste mededeling verwijs ik naar een fragment uit een recensie, die indertijd als losse bijlage werd meegeleverd met *Amerika filmt*:

De sfeertekening is frappant, de stemming en de sfeer van kantoren in Hollywood komen ons tussen de regels door tegemoet, wij beleven de warme nachten in de Stille Zuidzee, we voelen de beklemming van de onheilspellende, stille hitte, voor een storm losbreekt.

En dwars door Hollywood, Hawaï en de Stille Zuidzee heen, dansen de groteske marionetten van producer, regisseur en scenarioschrijver.

II.1.3 De erfenis van een zonderling

De Bob Evers-kenner zal aan de hand van deze titel waarschijnlijk reeds vermoeden waar dit boek over gaat. Desalniet-

temin volgt hier een citaat dat afkomstig is van bladzijde 9 en 10, waarin ene John Crofts vertelt over een probleem waar hij mee zit. Hij vertelt tegen de hoofdpersoon Pete Brent het volgende, dat tevens toch wel illustratief is voor Van der Heide's levensvisie:

‘Heb je wel eens gehoord van het Panninford-testament?’

Pete schudde het hoofd.

‘De zaak zit zo. Toen mijn zuster en ik nog klein waren, ik was toen elf en mijn zuster zes, kwamen mijn vader en moeder bij een vliegramp om het leven. Dat is nu dus een jaar of zestien geleden. Ze hadden toen nog van die wrakke dingen; mijn vader had aandelen in een vliegtuigfabriek en had zo'n ding voor zijn plezier. Enfin, het stortte neer toen mijn vader en moeder er beiden inzaten. Toen werd onze oom tot voogd benoemd en in zijn huis werden we opgevoed, mijn zuster en ik. Al het geld van mijn vader beheerde hij ook, maar dat was zoveel niet... toen mijn oom stierf, hadden we van dat geld van vader met zijn tweeën juist genoeg om behoorlijk rond te komen.

Maar nu komt het mooie: oom was schatrijk en een oude zonderling. Hij had als stelregel dat ieder een opvoeding moet hebben, die hem in staat stelt op elk ogenblik alle mogelijke dingen te verrichten en tot een goed einde te brengen, wat het ook was. De gekste dingen hebben wij geleerd, mijn zuster en ik allebei. We kunnen radiotoestellen bouwen, met vuurwapens omgaan, koken, een automotor in elkaar zetten, stenografie, alle mogelijke talen, de gekste andere dingen. Het is ons al aardig te pas gekomen, tot dusver.’

Hij hield even op en scheen na te denken.

‘Maar toen hij plotseling stierf, tengevolge van een griepaanval, liet hij een testament na, waarin aan ons tweeën zijn gehele vermogen werd vermaakt, indien... en nu komt de mop: indien we er in slaagden, te voldoen aan de voorwaarden, die werden genoemd. Die voorwaarden bestonden uit het opsnorren van een reeks dingen, op de raarste plaatsen,

en in elk van die dingen was een stukje papier verborgen, met een woord erop. Als we al die dingen bijelkaar hadden, vormden de woorden samen een hele zin, en die zin moesten we aan zijn advocaat mededelen. En alleen, als we die zin hadden gevonden, dus al die dingen bijelkaar hadden kunnen sleuren, zouden we het geld van oom krijgen.'

Het moge duidelijk zijn dat *De erfenis van een zonderling* de bakermat vormt van de Bob Evers-boeken *Een overval in de lucht*, *De jacht op het koperen kanon* en *Sensatie op een Engelse vrachtboot* (nr. 4, 5 en 6). Het zal u overigens weinig verbazen dat de zuster van John Crofts Lois blijkt te heten.

II.1.4 De geheimzinnige schat

De titel van dit boek slaat op een hoeveelheid goud die begraven ligt op een klein eiland aan de Oostkust van Afrika, ongeveer 60 mijl ten noorden van Zanzibar. Onderzoekers hadden namelijk een rijke goudader aangeboord en de opgegraven partij veiligheidshalve elders verstoep. Kort samengevat behelst het grootste deel van het verhaal de vaartocht van Engeland naar het Afrikaanse eiland door de hoofdpersonen en een schip met bandieten, die alles op alles zetten om als eersten te arriveren.

Enkele feiten uit dit verhaal vinden we terug in de Bob Evers-boeken. Zo worden de bandieten terug gedreven als zij op het eiland proberen te landen (vergelijk het eind van *Avonturen in de Stille Zuidzee*). Eerder op de tocht had er een confrontatie plaatsgehad tussen de twee schepen, hetgeen een mini-zeeslag tot gevolg had (een zelfde soort spektakel treffen we aan in *De strijd om het goudschip*, *Kabaal om een varkensleren koffer*, *Trammelant op Trinidad* en *Een zeegevecht met watervrees*). Verder is *De geheimzinnige schat*, zoals gebruikelijk, met veel humor geschreven. Een laatste opmerking: één van de hoofdpersonen uit *Een woestijn raakt zoek* (Peter Regan) speelt een klein bijrolletje in *De geheimzinnige schat*.

II.2 De constructie

De constructie, genoemd in de titel van dit hoofdstuk, heeft betrekking op twee soorten van terugkerende feiten, die op zich mede het handelsmerk vormen van Bob Evers; we zouden het kunnen verwoorden als ‘chaotisch-lachwekkende taferelen, die gepaard gaan met een ongekend spektakel’.

Dat is natuurlijk een prachtige volzin, waarmee u vooralsnog geen kant op kunt. Daarom heb ik - als voorbeeld - uit de serie een aantal scènes opgepikt die ik nader onder de loupe zal nemen.

II.2.1 Eerste feit: het incident

Wat opvalt in de serie, is dat een klein incident vaak de functie blijkt te hebben van een onschuldig vonkje in een benzinevat. Het grote geheim in dezen schuilt in het feit dat Willy van der Heide uiterst zorgvuldig achtergronden en omstandigheden construeerde, die een bijzonder vruchtbare voedingsbodem vormen en waaruit een haast onwaarschijnlijke chaos ontkiemt, op gang gebracht door een simpel voorval.

Voorbeeld 1. Deel 5 (De jacht op het koperen kanon), blz. 113 e.v.

Het gaat hier om inspecteur Jansen, werkzaam bij het bureau Marnixstraat te Amsterdam. Wanneer Willy van der Heide hem ten tonele voert, wordt in één klap duidelijk dat het humeur van deze politieman vèr beneden het nulpunt is. Om maar iets te noemen:

1. Hij had de afgelopen nacht tot vier uur gewerkt.
2. Van zijn chef had hij een uitbrander gehad.

3. Zijn vrouw was drie dagen geleden, na een fikse ruzie, naar haar moeder vertrokken.
4. Zijn bed was al in vier dagen niet opgemaakt.
5. Zijn flat was één grote rommel van vuile borden, pannen en kopjes.
6. Hij had een puist op zijn neus die, zoals bekend, behoorlijk pijnlijk kan zijn.

Kortom: inspecteur Jansen was verzeild geraakt in een dusdanige mengeling van privé-problemen en problemen op zijn werk, dat hij op dat moment op de grens van overspannenheid balanceerde.

En uitgerkend op *dat* moment belt Arie Roos bij hem aan en bestookt hem vervolgens met een aantal onbegrijpelijke vragen over Engelse vrouwen en koperen kanonnen.

Dat de veelgeplaagde inspecteur Jansen hiermee slechts aan het begin staat van een serie krankzinnige voorvallen, is te lezen in het volgende hoofdstuk ('Moeilijkheden op een politiebureau').

Voorbeeld 2. Deel 12 (Kabaal om een varkensleren koffer), blz. 19 e.v.

De laatste zinnen van deze bladzijde, die tevens het tweede hoofdstuk afsluiten, luiden:

'Arie! Gooi het raam open en brul alles bijelkaar!'

Dát was een klusje naar Aries hart!

Voor alle duidelijkheid: Arie en Jan zijn door 'de groene man' opgesloten in de kamer van het pension Zeerust. Het bevel dat Jan aan Arie geeft om 'alles bij elkaar te brullen' dient dan ook om de aandacht op hen te vestigen. In het hoofdstuk dat hierop volgt ('Paniek in Scheveningen') is te lezen dat Arie in die opzet perfect slaagt.

Ook hier zijn het weer een aantal factoren te zamen die een gigantisch sneeuwbaaleffect tot gevolg hebben. Zoals Willy van der Heide terecht opmerkt, zou een roodharige jongen die uit het raam van een pension staat te schreeuwen onder normale

omstandigheden hooguit een klein oploopje tot gevolg hebben. Een of meerdere mensen zouden dan naar de portier lopen met de mededeling dat er iemand amok staat te maken.

In dit geval echter worden Aries doodskreten onmiddellijk in verband gebracht met het bescheiden rookpluimpje, afkomstig uit een kamer boven hem, alwaar een Javaanse vrouw, tegen de huisregels van het pension in, een portie sateh roostert. Door Aries lawaai schrikt zij dusdanig, dat zij in paniek haar kamer verlaat en de sateh laat aanbranden, waardoor deze nog meer rook gaat produceren. Hierdoor meent iedereen die zich binnen Aries gehoorsafstand bevindt (lees: binnen een straal van honderd meter) dat pension Zeerust bezig is af te branden.

Voeg daarbij het feit dat er zich in de hele omgeving zowel hulpvaardige als nieuwsgierige mensen bevinden, die ieder op hun eigen manier reageren, dan kan het ook niet anders lopen of er ontstaat een consternatie van jewelste. De voorbarige conclusies en de halve berichten die dan van mond tot mond ook nog eens extra worden vertekend, maken deze consternatie alleen maar groter. Met de grootste moeite kan de ijlings gearriveerde politie uiteindelijk de zaak tot bedaren brengen.

Voorbeeld 3. Deel 23 (Wilde sport om een nummerbord), blz. 55 e.v.

Detective Hubary, Arie en Bob worden in het Chinese restaurant door twee werknemers van bendeleider Dalmonte onder bedreiging van een vuurwapen gesommeerd zonder problemen met hen mee te gaan. De ene bandiet, Joe, loopt dan naar achteren om de telefoonverbinding van het restaurant onklaar te maken, terwijl de andere, Pietro Rossi, het drietal aan tafel onder schot houdt. Dan haalt Arie een stunt uit door Rossi een bord bami in zijn gezicht te duwen. Het moge duidelijk zijn dat er dan een vechtpartij ontstaat, waar eveneens de haastig teruggekeerde Joe aan deelneemt. Deze had overigens in de keuken vier Chinezen (vader plus drie zoons) met behulp van zijn pistool ertoe moeten provoceren ongehinderd voor hun ogen het telefoontoestel te vernielen. Hij moest ze echter in de steek laten, omdat zijn collega Rossi in het restaurant in moeilijke-

den kwam (de vechtpartij, ontstaan naar aanleiding van Aries stunt). De vier Chinezen komen daarop in actie. Hoe het komt dat zij direct handelden in de trant van ‘van dik hout zaagt men planken’, illustreer ik met een citaat van bladzijde 59 en 60, hetgeen de verhelderende achtergrondinformatie verschaft:

Nu waren de drie Chinezenzoons in de keuken de hele avond al wild geweest in plaats van tam, want ze hadden met zijn drieën een tweedehands auto gekocht, voor de somma van negenhonderd dollars van een mede-Chinees, een vierde Chinees dus. Nu was direct daarna gebleken, dat een van de drie de dag tevoren naar die vierde Chinees was toegegaan en hem gevraagd had, of hij tien procent kon verdienen als hij een klant aanbracht voor een tweedehands auto. Dat was hem beloofd. Dus de drie zoons van de dikke eethuiseigenaar moesten elk als aandeel driehonderd dollars betalen. Dat hadden ze ook gedaan. En toen had de vierde Chinees aan de derde zoon negentig dollars teruggegeven, zijnde tien procent die hij als provisie had verdiend. Het gekrakeel dat dáároveň was ontstaan (de derde zoon was van mening dat hij niet verplicht was die negentig dollars met zijn twee broers te delen) duurde nu al vijf volle uren zonder respijt en het was de reden geweest dat de dikke vader bij het buffet was gaan staan om naar de radio te luisteren.

Een tweetal vragen die zich nu bij u zullen opdringen luiden waarschijnlijk: Hoe kan die ruzie in vredesnaam vijf uren aan de gang zijn? Het zou toch logisch zijn als die vader op zeker moment met zijn vuist op tafel slaat met de mededeling dat het genoeg is?

Welnu, dat is nou nèt wat de vader *niet* kan doen, omdat hij op twee verschillende manieren tussen twee vuren in zit. Enerzijds zit hij in tussen twee fronten, gevormd door resp. de derde zoon en de twee andere zoons. Wanneer het nu alleen dit feit betrof, was het niet zo ingewikkeld. Tenslotte beëindigt iedere vader een meningsverschil tussen zijn kinderen dusdanig, dat

de ene partij in het gelijk gesteld wordt en de andere zich moet schikken.

Waar het hem in zit, is dat de vader uit hoofde van zakenman in zijn hart de handelwijze van de derde zoon niet afkeurenswaardig kan vinden. Behalve met de breuk, die ontstaan is tussen zijn drie zoons, zit hij ook met het probleem welke pet hij moet opzetten *als* hij al pogingen zou ondernemen om het conflict te beëindigen: die van vader of die van zakenman?

Kort samengevat: het is hem onmogelijk om een standpunt in te nemen resp. zijn mening te geven, hetgeen niet wegneemt dat bij alle vier de Chinezen, door de inmiddels vijf uren durende kibbelarij, de bloeddruk tot ongekende hoogte moet zijn gestegen.

Dat Joe dan komt binnenwandelen met zijn pistool en de telefoon vernielt en er vervolgens een vechtpartij losbreekt in het restaurant, is natuurlijk de druppel die de emmer doet overlopen. Anders gezegd: de vier Chinezen zijn dan precies in de goede stemming voor een stevige knokpartij.

II.2.1 Tweede feit: het sneeuwbaaleffect

Dit heeft alles te maken met gebeurtenissen en/of geruchten waar niemand het juiste van weet en waarvan de gevolgen op dusdanige manier samenvallen, dat het totaal overzicht van alle betrokkenen volledig zoek is.

Voorbeeld 1. Deel 6 (Sensatie op een Engelse vrachtboot), blz. 56 e.v.

Hier komt Jeffries op het politiebureau van Eastham met het verzoek om politiebescherming, omdat hij vermoedt dat iemand in Bromborough hem een uiterst belangrijke brief afhandig wil maken. (Wat het exacte hoe en waarom betreft blijft hij nogal op de vlakte tegenover de politie.)

Welnu, de politieman Dinwiddie brengt de bal aan het rollen door (tegen alle voorschriften in) dit in vertrouwen mede te delen aan zijn verloofde Maisy. Dan duurt het niet lang of de

gehele omgeving is ervan overtuigd dat er een bende atoomspionnen, waaronder Russische agenten met vuurwapens en snelle auto's, rondsluipen in Bromborough. De gevolgen zijn bekend: heel Bromborough wordt gealarmeerd.

Arie Roos wordt in zijn kraag gegrepen in de tuin van tandarts Drake. De laatste heeft al een paar dagen last gehad van pruimendieven en is er heilig van overtuigd dat met Arie de dader is gevonden. Bob en Lois overvallen een wildvreemde, in de veronderstelling dat ze Jeffries te pakken hebben. John wordt gesignaleerd met een touw rond zijn middel; hij weet echter aan de aandacht te ontsnappen door onder te duiken in het dorps huis.

Daar zitten twee Finse seizoensarbeiders stilletjes appelcider te drinken. Deze twee heren zijn door het nuttigen van de alcoholische verfrissing echter vrolijk geworden en hebben zich voor de grap uitgedost in een gaspak plus rookmasker. Dan wordt per abuis de luchtalarmsirene - op het dak van het dorps huis - in werking gezet. De toch al gealarmeerde bevolking, uitgerust met fakkels, stokken en knuppels, spoedt zich onmiddellijk hier naar toe en treft John aan met twee geheimzinnige mannen, die - naar het schijnt - Russisch spreken. De vreemde gaspakken worden dan aangezien voor pakken die bescherming moeten bieden tegen radio-actieve straling.

Het duurt dan een hele tijd voordat alles weer rechtgetrokken en tot de normale proporties teruggebracht is.

Voorbeeld 2. Deel 15 (Een raderboot als zilvervloot), blz. 80 e.v.

Wachtmeester Van Praay loopt te piekeren over een schip (*De Waterjuffer*), dat twee dagen tevoren in het Kanaal van Hansweert ontplofte. Er waren totaal geen aanknopingspunten te vinden; het onderzoek was op niets uitgelopen.

Midden in zijn overpeinzingen wordt hij geconfronteerd met een overstelpend aantal zaken, die kop noch staart lijken te hebben.

Allereerst signaleert hij Hennie Schol, die beweert dichter te zijn. Van Praay vermoedt dat er iets niet klopt in de bewerin-

gen van Schol. Vervolgens pakt hij pa Roos op, die gewapend met alarmpistool, bijl en lasso door de weilanden sluipt. Dan loopt Bob Evers in de val; ongelukkigerwijs komt in het verhoor de naam Roos ter sprake, waardoor Van Praay er op dat moment echt niets meer van begrijpt. Als er dan tot overmaat van ramp een staaf goud wordt gevonden door een van de boerenzoons, is de chaos compleet.

Kortom: allerlei zaken die iets met elkaar te maken hebben, worden in hoog tempo ten tonele gevoerd, tot wanhoop van de toch al veelgeplaagde Van Praay.

Als uiteindelijk alle vogels gevlogen blijken te zijn, rest hem niets anders dan een politie-alarm te verspreiden.

Zo zijn er nog tal van andere voorbeelden te vinden in de Bob Evers-boeken; ik heb er slechts een kleine greep uit gedaan.

II.3 De Bob Evers-serie als reclametrein

Toen de Bob Evers-boeken in de jaren '50 in reusachtig tempo opgang maakten, begon het bedrijfsleven eveneens belangstelling voor de serie te tonen. Zo kon het gebeuren dat Willy van der Heide van diverse kanten benaderd werd met de vraag of hij 'zijn' jongens niet een bepaald produkt kon laten gebruiken c.q. noemen.

Willy van der Heide, die hierin extra lucratieve mogelijkheden zag, was er wel voor te porren. We zullen er hieronder enkele voorbeelden van behandelen.

Voorbeeld A. Een en ander is te controleren met het boek *Toen ik een nieuw leven ging beginnen*. Hierin lezen we hoe Willy van der Heide door een Amsterdams public-relationsbureau wordt opgebeld. De woordvoerder daarvan vraagt aan Van der Heide of het te realiseren is dat Jan, Bob en Arie af en toe in de *Encyclopaedia Britannica* neuzen.

Van der Heide antwoordt bevestigend en verlangt als tegenprestatie een complete encyclopedie plus een kist whisky. Dit wordt akkoord bevonden. Van dat moment af duikt de encyclopedie regelmatig op in de serie.

Het mooiste en duidelijkste voorbeeld vinden we als we de eerste druk van *Een overval in de lucht* vergelijken met de pocket (13e druk). In de eerste druk treffen we op bladzijde 39 de volgende passage aan:

Maar toch was het niet erg interessant om er lang van een paar duizend meter hoogte op neer te zien. Er was weinig afwisseling; hoogstens hier en daar een bergpiek, die uit het groen stak... een meertje of een rivier. Paul van Rilland sliep. De man op plaats 7 eveneens.

Zoeken we dezelfde passage op in de pocket (blz. 37), dan vinden we het volgende:

Maar toch was het niet erg interessant om er, vanaf een hoogte van een paar duizend meter, lang op neer te zien. Er was weinig afwisseling: hoogstens hier of daar een verre, besneeuwde bergpiek die uit de zee van groen omhoog stak... een meertje, of een kronkelende rivier. Arie geeuwde als een tijger en merkte op: 'Het is maar een platte boel daar beneden.'

Naar aanleiding van Aries opmerking ontstaat er tussen hem en Jan een discussie over gebergten in Afrika, waarin Jan uitlegt dat Afrika een groter potentieel vermogen heeft tot het opwekken van elektriciteit uit watervallen dan enig ander continent. Jan verklaart deze kennis te hebben opgedaan door te lezen in de *Encyclopaedia Britannica*. Na deze tweespraak, die ruim anderhalve bladzijde in beslag neemt, gaat het verhaal weer verder met:

Paul van Rilland sliep. De man op plaats 7 eveneens.

Het is duidelijk dat Willy van der Heide zijn afspraak op uitstekende wijze is nagekomen. In ditzelfde boek zijn nog meer passages te vinden waarin de naam van de encyclopedie terloops wordt genoemd. Wat overigens opvalt, is dat in de latere druk de beschrijving van het landschap, zoals dat vanuit het vliegtuig te zien is, iets is verfraaid.

Voorbeeld B. Waar Willy van der Heide eveneens reclame voor heeft gemaakt, is Coca Cola. (Ofte wel: 'Kun jij die jongens van jou af en toe niet eens een flesje Coca Cola laten drinken?')

Hoe dit precies tot stand kwam - en hoe het verder verliep - is wederom te lezen in *Toen ik een nieuw leven ging beginnen*. De naam Coca Cola is later, in een herdruk, echter weer uit de boeken geschrapt ten gevolge van een meningsverschil dat Van

der Heide kreeg met een nieuwe vertegenwoordiger van de Coca Cola. Niet lang daarna blijkt de favoriete frisdrank van de drie helden London Tonic te zijn. Navraag bij de Raak-company te Utrecht (de firma die London Tonic in haar assortiment heeft) leverde niets op; dat wil zeggen, men kon dienaangaande niets meer nagaan. Voor zover we Willy van der Heide kennen, zal hij ook hier weer een lucratieve deal gesloten hebben.

Voorbeeld C. Droste, de bekende chocola, wordt bijna in ieder deel wel een paar keer genoemd. Arie Roos eet dozen flikken tegelijk. Helaas geldt ook hier dat het niet meer na te gaan is hoe en wanneer Willy van der Heide met Droste iets overeengekomen is. Het is te lang geleden; de archieven zijn jaren en jaren geleden opgeschoond, waarbij de benodigde informatie verloren is gegaan.

Voorbeeld D. Maar wat te denken van de volgende belevenis van Bob in *Trammelant op Trinidad* (blz. 45)?

Hij begon in zijn broekzakken te rommelen en vond zijn trouwe *Ronson-aansteker*. Niet dat hij die bepaalde aansteker al zo lang had... het was precies het zesde exemplaar dat hij bezat. Telkens raakte hij er één kwijt op zijn avonturen, maar hij kocht télkens koppig een nieuwe - altijd van hetzelfde type.

En in *Een raderboot als zilvervloot* (blz. 79):

Hij [= Hennie Schol] zag zich over een paar dagen al rondrijden in een nieuwe Mercedes Benz, een sigaret aanstekend uit een gouden Ronson...

Spijtig genoeg kunnen we ook hier slechts vermoeden resp. veronderstellen dat Willy van der Heide onder bepaalde voorwaarden reclame heeft gemaakt, aangezien Ronson indertijd failliet is gegaan. Wel is deze firma later overgenomen; het archief is echter grotendeels verdwenen.

Voorbeeld E. Een ander voorbeeld dat ik ten slotte onder de aandacht wil brengen, betreft IBM. In *Toen ik een nieuw leven ging beginnen* worden we gewaar hoe Willy van der Heide in Hotel Toro in Amsterdam een stel Amerikanen (van IBM) ontmoet. Er wordt slechts vermeld dat de Amerikanen en Van der Heide vreselijk veel lol trappen.

Opmerkelijk is dat we over Jan Prins regelmatig iets lezen in de boeken als:

Jan Prins wist alles van cijfers en getallen; wat dat aangaat werkten zijn hersenen met de snelheid van een moderne elektronische IBM-rekenmachine.

Desgevraagd gaf IBM mij te kennen hier niets (meer) van te weten; zo er al sprake was van een 'deal' tussen Willy van der Heide en IBM, dan gelden hier dezelfde moeilijkheden omtrent de bewijsbaarheid als in de overige gevallen, namelijk: het is meer dan vijfendertig jaar geleden, en wat belangrijker is: deze 'deals' zijn allemaal hoogstwaarschijnlijk mondeling tot stand gekomen.

II.4 De werkwijze van Willy van der Heide

Een van de eerste vragen die bij een (beginnende) Bob Evers-lezer opkomt luidt wellicht: ‘Zou Willy van der Heide op alle plaatsen, die hij beschrijft in zijn boeken, geweest zijn?’ Dit werd hem in het radio-programma *De jaren '50 ... en verder?* door Pamela Koevoets eveneens gevraagd, waarop Van der Heide reageerde met de opmerking dat dat overdreven was. Hij is dus nooit in Hong Kong, Libië of Kaapstad geweest (om maar een paar lokaties te noemen).

Om deze (en andere) lokaties natuurgetrouw te beschrijven, putte Willy van der Heide uit reisverslagen en natuurfilms.

Verder zijn er enige interessante zaken bekend over de manier waarop Willy van der Heide een verhaal opzette. Voordat hij begon had hij reeds voor ogen *waar* het verhaal zich ging afspelen en *wat* er ongeveer ging gebeuren. Kwamen er zaken in voor die enige voorkennis vereisten, bijvoorbeeld over mijnbouw, autotechniek of scheepvaart, dan verdiepte hij zich eerst in de desbetreffende materie, zuiver om later niet betrappt te kunnen worden op technische ‘miskleunen’. Speciaal voor dit doel beschikte hij over een reusachtig archief, bestaande uit publikaties en knipsels op allerlei gebied, die hij in de loop der jaren verzameld had.

Wat eveneens rijkelijk in zijn archief vertegenwoordigd was, waren publikaties in verband met onverklaarbare verschijnselen. Wat weinigen weten is dat Van der Heide daarin bijzonder geïnteresseerd was. Dit moge blijken uit het feit dat hij in de jaren '50 ooit een boekje heeft geschreven met als titel: *Wat schuilt er voor waars in wichelroedelopen en de aardstraaltheorie?* Van deze opmerkelijke kant van Willy van der Heide vinden we het nodige terug in de Bob Evers-verhalen.

Zo lezen we in *Een motorboot voor een drijvend flesje* op bladzijde 70 hoe het echtpaar Doberman - dat zich dan voor de familie Grimbos uitgeeft - ene meneer Bekker, wichelroedeloper, heeft ingeschakeld om in de keldervloer van villa Serafina het begraven goud op te sporen. Verder komt er in *Trammelant op Trinidad*, beginnend op bladzijde 68, een enigszins sinistere scène voor rondom een waarzegster, die angstaanjagend veel blijkt te weten over de missie van Jan en Arie.

Het boek dat echter uitblinkt in geheimzinnigheid is deel 31, *Arie Roos wordt geheim agent*. Dit verhaal begint al uiterst vreemd met de mededeling dat Arie in zijn eentje met de boottrein naar Londen gaat. Tegen de conducteur verklaart hij het volgende:

‘Ik kom recht met het vliegtuig uit Hawaï. Ik ben in Parijs geland, daarna direct in de trein hierheen gestapt, en zowat meteen in slaap gevallen.’
(blz. 7)

Wanneer we het eind van deel 30 en deel 31 volledig lezen, constateren we het volgende: Bob, Jan en Arie vliegen van Hawaï naar San Francisco. In Amerika verlaat Bob hen; hij reist vandaar verder naar Pittsburgh. Jan en Arie vliegen dan naar Parijs. Aldaar scheiden hun wegen; Jan gaat naar Antwerpen om te proberen de Ford uit het kanaal bij Humbeek op te vissen. Arie gaat naar Londen om daar ‘een beetje rond te kijken’ (!) (zie blz. 22).

Daar aangekomen raakt hij verzeild in een serie voorvallen, die allemaal bij elkaar een haast ijzingwekkend cachet geven aan dit verhaal. Het begint, zoals bekend, met het feit dat zijn koffertje in de trein gestolen blijkt te zijn, waardoor hij in eerste instantie gedoemd is een nacht doelloos rond te dwalen in Londen. Daarna doet zich het ene incident na het andere voor; om maar wat te noemen:

1. De Londense taxichauffeur J.G. Perkins blijkt geheel ongevraagd bereid te zijn Aries chronometerhorloge te belenen tegen twee pond. Perkins doet tijdens deze transactie overi-

gens een merkwaardige uitspraak: ‘Ik ben zelf ook arm geweest en er gebeuren een hoop rare dingen in het leven.’

2. Vrijwel direct na deze passage bezoekt Arie een cafetaria, waar hij de vierhonderdduizendste bezoeker blijkt te zijn. Zijn bestelde consumpties hoeft hij niet te betalen; hij krijgt zelfs één pond toe.
3. Even later wordt hij op straat aangesproken door een meisje, met het verzoek een dronken jongeman te ondersteunen. Het meisje kan dan, zo zegt zij tenminste, een taxi gaan aanroepen. Het meisje keert niet meer terug. De dronken jongeman verklaart vervolgens dat zijn portefeuille, met daarin tweehonderd pond, gerold is. Voorbijgangers, die zich met het geval gaan bemoeien, laten merken dat zij Arie ervan verdenken.
4. Daarna wordt de taxi waarin Arie zit, aangereden door Digazo. De laatste blijkt er alles aan gelegen te zijn om de zaak onderling af te handelen. Als er desondanks een politie-agent verschijnt, neemt Arie een totaal onbegrijpelijke beslissing. Hij neemt plaats in de auto van Digazo en verklaart dat hij zijn chauffeur is. Het enige wat we te weten komen, is dat Arie veronderstelt dat Digazo mogelijk geen paspoort of rijbewijs heeft. *Waarom* hij echter bovenbeschreven beslissing neemt, wordt niet duidelijk. Wat dat aangaat vertoont dit veel gelijkenis met de handelwijze van Perkins, beschreven in punt 1.
5. Wat daarna gebeurt is bekend: Arie krijgt de auto van Digazo (een Oldsmobile) cadeau. Dan ziet Arie op de kilometerteller dat de auto 10.411 kilometer gelopen heeft.

Het getal 411 is daarmee voor de derde keer onder Aries aandacht gebracht. Dat gebeurde eerder in de vorm van het geldbedrag dat Arie aanvankelijk op zak had (4 shilling en 11 pence) en door middel van het adres van Perkins: South Tower Street 411.

Nu zullen de meesten bij het steeds weer terugkeren van het getal 411 hun schouders ophalen en iets mompelen als: ‘kan gebeuren’, maar er zijn mensen die bij zo'n ‘getallensystema-

tiel' (= het steeds weer geconfronteerd worden met dezelfde getallen in totaal verschillende omstandigheden) danig van streek raken. Er is veel geschreven over de ontstaansredenen van deze panische angst; samenvattend kan erover opgemerkt worden dat mensen die ervoor openstaan, er een voorbode in zien van een onafwendbaar noodlot.

Deze *authentieke* verklaring - in combinatie met het getal 411 - maakt dat deel 31 het hoogtepunt vormt qua mysterieuze voorvallen. Een en ander was dienaangaande echter al veel eerder in de serie te bespeuren, want wie de overige Bob Eversverhalen aandachtig leest, zal een aantal andere, schijnbaar achteloos gebezigde uitspraken opmerken, die bij nadere beschouwing een aanzienlijke diepgang bevatten.

Zo verklaart Willy van der Heide geregeld dat er in het leven in slechts weinig gevallen daadwerkelijk sprake is van toeval. Vaak is dit te lezen als verschillende partijen op elkaar botsen, veelal gecombineerd met toegevoegde complicaties, die de ontstane chaos alleen maar groter maken. Hij relativeert dan het begrip toeval door de zienswijze hieromtrent vanuit twee invalshoeken te presenteren, namelijk:

- I. Vanuit het gezichtspunt van de aan de actie deelnemende personen afzonderlijk.
- II. Vanuit het totale gebeuren, met voorkennis (beweegredenen en/of achtergronden van betrokkenen).

Voor beide redeneringen valt wat te zeggen. Punt I heeft betrekking op het moment van handeling. Een ieder die hierbij betrokken is, weet niet voor de volle honderd procent waar hij aan toe is. Er bestaan wel enige ideeën over, maar men wordt daarbij met niet te voorziene ontwikkelingen geconfronteerd. Wel is het zo dat, wanneer deze ontwikkelingen zich eenmaal voordoen, zij deels verklaard/herleid kunnen worden. Degene die hier het minste moeite mee heeft is Arie Roos, zoals eerder opgemerkt de expert op het gebied van het improviseren.

Punt II betreft alle verklaringen voor het eerder besproken

‘sneeuwbaaleffect’. Hierin worden alle stukjes van de puzzel, die in punt I door de war lagen, passend.

Willy van der Heide zet dat in desbetreffende situaties uiteen en brengt de lezer drie conclusies onder de aandacht:

- A: Het kon niet anders lopen.
- B: Alle sporen leidden naar één punt.
- C: Het was een logisch gevolg van alle feiten.

Ik haast mij om op te merken dat punt II slechts ingevuld kan worden, als men óf alles van tevoren kan inschatten (strategisch overzicht) óf alles achteraf kan herleiden (men maakt de balans op). Blijft dus het punt dat er altijd, hoe gering ook, sprake is van toeval. De wetenschap dat men ten tijde van een handeling ‘verrast’ kan worden, duidt reeds op het feit dat er iets gebeurt wat niet of nauwelijks te voorzien was.

Een andere uitspraak, die we af en toe kunnen waarnemen in de Bob Evers-boeken, is iets in de trant van: ‘Ineens kwam hij tot het *kosmisch* besef dat...’

Het woord ‘kosmisch’ heeft de betekenis ‘betrekking hebbend op de kosmos’ (= in zichzelf rustend geordend geheel; heelal, wereld). Ook hier moet ik - net als bij de getallensystematiek - verwijzen naar een opvatting die onder bepaalde mensen leeft, namelijk: dat alles reeds van tevoren vastligt. Dat vertoont raakvlakken met het gezichtspunt dat er maar in weinig gevallen sprake is van toeval.

Om nu te voorkomen dat dit geschrift in een dogmatische c.q. filosofische verhandeling ontaardt, gaan we terug naar Willy van der Heide's manier van werken, en wel in de meest letterlijke zin des woords. Hierover zijn verschillende leuke anekdotes bekend. De mooiste wist dhr. P. Schilperoort mij te vertellen (zie in dit verband ook afbeelding 5):

Met Van der Heide was het altijd zo, dat hij bijna voortdurend dusdanig in beslag werd genomen door allerlei leuke

dingen, dat het schrijven regelmatig op de achtergrond dreigde te raken. U zult begrijpen dat hij, toen de Bob Evers-serie eenmaal goed op gang kwam, gebonden was aan data waarop hij zijn manuscripten ingeleverd diende te hebben. Als er zo'n deadline in het spel was, kon je dat al gauw merken; hij werd dan wat stiller. Zijn gevoel voor humor werd als het ware overschaduwed door een datum die reeds angstvallig dichtbij was en waarop hij iets moest inleveren wat hij nog volledig moest schrijven. Van het ene op het andere moment kon hij dan - haast briesend - verklaren: 'En *nu* ga ik schrijven.' Hij sloot zich dan op in zijn huisje aan de waterkant en werd vervolgens, meestal twee, soms drie dagen niet meer gesignaleerd. Vanuit café De Bontekoe kon je door een zijraampje nèt in de werkkamer van Van der Heide kijken, alwaar hij koorts-achtig aan zijn nieuwste Bob Evers-boek werkte. Uren en uren achter elkaar zat hij dan achter zijn schrijfmachine; hij onderbrak dit proces slechts door een kort slaapje, om thee te zetten of om een pannetje soep te koken. Dat was nu typisch Van der Heide: alles op het laatste moment; in dat stadium echter een ijzersterke zelfdiscipline tonend. Dat dit op den duur niet goed kon blijven gaan, moge wel blijken uit het feit dat zijn uitgever hem op zeker moment naar Meppel haalde onder deze condities, dat hij weer terug mocht keren naar het Kaageiland als hij zijn achterstand had ingelopen.

II.5 Hoe Bob Evers anderen tot schrijven bewoog

De Bob Evers-liefhebber die een tweedehandsboekwinkel of een rommelmarkt bezoekt, doet er goed aan te kijken of hij een van de volgende pockets, geschreven door J. van Londen en verschenen bij Kluitman, op de kop kan tikken:

- Onraad op de Loosdrechtse Plassen
- Autodieven in de val
- Valsemunters in het nauw
- Jacht op vreemd wild
- Muskietenjacht
- Kunstgrepen na middernacht
- Bandieten in Brittannië
- Het geheim van de verdwenen erfgenaam
- Op het spoor van bankrovers
- Spionnen in het Geuldal
- Piraten in paniek

Genoemde boeken - verschenen tussen 1961 en 1972 - deden mij reeds lang geleden op sommige punten denken aan de Bob Evers-serie, en wel om de volgende redenen:

- de tamelijk unieke combinatie spanning/humor;
- de beeldspraak;
- het feit dat de vier hoofdpersonen zich vaak plegen voort te bewegen in pleziervaartuigen;
- de nuchtere (maar vooral logische) aanpak van de hoofdpersonen;
- de manier waarop deze jongens elkaar regelmatig voor het lapje houden;
- de alliteratie in twee van de titels (*Piraten in paniek* en

Bandieten in Brittannië);

- de manier waarop de verhalen op gang komen;
- het ‘sneeuwbaaleffect’ dat af en toe in de verhalen te bespeuren is.

Al deze zaken te zamen deden bij mij de vraag rijzen: Zou dhr. Van Londen geïnspireerd zijn geweest door de Bob Eversserie?

Uiteindelijk nam ik contact met hem op en legde mijn vraag voor. Mijn vermoeden bleek niet uit de lucht gegrepen te zijn, met dien verstande dat het wel nèt iets anders lag. Dhr. Van Londen, die het hoe en waarom omtrent mijn vraag overigens erg leuk vond, verklaarde het volgende:

Eigenlijk heb ik door mijn echtgenote kennis gemaakt met Bob Evers. Toen ik haar leerde kennen - dan praat ik over 1958 - was zij namelijk een groot fan van deze serie (zij is dit trouwens nog steeds). Allereerst moet ik opmerken dat ik lang niet alle delen gelezen heb. Ik had namelijk vrij snel enige uitgesproken bezwaren tegen de serie, met name door het veelvuldig gebruik van het toeval, het dreigen en gebruik van vuurwapens en het elitaire van het gebeuren (waarin geld nooit een rol scheen te spelen). Dit vond ik duidelijke minpunten. Bovendien vond ik dat Van der Heide toen, en dus ten opzichte van zijn eerdere boeken, erg oppervlakkig bezig was. Het leek mij dat hij, voortbouwend op - of eigenlijk meer - leunend op het succes van zijn eerdere boeken, de nieuwe verhalen te zeer afraffelde: de fantasie was gebleven maar de liefde was (leek) weg. Het is in elk geval niet zo dat ik door de Bob Evers-boeken geïnspireerd ben, wèl is het zo dat zij mij hebben aangespoord om jongensboeken te schrijven waarin de minpunten niet voorkwamen. Een zekere wisselwerking kan dus niet ontkend worden. Mijn formule derhalve was eenvoudig: breng een - beperkt - aantal ondernemende jongelui bij elkaar, kies een onder-

werp en laat het verhaal zichzelf ontwikkelen, vanuit een natuurlijke en definieerbare achtergrond. Bewust heb ik alleen naar Van der Heide gekeken met betrekking tot de hierboven gesignaleerde minpunten, dus: geen geld, geen wapens, geen toeval. Dat heb ik redelijk volgehouden, geloof ik. Daarenboven heb ik altijd getracht - met wisselend succes - de lezer 'iets' aan kennis met betrekking tot bepaalde onderwerpen mee te geven. 'Belangstelling voor' is waarschijnlijk beter uitgedrukt, omdat al te veel achtergrondinformatie het verhaal vaak te zeer onderbreekt. Vandaar dat 'wisselend succes'.

Zoals ik echter al eerder zei heb ik lang niet alle Bob Evers-verhalen gelezen; het kan dus zijn dat mijn toenmalige conclusies met betrekking tot de Bob Evers-boeken, en met name de geringe diepgang welke ik rond 1958 meende te constateren, wat overtrokken zijn.

Op mijn vraag hoe het zat met de twee alliteratieve titels, liet dhr. Van Londen mij weten dat bijna al zijn zelfbedachte titels uit commerciële gronden afgekeurd werden, totdat hij het 'blikvanger-concept' had aanvaard en zelf met titels kwam als *Bandieten in Brittannië* en *Piraten in paniek*.

Uitgeverij Kluitman zei hierover: 'Die titels verkopen beter.' Mogelijk met een scheef oog naar de Bob Evers-titels, wie weet?

Maar laten we eerst de opmerkingen van dhr. Van Londen op een rijtje zetten:

1. het dreigen en gebruiken van vuurwapens;
2. het elitaire van het gebeuren;
3. geld leek nooit een rol te spelen;
4. veelvuldig gebruik van toeval;
5. algemeen: te veel voortbouwen/leunen van Van der Heide op het succes van zijn eerdere boeken; verhalen te zeer afraffelen.

Wat zien wij hier? De punten 1, 2 en 3 vormen bezwaren die

herkenbaar zijn: de jongens gedroegen zich niet volgens de pedagogische normen, zoals die toen (in dit geval 1958) golden.

Punt 1 (dreigen met en het gebruik van vuurwapens) spreekt voor zich.

Punt 2 (het elitaire van het gebeuren) is vaker genoemd; in een enkele publikatie is zelfs, behalve hun manier van handelen, het taalgebruik van de jongens als elitair aangemerkt. Geregeld is in de loop der verhalen echter te merken dat Willy van der Heide dit onderkend heeft, als we afgaan op de vaak gebezigde opmerking - hetzij door de drie helden zelf, hetzij door anderen - dat Bob, Jan en Arie geen ‘gewone HBS-jongens zijn’.

Over **punt 3** (geld scheen nooit een rol te spelen) kunnen we kort zijn: Bob, Jan en Arie hadden met hun avonturen grote sommen geld verdiend, hetgeen (*toen*) al vreemd was. Daarbij kwam nog dat zij er vrij over konden beschikken. Ik wil hiermee niets negatiefs zeggen over de Bob Evers-boeken; ik verduidelijk slechts iets wat - naast Van Londen - vele anderen opviel.

Punt 4 (toeval) heb ik reeds in het vorige hoofdstuk uitgebreid behandeld. Aangezien ik ervan overtuigd ben dat dhr. Van Londen beslist niet de enige is die deze mening is toegedaan, heb ik driftig gezocht naar de oorzaak hiervan. Uiteindelijk kwam ik tot de volgende stelling:

Op het moment van handeling *ervaart* men toeval; met voorkennis vóór de handeling en wetenschap van alle feiten ná de handeling *relativeert* men toeval.

Waar de schoen wringt ligt in het feit dat Willy van der Heide deze twee zaken vaak naast elkaar, soms door elkaar heen projecteerde. Per saldo rechtvaardigt dit de opmerking die dhr. Van Londen plaatste: ‘Veelvuldig gebruik van het toeval.’ Men kan ten slotte alles willen verklaren, maar men kan ‘toeval’

nooit *volledig* uitsluiten.

Met **punt 5** (te veel voortbouwen/leunen van Van der Heide op het succes van zijn eerdere boeken; verhalen te zeer afraffelen) beroerde dhr. Van Londen een historisch feit, zonder dat hij zich dit bewust was. Hij wist namelijk niets af van de achtergronden van Willy van der Heide. Wij weten inmiddels dat laatstgenoemde bijna altijd moest werken onder grote tijdsdruk.

Wat het werk van dhr. Van Londen aangaat, kan opgemerkt worden dat hij inderdaad een elftal boekjes heeft geschreven, waarin hij enige kennis met betrekking tot bepaalde onderwerpen meegeeft aan de lezer.

Ik heb er twee van de vele voorbeelden uitgepikt:

Zo wordt de lezer in *Bandieten in Brittannië* uiteengezet hoe men achtergebleven vingerafdrukken opneemt; in *Piraten in paniek* wordt helder uiteengezet hoe er gewerkt wordt in een verkeerstoren van een luchthaven.

Voor alle duidelijkheid: het betreft hier uitsluitend Van Londens standpunt in 1958 en zijn beweegredenen om jongensverhalen te gaan schrijven. Als hij later, in 1991, al deze zaken op een rijtje zet, komt hij tot de volgende conclusie:

Velen, waaronder ikzelf, hebben indertijd met gemengde gevoelens gekeken naar de Bob Evers-verhalen. Wat ongetwijfeld een rol gespeeld zal hebben, is het feit dat de boeken van Willy van der Heide hun tijd vooruit waren. Zaken die ik toen vreemd vond, zijn nu niet meer zo buitenissig. Dat de Bob Evers-boeken in de jaren '50 ondanks alle kritiek liepen als een trein, zat hem wellicht in het feit dat de - wat jongere - lezers toen iets 'totaal nieuws' onder ogen kregen. En hiermee bedoel ik dan verhalen waarin van alles te beleven viel, geflankeerd door de nodige humor, en beleefd door een drietal jongens, die veel verschilden van karakter maar ook weer veel gemeen hadden. Bob, Jan en Arie ondernemen allerlei hoogst avontuurlijke dingen: ze reizen de hele wereld af, ze hoeven niet op een paar centen

te kijken, ze rijden met locomotieven, ze ontdekken een verscholen bunker en Bob blijkt op een gegeven moment zelfs een vliegbrevet te hebben. Natuurlijk!... Al deze dingen deden de wat ouderen hun schouders ophalen en opmerken dat schooljongens dit soort avonturen niet beleefden. De doelgroep zag echter iedere jongensdroom haarfijn uitgewerkt en verslond elk boek. En wat nog belangrijker was: wie eenmaal in zijn kinderjaren de Bob Evers-serie ontdekt had, was nooit meer *te oud* voor die boeken. De gemeenschappelijke visie is, vermoed ik, in de loop der jaren zeer ten gunste veranderd: toen vonden vele ouderen de verhalen overdreven, nu is men het er wel zo'n beetje over eens dat het verhalen zijn waar *actie* in zit.

Kort samengevat: mijn bezwaren van toen kenmerken de opvatting van 'de wat ouderen in die tijd' en zijn inmiddels achterhaald. Derhalve moet ik opmerken dat Willy van der Heide met zijn boeken meer heeft bereikt dan ik, véél meer. Ten slotte is nu de derde generatie bezig de Bob Eversverhalen te verslinden; alle delen zijn nog steeds nieuw te koop, terwijl mijn boeken uitsluitend nog via het tweedehands-circuit te bemachtigen zijn. Het is dan ook bijzonder jammer dat Willy van der Heide m.i. niet de erkenning gehad heeft die hij verdiende, al was het maar door middel van een of andere (symbolische) prijs voor zijn bijdrage aan de Nederlandse jeugdliteratuur.

Afrondend:

De boeken van Willy van der Heide en Van Londen hebben inderdaad iets met elkaar te maken. Wellicht bestaan er nog meer schrijvers die naar aanleiding van Bob Evers aan het werk zijn gegaan. Dit was er in elk geval een leuk voorbeeld van.

II.6 Met Bob Evers naar de 21ste eeuw

Zoals we reeds in hoofdstuk I.1 hebben vastgesteld bestaan de Bob Evers-*boeken* nu ruim veertig jaar. Betrekken we het feuilleton uit het blad *Jeugd* erbij, dan kunnen we stellen dat de verhaalfiguur Bob Evers bijna vijftig jaar actueel is; iedere schrijver en uitgever zal alleen maar verheugd kunnen zijn over een dergelijke ontwikkeling. Wellicht ten overvloede merk ik op dat de serie op dit moment dus bezig is de derde generatie lezers veel plezier te verschaffen. En met deze wetenschap dient zich een ‘probleem’ aan (ik zet het bewust tussen aanhalingstekens), dat vrijwel iedere huidige lezer - met name de autoliefhebber - zal signaleren.

Om een en ander duidelijk te maken, heb ik de te behandelen materie in een zestal stukjes tekst verdeeld, die achtereenvolgens de volgende titels hebben:

1. Probleemformulering
2. Oorzaak van het ontstane probleem
3. Mogelijke alternatieven
4. Haken en ogen van de alternatieven
5. De huidige aanpak
6. Evaluatie

1. Probleemformulering

Ieder die de serie in twee stukken verdeelt, te weten deel 1 t/m deel 33 en deel 34 t/m 36, zal bemerken dat de jongens in het eerste stuk rondrijden in auto's die duidelijk thuishoren in de jaren '50: Packard, Studebaker, Nash... enz.

In het tweede stuk blijkt dat het wagenpark een sprong van zo'n tien tot twintig jaar gemaakt heeft. Aan het begin van deel 34 rijdt Jan rond in een Pontiac Firebird (voor het eerst geproduceerd in 1967). In deel 36 bewegen de jongens zich voort in

een Volvo 343 (geïntroduceerd in 1977).

Probleem derhalve: Het wagenpark verraaft dat de serie enige tientallen jaren beslaat, waar dan weer tegenover staat dat, zoals eerder gezegd, de jongens zelf nauwelijks ouder worden.

2. Oorzaak van het ontstane probleem

Aan de oorzaak zijn drie punten te onderscheiden.

- a) Het belangrijkste element is natuurlijk dat Willy van der Heide geen moment vermoedde dat de serie na veertig jaar nog steeds ‘springlevend’ zou zijn. (Van der Heide merkt hier zelf iets over op in I.2: ‘Maar tot mijn stomme verbazing...’)
- b) Verder kon hij nooit van tevoren weten welke automerken er in de toekomst zouden verdwijnen. Het moet echter tot zijn eer gezegd worden, dat hij zich er terdege bewust van moet zijn geweest dat specifieke modellen op een gegeven moment zouden verouderen. Dit maken we op als we constateren dat hij zich altijd zoveel mogelijk bediende van ‘tijdloze aanduidingen’ (terwijl hij zich er - zie wederom I.2 - juist op liet voorstaan dat hij altijd heel precies en feitelijk wilde zijn). Dus: zonder vermelding van type en jaartal. Om maar iets te noemen: een zwarte Nash, een rode Ford, een Buick van een jaar oud enz. Een enkele keer maakt hij een uitzondering, bijvoorbeeld door in de delen 20 en 21 te schrijven over een 1939 Lincoln Zephyr. Verklaring: Willy van der Heide heeft dit type auto zelf gehad in het begin van de jaren '50.
- c) De breuk tussen Willy van der Heide en zijn uitgever in 1968/1969 heeft het verschijnen van nieuwe Bob Eversboeken vele jaren gestagneerd. Zou die breuk niet hebben plaatsgehad, en de serie zou nu bijvoorbeeld uit 48 delen hebben bestaan, dan waren er uiteraard ook hedendaagse auto's te bespeuren, met dien verstande dat het wagenpark dan niet abrupt 20 jaar voorwaarts was gesprongen, maar geleidelijk aan was ‘meegegroeid’.

3. *Mogelijke alternatieven*

Velen zullen, na bestudering van bovengenoemd probleem, van mening zijn dat het in feite allemaal niet zo moeilijk is en argeloos verklaren dat er twee alternatieven bestaan, te weten:

- a) Men zou het wagenpark dusdanig moeten aanpassen, dat de lezer uitsluitend verouderde autotypes aantreft in de serie. In dat geval speelt alles zich af in de jaren '50-'60.
- b) Het wagenpark zou in zijn geheel gemoderniseerd moeten worden, zodat men alleen auto's tegenkomt die aantonen dat de serie zich in de jaren '80-'90 afspeelt. Dus automerken die reeds lang niet meer bestaan, moeten worden vervangen door merken die heden nog steeds in productie zijn.

Een van deze twee alternatieven zou - volgens bovenstaande redenering althans - op het eerste gezicht een betere aanpak zijn dan de huidige. Dat beide mogelijkheden ieder (nog) een geheel nieuw soort van probleem meebrengt, is wellicht niet direct duidelijk.

4. *Haken en ogen van deze alternatieven*

Aan het begin van dit hoofdstuk merkte ik op dat inmiddels een derde generatie lezers de Bob Evers-serie heeft ontdekt. En juist *hierdoor* doet zich de moeilijkheid voor: men kan onmogelijk de serie dusdanig aanpassen, dat alle drie de generaties zich erin kunnen vinden. Het zijn voornamelijk de eerste en de derde generatie die centraal staan in de problematiek. Laten we deze daarom eerst onder de loupe nemen en vervolgens de consequenties van beide alternatieven bekijken.

De eerste generatie bestaat uit mensen die nu rond de vijftig jaar oud zijn. Zij hebben de serie een kleine veertig jaar geleden ontdekt. In die tijd waren auto's van merken als Nash, Studebaker en Packard nog volop te zien op het Nederlandse wegennet. Voor hen zijn dat dan ook heel gewone merken.

De derde generatie vormen alle kinderen vanaf 8 à 9 jaar oud, die *nu* de avonturen van Bob Evers beginnen te lezen. Zij zul-

len aanvankelijk vreemd tegen voornoemde automerken aankijken; een echt probleem is dat echter nog niet, om de doodeenvoudige reden dat zij in staat zijn uit eerste hand te vernemen wat voor auto's dit nu precies waren. (Het zal pas nijpend beginnen te worden bij de vierde generatie lezers/lezertjes.) In de laatste delen van de serie komen ze auto's tegen die zij kunnen plaatsen. Men moet dan denken aan een conclusie als: 'Een Volvo 343? o ja, dat is een auto zoals oom Piet heeft.'

Kiest men voor alternatief *a*, dan heeft dat tot gevolg dat de serie over enige tijd (lees: na een jaar of vijftien, twintig) volledig verouderd zal zijn; niet zozeer voor de oudere liefhebbers, als wel voor de beginnende lezertjes uit de vierde generatie.

Alternatief *b* zou de lezers uit de eerste generatie frustreren, wanneer zij dit consequent toegepast zagen in de boeken. Zij zouden met een gevoel van spijt constateren dat het wagenpark, dat zij dan voorgeschoteld krijgen, totaal afwijkt van datgene waarmee ze in *hun* kinderjaren kennis hebben gemaakt.

Het is nu eenmaal een gegeven dat een aanzienlijk gedeelte van deze mensen incidenteel een Bob Evers-boek ter hand neemt; vele malen betreft het een recente uitgave.

5. De huidige aanpak

Het zal duidelijk zijn dat deze een soort van 'middenweg' vormt, die - wat de eerste 33 delen aangaat - de nostalgie van de eerste generatie lezers respecteert en - wat de laatste vijf delen betreft - een 'up to date'-beeld geeft ten opzichte van de derde (en moderner georiënteerde) generatie. De tegenstander zal het als een zwak punt in de serie ervaren; de voorstander ziet het echter door de vingers.

6. Evaluatie

De vraag of een moderniseringsproces geen afbreuk doet aan een niet meer in leven zijnde schrijver, zullen we over het algemeen als een dogmatische moeten bestempelen. In dit geval is er echter een belangrijk gegeven, dat tot gevolg heeft dat we de vraag zonder morele bezwaren met 'nee' kunnen beant-

woorden. Willy van der Heide heeft namelijk zélf al aangegeven dat de Bob Evers-serie moest meegroeien met de voortschrijdende tijd. Bepaalde zaken die een indicatie gaven over de tijd waarin een en ander zich afspeelde, besloot hij reeds lang geleden aan te passen. Dit constateren we als we de gebonden boeken vergelijken met de pockets.

Een aantal van de vele voorbeelden hiervan:

Deel 2 van de pocketserie, blz. 43.

Het gaat om de kip die plotseling opduikt op het onbewoonde eiland. Jan Prins suggereert dat ze alle drie aan hallucinaties lijden. Arie reageert hierop door het volgende op te merken: ‘Dadelijk zien we nog een 1964 Volkswagen over het strand rijden óók.’

In de gebonden versie van *Drie jongens op een onbewoond eiland* (deel 5) praat Arie niet over een 1964 Volkswagen, maar over een 1950 Ford.

Deel 11 van de pocketserie, blz. 44.

Hier lezen we over het radio-bericht, waarin melding wordt gemaakt van de gestolen Buick van Bob, Jan en Arie. Letterlijk staat er het volgende: ‘Gestolen een model 1965 Buick acht-cilinder.’

In de eerste druk (gebonden boek) is de melding anders: ‘Gestolen een model 1952 Buick acht-cilinder.’

Betrekken we in onze overwegingen voorts het feit dat na de eeuwwisseling de eerste generatie lezers ingekrompen zal zijn en de vierde zich begint aan te melden, dan komen we tot de conclusie dat alternatief *b* op de lange duur aanzienlijk terrein zal winnen. Hetgeen inhoudt dat de Bob Evers-serie er in die tijd vatbaar voor zal zijn. *Nu* is het nog te vroeg.

Ik moet er overigens wel op wijzen dat men op een gegeven moment niet meer verder zal kunnen met moderniseren, omdat er dan inhoudelijk te veel zou veranderen aan de verhalen. In 1992 zijn bijvoorbeeld alle grenzen in de E.E.G. verdwenen.

Perikelen met douanebeambten en formaliteiten komen regelmatig voor in de serie. Dat wil zeggen dat de belevenissen in de huidige 36 delen *nooit* verder vooruitgeschoven kunnen worden dan 1991.

Verderop in de serie zullen de drie jongens deze ontwikkeling dus daadwerkelijk gaan meemaken. Ik voorzie hierdoor overigens wel nieuwe, uiterst humoristische taferelen.

Om dit beter toe te lichten verwijs ik naar een uitspraak, gebezigd door Bob in deel 29 op bladzijde 135. Hij bevindt zich dan samen met Parsons in een van de stalen pijpen op de Duitse vrachtwagen. In het gesprek, dat hij met Parsons heeft, zegt hij woordelijk: ‘Tja, dat heb je met die grenzen in dit stomme Europa.’

Ik zie het al helemaal voor me als Bob, Jan en Arie het historische gebeuren bespreken dat er een Europa zonder grenzen ontstaat. Aan de hand daarvan ben ik zo vrij geweest om een geheel door mijzelf bedacht stukje als voorbeeld van de mogelijke nieuwe lijn te produceren (in de hoop dat ik mijzelf hiermee geen proces op de hals haal wegens het schenden van het copyright).

‘Geen enorme wachttijden meer,’ droomde Arie.

‘Geen invoerrechten meer,’ verzuchtte Jan.

Het enige commentaar dat Bob had, bestond uit een proestend geluid. Het was duidelijk te zien dat hij moeite had om niet in schaterlachen uit te barsten.

Arie, die net zijn mond ver geopend had, om een fikse hap uit zijn broodje kaas te nemen, sloot deze weer en keek hem niet-begrijpend aan.

Jan trok vragend een wenkbrauw op.

‘Wat is daar zo grappig aan?’ vroeg hij ten slotte. ‘Vind jij dat soms niet praktisch?’

Bob gooide zijn hoofd achterover en begon te lachen dat de ruit ervan trilde in haar sponning. Aan de overkant van de straat liep een man met zijn hond te wandelen; ze bleven allebei staan en keken verbaasd naar de cafetaria.

‘Natuurlijk wel,’ loeide Bob, ‘iedere Amerikaan vindt dat al

vele tientallen jaren reuze-praktisch. Jullie Europeanen kunnen nu wel opscheppen over hoe modern jullie zijn omdat jullie *eindelijk* besloten hebben de grenzen weg te halen rondom al die kleine landjes die niet veel groter zijn dan een achtertuin bij ons thuis, maar in feite lopen jullie een eeuwigheid achter.'

Er viel een stilte.

Arie nam een hap van zijn broodje en keek kauwend naar een grote Droste-poster aan de muur.

Jan begon met een ietwat verdwaasde uitdrukking in zijn ogen zijn vingernagels te bestuderen.

Nu rest slechts de vraag of de Bob Evers-serie in de volgende eeuw nog steeds populair zal zijn. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid wèl; we zullen dit echter pas honderd procent zeker weten over een kleine zeven jaar. De activiteiten van Peter de Zwaan zullen dit zeer zeker ten gunste beïnvloeden; maar dit laatste komt aan de orde in het volgende hoofdstuk.

7. Voortzetting door Peter de Zwaan

Zoals we al weten heeft Peter de Zwaan de delen 34 en 35 ‘gefilterd’ en de delen 33 en 36 voltooid. Met name de voltooiing sloeg dusdanig gunstig aan, dat men na enig wikken en wegen het verheugende initiatief nam om hem de Bob Evers-serie te laten voortzetten met een frequentie van één boekje per jaar. Het eerste resultaat hiervan lag in de winkel in het najaar van 1990, oftewel: deel 37, *Superslag in een supermarkt*.

Het zal duidelijk zijn dat deze ontwikkeling een kritiek punt vormde in de Bob Evers-serie, omdat hierin de hand van Willy van der Heide volkomen ontbrak. Inmiddels is echter gebleken dat dit - een uitzondering daargelaten - algemeen geaccepteerd is; sterker nog: 40-plussers pakken de draad weer op omdat er nieuwe delen verschijnen. Dat dit verschijnsel alleszins verklaarbaar is, komt doordat de serie vele jaren ‘vastgeroest’ heeft gezeten op 32 delen. Wel was er in die periode iets bekend over een deel 33, dat ‘waarschijnlijk nooit meer zou uitkomen’. Ik herinner mijzelf een voorval dat ik meemaakte in 1976, toen ik dit besprak met een kennis van mij, eveneens een Bob Evers-liefhebber. Deze persoon verklaarde toen het volgende: ‘Het zijn onwijs goeie boeken, maar je gaat ze op een gegeven moment van buiten kennen.’ Vertwijfeld stak hij vervolgens de armen in de hoogte en *schreeuwde* haast: ‘De serie *groeit* niet meer!’

Dit soort taferelen behoren door de activiteiten van Peter de Zwaan tot het verleden, hoewel ik nu reeds in de wandelgangen uit monden van Bob Evers-liefhebbers al een nieuw geluid heb vernomen, namelijk: ‘Jammer dat er maar één deel per jaar verschijnt.’

Verder commentaar over de kwaliteiten van Peter de Zwaans schrijverschap lijkt mij overbodig.

Aangaande de verdere ontwikkeling van de Bob Evers-serie heeft Peter de Zwaan in het *Dagblad van West-Friesland* van 20 oktober 1990 het volgende verklaard:

De leeftijden van de jongens en hun karakters liggen vast. Dat blijft allemaal zo. Daar draait de serie om. Als dat iemand bevalt, dan leest hij ze, anders niet. Ik vind dat Van der Heide de karakters van Arie Roos en Jan Prins in de laatste boeken erg extreem heeft gemaakt. Arie is er heel dik in, maar kan nog bijzonder hard lopen. Dat kan bij mij niet meer. En Jan blijft natuurlijk zuinig, maar valt niet meer over elke gulden. Hij wordt daar ook niet meer zo mee gepest. Ik wil dat stereotype in hun gedrag iets terugdraaien. Arie zal bij mij ook nog wel eens een niet zo slimme zet doen en niet elke keer van zichzelf zeggen dat hij een genie is. Verder gaan Bob, Arie en Jan gewoon door met hun avonturen. Voorlopig zo lang ik adem heb.

Superslag in een supermarkt sluit in ieder geval goed aan op de rest van de serie. En uit het wagenpark in het boek valt af te leiden dat de avonturen zich meer in deze tijd afspelen, hetgeen allerm minst onlogisch is, gelet op het hoe en waarom van het in het vorige hoofdstuk beschreven 'moderniseringsproces'. Alles bij elkaar genomen mag gezegd worden dat Peter de Zwaan 'ouderwets goed werk' aflevert. Wat bijvoorbeeld in deze context te denken over Bobs opmerking op bladzijde 9?

Ik ben opgevoed in een land waar men ordentelijk overal dezelfde taal spreekt. Ik ben iets minder onderlegd in al die akelig moeilijke dialecten waar jullie Europa mee hebben volgestopt.

Juist... Willy van der Heide had het niet treffender kunnen formuleren.

Met inmiddels nieuwe delen in de winkel wachten we ongeduldig op het volgende Bob Evers-boek.

Derde afdeling: encyclopedisch gedeelte

III.1 Doel en gebruik van het encyclopedisch gedeelte

Doel

Het doel van het encyclopedisch gedeelte is tweeledig:

In de eerste plaats zal het wellicht een ‘conflict beëindigende’ functie vervullen wanneer Bob Evers-liefhebbers het onderling niet eens zijn over bijzonderheden omtrent bepaalde personen of zaken, genoemd in de serie. Indien er zich zo'n meningsverschil voordoet, behoeft men slechts het encyclopedisch gedeelte na te slaan in plaats van grimmig de boekjes door te bladeren.

Ten tweede weet men maar nooit of Het Bob Evers Genootschap weer actief gaat worden. Mocht dat zo zijn, en er worden daadwerkelijk weer toelatingsexamens afgenomen, dan is het bij uitstek geschikt als studieboek ter voorbereiding van genoemd examen. De eerlijkheid gebiedt mij overigens wel op te merken dat het voordeel van de kandidaat-in-spe in dat geval relatief te noemen is, simpelweg omdat de examencommissie hoogstwaarschijnlijk eveneens dit boek ter hand zal nemen bij wijze van richtsnoer c.q. controlemiddel.

Gebruik

Het encyclopedisch gedeelte bestaat uit twee delen: het personen- en zakenregister en het trefwoordenregister. Het hoe en waarom verduidelijk ik met twee mogelijkheden.

Eerste mogelijkheid:

Stel dat u iets wilt weten over de muitekapitein uit het Zuid-zee-avontuur (Braggart). Als u de naam reeds weet, is het vrij eenvoudig. U kijkt dan in het personenregister en vindt dan de volgende informatie:

Braggart (1) †. Muitekapitein van de FRISCO. Door de be-

manning 'Bill' genoemd; volgens zijn identiteitspapieren: Charles Wenceclaus Braggart.

Verklaring:

'(1)' wil zeggen dat Braggart voorkomt in het eerste deel.

'†' betekent: komt in dit deel om het leven.

'FRISCO': Dat deze naam in klein kapitaal geschreven is, geeft aan dat nadere informatie over dit schip in het register is te vinden onder dit lemma.

Tweede mogelijkheid:

U wilt iets weten over de muitekapitein maar u weet de naam *niet*. In dat geval zou alleen een personenregister als informatiebron volkomen waardeloos zijn. U zou dan verplicht zijn om de hele lijst door te werken tot u - aan de hand van de beschrijving - weet hoe de man in kwestie heet. Het is echter de bedoeling dat u snel beschikt over de gewenste informatie.

Vandaar dat er zich na het personenregister een trefwoordenregister bevindt, dat per avontuur gegroepeerd is. Daarin vindt u alle personen en zaken die in ieder avontuur afzonderlijk voorkomen. Het zoeken beperkt zich dan tot het vaststellen van welke naam uit dat blok bij de muitekapitein hoort. Voorwaarde is uiteraard wèl dat u *tenminste* weet in welk avontuur deze voorkomt.

III.2 Personen- en zakenregister

A

Abercrombie (3). Kapitein van de ANNA LAURIE. Is een Schot.

Albatros (16, 17). Motorjacht van Juan CARDOZO.

Anderson, Gilbert P. (4). Directeur van de internationale STILETTER-SCHEEPSWERVEN.

Andreas (10). Handlanger van JACOBI. Uiterlijk: Een lange zwartharige man met een haviksneus en een litteken dwars over zijn kin.

Angelface (4). Schuilnaam die BARNETT gebruikt ter ondertekening van een telegram aan JEFFRIES.

Anna Laurie (3). Naam van de schoener die opdook toen MACGARRIGLE vleugellam lag met de FRISCO. MACGARRIGLE had toen als bemanning slechts een neger en een Chinees.

Arno (13). Bezoeker van De BONTEKOE, die Arie deels op het spoor zet van de ontvoerde Jan en Bob. Uiterlijk: een middelmatig grote jongen. Draagt een donkere hoornen bril.

Atkinson (30). Eigenaar van grote inblikfabriek van ananas en ananassap in Honoloeloe; verhuurt zijn huis aan MAC en BENNIE.

B

Bagno, Luigi (37). Autoverkoper in San Remo, die Ivo LIVI in ruil voor de gestolen Volvo 343 de volgende zaken levert: een oude Lancia, een geldbedrag en een vals paspoort. Uiterlijk: een lange man.

Baker (10). Huurling van BORDONI. Uiterlijk: een paardegezicht.

Barclay (7). Voogd van Vonnie VASSAR. Barclay heeft Vonnies erfenis op dubieuze wijze beheerd. Uiterlijk: een kaak als een kolenschop en donkere stekende ogen.

Bardoux (11). Een Fransman; vriend en zakenrelatie van GRAHAM II.

- Barley** (5). Overleden kapitein uit Portsmouth. Voormalig eigenaar van het koperen kanon.
- Barley, Annie** (5). Dochter van kapitein BARLEY. Heeft het koperen kanon van haar vader geërfd. Is getrouwd met een Hollandse zeeman, genaamd: JANSEN.
- Barnett** (5, 6). Achterneef van prof. HATHAWAY. Tegenstander van John en Lois BENNETT. Uiterlijk: meer dan zes voet lang en een vierkant zwaar hoofd.
- Barney** (1, 2, 3) †. Muiteer, matroos van de FRISCO.
- Bart** (8). Voorman van Circus BONZARIO. Een reus van een kerel met rood haar.
- Bastiaanse, Frans** (11). Een der drie Vlamingen, ingehuurd door Van SEVENTER.
- Bekker** (13). Wichelroedeloper, ingeschakeld door het echtpaar DOBERMAN.
- Ben** (18). Lid van PEREIRA's organisatie (nummer 5), piloot. Uiterlijk: een dikke man met een enorme neus; kogelronde schedel.
- Bendix I** (10). Valse naam, gebruikt door Arie Roos.
- Bendix II** (18). Handlanger van POIROT. Uiterlijk: halfbloed.
- Benedotti, Cyrus G.** (19). Advocaat, aanwezig op ROADHOUSE VALLEYGLADE. Uiterlijk: draagt een zware hoornen bril.
- Bengson** (18). Personeelslid van MACDONALD. Uiterlijk: een kolossale neger van iets meer dan twee meter lang.
- Benito** (21). Lid van PÉREZ' bende. Uiterlijk: een klein aalflug mannetje, dat nog het meeste deed denken aan een klein model slingeraap met watervlugge oogjes; kleine, nooit stille grijphandjes en snelle pasjes.
- Bennett, John** (4, 5, 6). Neef en erfgenaam van prof. HATHAWAY. Een lange jongeman, leeftijd: 26 jaar.
- Bennett, Lois** (4, 5, 6). Zuster van John. Blond haar, 21 jaar oud.
- Bennie** (30). Een van de twee Amerikaanse bandieten die het voorzien hebben op het prototype van SIMPSON. Uiterlijk: brede schouders en een bokstersneus.
- Benno** (36). Een van de Duitse gelegenheidsdieven.
- Benoit** (33). Agent van politie in Casablanca.
- Bergson** (10). Valse naam van Crick DARRY.
- Berini** (10). Handlanger van JACOBI.

- Bermondsey** (4). Geoloog wiens rupsvoertuig wordt geconfisqueerd. Een lange benige kerel; is bijziend.
- Beum, jonkheer Berislaus de** (25). Eigenaar van de gestolen Ford Consul.
- Beveren, Van** (8). Rechercheur in Amersfoort.
- Bill** (23). Bijrijder van Walter KETTERING. Uiterlijk: jonge knaap met krullend blond haar.
- Bix** (22). Gangster, in dienst van Johnny DALMONTE.
- Blake, Bernhard** (19). Scenarioschrijver, gespecialiseerd in gangsterverhalen. Uiterlijk: een man van middelbare leeftijd met een knap donker gezicht en een snorretje.
- Blatski I** (19). Komiek in Hollywood. Uiterlijk: verward zwart haar.
- Blatski II** (19). Tekstschrijver en broer van BLATSKI I.
- Bliksemstraal** (4, 5). Extreem snel vliegtuig, eigendom van James ELEPHANT.
- Bodewes, Piet** (36, 37). Chauffeur van de lokauto; voorheen werkzaam als zeeman op een van pa Roos' vrachtschepen. Uiterlijk: een man van ongeveer 40 jaar oud; is zeer bijgelovig en draagt altijd een schipperspet.
- Boersma** (36). Zakenrelatie van pa Roos.
- Bolle** (8, 9). Een der dollarsmokkelaars. Uiterlijk: een kleine man met een bleek pafferig gezicht. Bezit een vals paspoort op naam van IJsbrand van WERMSEN.
- Bontekoe, De** (13, 14). Café op het Kaageiland.
- Bontekoe** (14). Boer in Zuid-Beveland die een huisje verhuurt.
- Bontekoe, Bertus** (14). Zoon van BONTEKOE.
- Bonzario** (8). Circus dat in de buurt van Amersfoort staat opgesteld. Het is genoemd naar de eigenaar: directeur Bonzario, een man van Italiaanse afkomst. Uiterlijk: een donkere gelaatskleur, glimmend zwarte haren en helwitte tanden.
- Bonzo I** (13, 14). Een van de vier bandieten die de GRIMBOS-schat stelen. Uiterlijk: een korte vent met schouders als een gorilla.
- Bonzo II** (23). Gangster, in dienst van Johnny DALMONTE.
- Bordoni** (10). Bandietenleider, contactman tussen de speelgoedfabriek in Zürich en de drukkerij van valse dollars in Libië. Uiterlijk: een gedrongen gezette gestalte.
- Borrini, Lino C.M.** (36, 37). Italiaanse bandietenleider. Uiterlijk:

grotendeels kaal hoofd, hetgeen hij regelmatig bedekt met een toupetje.

Bowers (20). Bedrijfsleider van de CAMCy.

Braggart (1) †. Muiterkapitein van de FRISCO. Door de bemanning 'Bill' genoemd; volgens zijn identiteitspapieren: Charles Wenceslaus Braggart.

Brando (30). Nachtwaker in de fabriek van pa Evers in Honoloeloe. Ongeveer 30 jaar oud.

Brass, Jackie (6). Neef van Mrs. FENTWICK; Brass is tweede stuurman op de MERSEY HOPE.

Bregansius, J.M.C. (8). Gepensioneerd administrateur van de suikerplantage Linggatidoe op Oost-Java. Lijdt aan ernstige slapeloosheid.

Breitstein (4). Een der drie kapers (hoofddader) van de PH-XKY. Is spion voor het Oostblok.

Brent (17). Chauffeur in dienst van PEREIRA.

Briggs (19). Assistent van KELLY.

Briquet (33). Agent van politie in Casablanca.

Brodie, Barnaba (19). President-directeur van Sonora Super Films. Uiterlijk: een door een hoogtezon gebruid gelaat en zilverwitte haren.

Brogesius, Karle (27). Kunst- en antiekiefhebber; kennis van pa Roos.

Brozuis (16). Passagier van de SURFPRIDE. Uiterlijk: een lange magere man; draagt een bril met bolle glazen.

Brüns (16). Hulpmachinist en manusje van alles op de SURFPRIDE. Ex-bemanningslid van de Kriegsmarine.

Bubi (31). Een der leden van DIGAZO's organisatie in Frankfurt.

Buikmans (12). De man aan wie de varkensleren koffer moet worden afgeleverd. Uiterlijk: meer dan 1.90 lang, een buik als een walvis, loopt iets achterover.

Bulk, Eddie M. (26). Man aan wie de schuiftrumpet moet worden afgegeven.

Bullepees (6). Inspecteur van politie te Alkmaar.

Buma, Wiebe (26). Trompettist in het DSC.

Busekom, C.G. (Hugo) (12). Procuratiehouder van de Nederlands-Duitse Handels Mij B.V. De man die Jan en Arie met de koffer op pad stuurt. Uiterlijk: zongebruind, klein zwart snorretje.

Buster (31) †. Persoon van de DIGAZO vijandig gezinde organisatie.

C

Cabral, Juan (34, 35). De persoon die papieren aangaande de ligging van de smaragdmijn heeft verkocht aan pa Evers, HOUSTON en SUNDERLAND.

CAMCy (20). Central American Mining Company; ontginningsmaatschappij die zich bezighoudt met het delven van uranium.

Cardozo, Juan (16). Contactman van PEREIRA. Uiterlijk: opvallend hoog voorhoofd en scherpe zwarte ogen. Ongeveer 50 jaar oud.

Carlos I (21). Lid van PÉREZ' bende. Uiterlijk: een nogal zwijgzame en norse jongeman van ongeveer 30 jaar oud. Ietwat naar voren hangende schouders; gitzwarte ogen.

Carlos II (35). Lid van CZAPPA's bende. Uiterlijk: een ware beer van een knaap met tot over de oren hangend zwart vettig haar en een kaak als een bulldozer en handen met bosjes haar op alle vingerkootjes.

Carlotta (7). Een der vier diamantsmokkelaars. Uiterlijk: lang slank en zwart haar.

Carlson (17). Lid van de expeditie van GRAHAM III.

Cassidy (22). Sheriff in het district Cooper's Valley. Uiterlijk: een man van 142 kg. 33 jaar oud.

Charles (7). Een der vier diamantsmokkelaars.

Charley I (14). Kennis van het echtpaar DOBERMAN die voor valse paspoorten zorgt.

Charley II (17). Een van de twee kruimeldieven die de bestelwagen van PEREIRA stelen, waarin Jan en Arie liggen vastgebonden. Uiterlijk: een bolrond hoofd.

Chico (32, 33). Lid van vijandige organisatie; houdt de wacht op LA MARSEILLAISE. Uiterlijk: een man van ongeveer 50 jaar oud met een gezicht dat eruitzag of de huid ervan bestond uit oud, bruinig zeemleer. Is scheel.

Clanaghan, Jim (37). Helikopterpiloot van DOUGHALL.

Clark (4, 5). Piloot van de BLIKSEMSTRAAL.

Claymore (23). Naam van een benzinstation, ingeschakeld door

DALMONTE om uit te kijken naar de bestelwagen van KETTERING.

Cnall, Bernhard (32, 33). Agent in dienst van DIGAZO's organisatie. Uiterlijk: witblond haar en bleekblauwe ogen; 43 jaar oud.

Colebrander (13). Detective, assistent van PIJNENBORG. Uiterlijk: een kleine man.

Coleman, W.G. (24) Valse naam, gebruikt door Arie Roos.

Connor (18). Ierse planter in Trinidad. Uiterlijk: meer dan zes voet lang, vuurrood haar. Een enorm stemgeluid.

Contandin, Ferdinand (36). Handlanger van LIVI. Uiterlijk: een man van Franse afkomst met helblond gebleekte haren.

Copper (18). Sergeant van politie in Trinidad.

Coquillo (18). Kroeg van POIROT in Port of Spain (Trinidad).

Corbett (21). FBI-agent.

Corelli (19). Medewerker van BRODIE; wordt door laatstgenoemde tot lijfwacht van BLATSKI I gebombardeerd. Uiterlijk: een beerchtig gebouwd man.

Czappa (35). Leider van een bende die zich met uiteenlopende duistere zaakjes bezighoudt. Uiterlijk: een kleine man met x-benen; is scheel. Eigenlijk: ZAPPA; heeft echter een enorme hekel aan de gelijknamige popzanger en heeft daarom een 'C' voor zijn naam gezet.

D

Dalmonte, Johnny (22, 23, 24). De ongekroonde koning van de Pittsburghse onderwereld.

Darry, Crick (10). FBI-agent, gespecialiseerd in codes. Uiterlijk: een jonge man van iets meer dan 30 jaar oud; bruine ogen en een hoofd vol met kleine bruine krulletjes. Zijn neus staat een tikje scheef. Bedient zich van valse naam: BERGSON.

Dausenberg, ingenieur (9). Chef exportafdeling van speelgoedfabriek te Zürich. Uiterlijk: ruim 1.90 lang, bleekgrijze ogen. Zijn rechterbeen is een tikje stijf.

Dave (23). Monteur in the GALLERIES, Harrisburgh. Uiterlijk: een lange neger.

Davids (6). Medewerker van de GREEN HOPE LINE.

Derksen, Kees (8). Eigenaar van een café dat zich tussen Soest en

Soestdijk bevindt. Uiterlijk: een rond rood gezicht en een enorme buik.

Digazo, Fernando Lagos Xaverius (31). Leidinggevend persoon van organisatie die zich bezighoudt met ‘op discrete wijze oplossen van bepaalde problemen - overal ter wereld - die in politiek opzicht erg gevoelig liggen’. Uiterlijk: een kleine, snel bewegende man; een kroesbaardje en een halfkaal hoofd, dat evenals zijn gezicht nootbruin is gebrand. Bruine ogen.

Dinwiddie, Dennis (6). Politie-agent in Eastham.

Dixon (21). Amerikaanse ex-bombardementspiloot. Vliegt Bob, Jan en Arie van Mexico naar Panama.

Doberman, kapitein (13, 14, 15). In het verhaal KAPITEIN genoemd. Een van de vier bandieten die de GRIMBOS-schat stelen.

Doberman, Lottie (13, 14, 15). Echtgenote van KAPITEIN DOBERMAN. Een van de vier bandieten die de GRIMBOS-schat stelen. Uiterlijk: een nog jonge vrouw met roodbruin haar, dat in golven naar achteren is gekamd. Grauwe ogen met vlekjes bruin en groen erin.

Doughall (37). Franssprekende Engelsman, zakenrelatie van BORRINI. Volgens JOYCE is hij ‘dik, viezig, onfatsoenlijk rijk en hartstikke mesjokke’. Doughall is afkomstig uit Schotland en heette vroeger MacDoughall. Hij heeft een computerprogramma ontwikkeld en is dientengevolge miljonair geworden.

Drake (6). Tandarts in Bromborough.

Drummond's drugstore (35). Cafetaria waar Arie voor de grap zijn bonnetje verwisselt met dat van Jan.

DSC/Dutch Swing College (26). Jazz-orkest, opgericht door Peter SCHILPEROORT, bestaande uit: BUMA, KESBER, KOLSTEE, LIGHTHART, VAN OVEN, SCHILPEROORT, SCHRIER en WESTENDORP.

Dubois (18). Negerchauffeur van de Schotse planter MACDONALD.

Duff (16). Handlanger van Juan CARDOZO. Uiterlijk: ziet eruit als een gorilla.

Duffy, Michael E. (19). Lid van de studiopolitie in Hollywood. Uiterlijk: een korte zwaargebouwde man met dik stug haar, dat hier en daar grijs begint te worden. Noemt zich aanvankelijk JOHNSON.

Dijke, van (15). Boer in Zuid-Beveland.

Dijke, Corrie van (15). Dochter van Van DIJKE. Uiterlijk: een dik meisje van ongeveer 17 jaar.

E

Elephant, James (4). Echtgenoot van Judy FOX.

Enrico (10). Gevangenebewaarder in Lotisico, Libië.

Esperanza (1). De vrachtboot van pa Roos' rederij waarop Jan, Bob en Arie meevaren.

Evans (10). Medewerker van de FBI in Napels.

F

Fahnoul (32). Hotelbediende in Casablanca. Uiterlijk: een koffiekleurige Arabisch uitziende jongen.

Falconetti, Tomaro of Tomaso (36). Handlanger van LIVI.

Fanny (23). Dochtertje van RUFUS III en SARIE.

Fargas (32, 33). Lid van vijandige organisatie. Is de persoon die in het hotel de plaats inneemt van CNALL.

Farmers (24). Beambte van spoorwegdepot in San Francisco.

Farraday, Harry (1) †. Eigenaar van de WILLY WAW. Uiterlijk: een donkerbruin mager gezicht. Startte samen met lange JACK I, JOE I en HENNESSEY een expeditie, waarin zij met succes op zoek gingen naar een verloren schat op een van de vele Salomonseilanden.

Fentwick, Mrs. (6). Beheerster van postagentschap in Bromborough. Klein, nogal mager en rood haar; van Schotse afkomst.

Fernand (32, 33). Lid van vijandige organisatie. Uiterlijk: een kolos van ongeveer 30 jaar oud met rossig haar en een onderkaak als de schepemmer van een baggermachine. Zijn armen zijn vanaf de knokkels tot boven op de gespierde schouders geheel bezet met rode en paarse tatoeages.

Fernando (19). Valse naam die BLATSKI II gebruikt als hij in vermomming werkt als scenarioschrijver bij de Sonora Super Films.

Fido (14). Hond van automobiliste van wie Jan een lift krijgt.

- Filarski, F.P.** (26). Diamanhandelaar van wie diamanten worden gestolen.
- Firkins** (23). Eigenaar van houtzagerij; stroman van DALMONTE. Uiterlijk: een klein uitgedroogd mannetje met touwkleurig haar.
- Fitzpatrick, miss Sally** (7). Valse naam waar Lilian zich van bedient.
- Flaphoed** (21). Zie: MARCO.
- Flip** (28). Een van de Vlamingen die op de brand afkomt in het landhuis van KRESSE in Humbeek.
- Fons I** (8). Medewerker van Circus BONZARIO. Een lange blonde jongeman met een Brabants accent.
- Fons II** (11). Een der drie Vlamingen, ingehuurd door Van SEVENTER.
- Fons III** (26). Belg die te maken heeft met de schuiftrompet, die door Wim KOLSTEE van Parijs naar Roosendaal is gebracht.
- Fons IV** (28). Een van de Vlamingen die op de brand afkomt in het landhuis van KRESSE in Humbeek.
- Fons V** (29). Taxichauffeur die MILLER en PARSONS oppikt op de dijk bij Humbeek.
- Ford, Frank** (23). Inspecteur van de Harrisburghse recherche. Uiterlijk: een man met een volledig kaal hoofd en donkerbruine, bijna zwarte ogen.
- Forster** (35). Bezoeker van de Filibuster Bar. Uiterlijk: een man met een peervormige hangbuik en even peervormige hangwangen. Wordt ook wel aangeduid als PEERHOOFD.
- Fox, Judy** (4). Echtgenote van James ELEPHANT; toen zij met hem trouwde kreeg zij van haar moeder een leren handschoendoos, waarin één papiertje was verstopt. Zie: HATHAWAY.
- Francois** (37). Automonteur, in dienst van DOUGHALL.
- Frank** (25). Een van de twee smokkelaars. Ongeveer 25 jaar oud.
- Frankenthal, Francisco** (9). Chauffeur, medeplichtige van de dollarsmokkelaars.
- Franklin Roosevelt** (1). Zie: FRISCO.
- Frans** (29). Chauffeur van de Jules de GOEDEREN.
- Franske** (29). Vlaming met het vette hoedje, die de rol van drie schilderstukken vindt en deze meeneemt naar de cafetaria.
- Fransman** (26). Is geen eigenaam, maar aanduiding voor 's mans

nationaliteit; de Fransman is degene die Wim KOLSTEE in Parijs de schuiftrompet meegeeft.

Franz (31). Wordt aanvankelijk aangeduid als ‘slaphoed’. Duitser die Arie in de D-trein te kennen geeft op de hoogte te zijn met diens opdracht in Frankfurt. Uiterlijk: stevig mager gezicht; vierkante kaak en haviksneus. Heeft gouden tand in bovenkaak.

Freddie (31). Hond van voorbijganger in Londen.

Frisco (1, 2, 3). Schip dat door muiters bemand bleek te zijn en Jan, Bob en Arie oppikte nadat de ESPERANZA schipbreuk had geleden. Oorspronkelijke naam van de Frisco: Franklin Roosevelt. De muiters hebben deze naam in Frisco veranderd omherkenning te voorkomen.

Fritzi (31). Een der leden van DIGAZO's organisatie in Frankfurt.

G

Galleries, The (22, 23, 24). Naam van warenhuisketen in de V.S.

Galuski (18). Handlager van POIROT.

Gary (4). Gezagvoerder van de PH-XKY.

Genderen, Luuk van (8). Een der dollarsmokkelaars.

George I (23). Kantoorbediende in garage van THE GALLERIES in Harrisburgh.

George II (31). Naam waarmee Arie wordt aangesproken door DIGAZO ten overstaan van een politie-agent.

Gillison (1) †. Matroos op de FRISCO. Uiterlijk: meer dan zes voet lang, heeft één oor, een borst als een biervat. Zwart haar, krullend als dat van een neger.

Gillmore, John Jeffrey (19). Tijdschriftenhandelaar in Hollywood.

Goderikus (11). Een der drie Vlamingen, ingehuurd door Van SEVENTER.

Goederen, Louis C.G. de (29). Antiekhandelaar in Antwerpen.

Goederen, Jules de (29). Broer van Louis de GOEDEREN; expediteur.

Gomez (34). Bediende op vliegveld van Bogotá.

Gordon, J.B. (17). Radiotechnicus van de FBI.

Graham, majoor (10). Contactman van de FBI in Rome.

Graham II (11). Eigenaar van een fabriek in Cincinnati, waar o.a. caravans worden gebouwd. Kennis van Bob Evers' vader. Uiterlijk: lang, vrij mager, een haakneus, blinkende witte tanden.

Graham III (17). Leider van een expeditie die in opdracht van de Mexicaanse regering onderzoek verricht naar het bestaan van uraniumlagen.

Greef, Charles de (21). Hollander; eigenaar van een motel in Mexico. Ongeveer 30 jaar oud.

Green Hope Line (6). Vrachtbootrederij waar de MERSEY HOPE voor vaart.

Griff, Tootsie (22). Meisje van Johnny DALMONTE. Uiterlijk: blond haar; helblauwe ogen.

Griffiths (22). Politiefunctionaris in Pittsburgh. Coördinator van de surveillanceauto's.

Grimbos, Jan (13, 14, 15). Publicist van beroep. Schakelt wegens ongewenste bezoeken bij hem thuis PIJNENBORG in.

Grimbos, Leontina Caroline, geboren: HISSINK (13, 14, 15). Echtgenote van Jan GRIMBOS. Uiterlijk: ongeveer 25 jaar oud. Blond haar en grijze ogen.

Groves (17). Sergeant van politie in Tallahassee.

Gulbrandtsen, Sven (33). Zweedse toerist, die de vastgebonden MARK en FERNAND vindt en losmaakt. Uiterlijk: een jongen met lang piekerig haar.

H

Hammond (23). Politieagent in Harrisburgh, werkend onder inspecteur FORD.

Harry (1, 2, 3). Matroos van de FRISCO. Uiterlijk: blond haar, gezicht met sproeten zo groot als dubbeltjes. Platte neus.

Harris I (10). Huurling van BORDONI.

Harris, Frank (23). Eigenaar van Caltex-benzinestation, ingeschakeld door DALMONTE om uit te kijken naar bestelwagens van KETTERING.

Harrison (17) †. Helikopterpiloot in dienst van PEREIRA; in zijn organisatie is hij nummer 2.

Hassan (33). Arabier, in dienst van SPIGOULOS.

Hasselt, Sjoerd van (14). Kennis van Jan Prins te Leiden. Woont op een woonboot, genaamd: ROUSSALKA.

Hathaway, George (4, 5, 6). De overleden professor, die zijn laatste wil kenbaar maakte door op 48 papiertjes één woord te schrijven, benevens een nummer en zijn handtekening. Al deze papiertjes te zamen vormen het testament. Oom van John en Lois BENNETT en BARNETT.

Heideroos (31). Vrachtschip van pa Roos.

Hennessey (1, 2, 3). Heeft een gebruind gezicht en wit haar. Beroep: bankdirecteur. Zie: FARRADAY.

Hildebrant, 'Specs' Harry (22, 23, 24). Een der geraffineerdste en bekendste der Amerikaanse juwelendieven. Bijzonderheid: hij is bijzonder bijziend.

Hissink (13, 14, 15). Overleden vader van Leontina GRIMBOS. Heeft voor de oorlog zijn aanzienlijke bezit in goud en juwelen omgezet en dit in zijn huis Villa SERAFINA verstoppt.

Holdert (27). Kapitein van de ROOS VAN DEKAMA. Uiterlijk: een korte stevige man met fel-blauwe ogen.

Holle, Hans (15). Een van de twee Duitse smokkelaars.

Hoover (17). Lid van PEREIRA's organisatie. Uiterlijk: linkerarm is getatoeëerd met filmsterren, krokodillen, ankers en stoomlocomotieven.

Houston, Sam (34). Oliemagnaat uit Texas; zakenvriend van pa Evers.

Hubary (22, 23, 24). Particulier detective in Pittsburgh.

J

Jacinto (20). Medewerker van telegraafkantoor in Monterey; tipgever van TALAVERA. Ongeveer 20 jaar oud.

Jack I (1, 2, 3). Zie: FARRADAY.

Jack II (22). Gangster, in dienst van Johnny DALMONTE.

Jackett (4). Journalist van de *Johannesburg Herald*.

Jackson I (6). Klerk van de GREEN HOPE LINE.

Jackson II (19). Zie: NICKOLSON.

Jacobi, Fernando (10). Tussenpersoon in Tripolis, die betrokken is bij de munterij van de valse dollars. Uiterlijk: een kleine man, tenger gebouwd. Snelle heen en weer schietende ogen.

Een smalle spitse neus en zwart glimmend haar.

Jake I (30). Eigenaar van Harry's Bar in Honolulu. Uiterlijk: een voorhoofd dat tussen wenkbrauwen en hoofdhaar beslist niet meer dan een centimeter meet. Wordt door BENNIE, MAC en ZAKAROEA aangesproken met 'Joe'.

Jake II (35). Eigenaar van de Filibuster Bar. Uiterlijk: een kogelvormig hoofd met daar bovenop wat verdroogd zeewier bij wijze van haar. Wordt aanvankelijk aangeduid als 'KOGELHOOFD'.

Jansen I (4). Medewerker van KLM-kantoor in Johannesburg.

Jansen II (5). Zeeman, aanvankelijk woonachtig in Amsterdam, later in Alkmaar; schoonzoon van kapitein BARLEY.

Jansen III (5). Inspecteur van politie te Amsterdam, ex-luitenant van kolonel Prins' regiment.

Jason (22). Hoofdinspecteur van politie in Pittsburgh.

Jeffries, Jarvis K. (4, 5, 6). Wordt door BARNETT ingeschakeld om één van de papiertjes in handen te krijgen. Uiterlijk: dunne neus, zwart haar, kalende kruin.

Jenkins (18). Medewerker van de FBI. Uiterlijk: een jonge man met kastanjebruin haar.

Jim (7). Een der vier diamantsmokkelaars.

Jimmy (23). Vriendje van oudere dochter van RUFUS III en SARIE.

Joe I (1, 2, 3). Is een kleine dikke man met een hoornen bril. Beroep: professor in de archeologie. Zie: FARRADAY.

Joe II (23). Gangster, in dienst bij DALMONTE.

Johan (27). Huisknecht van KRESSE.

Johann (14, 15). Voormalig Duits soldaat, die in de oorlog te weten kwam dat er in Villa SERAFINA een schat was verstopt. Thans samen met Ulrich STERN eigenaar van de LORELEI. Johann is een nogal zwijgzame, norske man die van nature wantrouwend is. Hij is ongeveer 45 jaar oud. Uiterlijk: zwaar gebouwd, een nogal Mongools uitziend gezicht met hoge jukbeenderen en iets scheefstaande ogen. Rechtopstaand stekelhaar.

Johnny (23). Monteur in garage van The GALLERIES in Harrisburgh. Uiterlijk: een jonge vent met verward blond krulhaar.

Johns, J.P. (22). Eigenaar van gelijknamige drugstore in Pittsburgh.

Johnson (19). Zie: DUFFY.

Johnstone (7). Kornuit van Vonnie VASSAR. Handelaar in overgebleven Engelse legergoederen. Heeft een oude oorlogsverwonding, waardoor hij met zijn been trekt.

Jonas (26). Dalmatiër van Peter SCHILPEROORT.

Joyce (37). Zwitsers meisje dat au-pair in Frankrijk werkt voor de familie LARROQUETTE. Joyce assisteert Bob als tolk en gids bij zijn speurtocht naar DOUGHALL.

K

Kaalmans (4). Zie: SMIT.

Kafi (8). Zie: MOTI.

Kanaken (3). Ook wel genoemd: Polynesische Kanaka's, de beste der Pacifische inlandse zeelieden. Spelen belangrijke rol in de strijd om het goudschip. ABERCROMBIE had deze mensen als bemanning.

Kapitein (13, 14, 15). Zie: kapitein DOBERMAN.

Karels (8). Rechercheur in Amersfoort.

Karl (15). Een van de twee Duitse smokkelaars.

Kees (25). Een van de twee smokkelaars. Ongeveer 25 jaar oud.

Kees de Hondeman (27). Zie: LAMMERS.

Kelly (19, 20). Chef van de studiopolitie in Hollywood. Uiterlijk: een kleine man met scherpe grijze ogen.

Kesber, Dim (26). Klarinettist in het DSC.

Kettering, Walter (22, 23). Chauffeur van The GALLERIES. Uiterlijk: een zwaargebouwde, somber uitziende man van een jaar of 40.

King (21). FBI-agent.

Kingston (18). Inspecteur der politie in Trinidad.

Kogelhoofd I (21). Lid van PEREIRA's bende. Uiterlijk: een volkomen kogelrond, glad en kaal hoofd, dat mahoniebruin verbrand is door de zon. Rond verlopende schouders van de geboren krachtpatser. Beide armen van onder tot boven getatoeëerd.

Kogelhoofd II (35). Zie: JAKE II.

Kolstee, Wim (26). Trombonist in het DSC.

Kresse (27, 28, 29). Kunsthandelaar. Uiterlijk: een vierkant gebouwde man met vierkante kaken, vierkante schouders. Draagt

hoornen bril met bijna vierkante glazen.

Krevelen, Van (5). Politie-agent in Alkmaar.

L

Laeielier, freule van (12). Eigenares van de groene Austin Healy. Zij speelt niet mee in het verhaal, maar wordt slechts bij name genoemd.

Lalonde, Lalou (4). Franse actrice.

Lammers, Kees (27). Stroman van KRESSE. Uiterlijk: ongeveer 40 jaar oud, dun zwart haar; kijkt altijd langs je heen als hij praat.

Larraquette (37). Werkgever van JOYCE.

Lee Ching (35). Chinese kok aan boord van de SEAFLOWER.

Lee, Jack (35). Taxichauffeur die aan Jan Prins zijn schuur verhuurt.

Lemmy (7). Zie: WRAINWRIGHT.

Lie Dee (4) †. Chinese steward aan boord van de PH-XKY.

Lighthart, Arie (26). Lid van het DSC; speelt banjo en andere slaghouten.

Lilian (7). Een der vier diamantsmokkelaars. Uiterlijk: klein, mollig en blond. Onschuldig blauwe ogen.

Livi, Ivo (36, 37). Assistent van BORRINI. Uiterlijk: een kleine man.

Lorelei (15). Raderboot van JOHANN en Ulrich STEIN.

Lottie, zie: Lottie DOBERMAN.

Ludlanus (26). Persoon die schuifrompet aan Wim KOLSTEE leent.

Lupin (32, 33). Sergeant van politie in Casablanca.

M

Mac I (24). Gangster, in dienst van DALMONTE.

Mac II (30). Een van de twee Amerikaanse bandieten die het hebben voorzien op het prototype van SIMPSON. Uiterlijk: een magere man met een litteken op zijn linkerwang.

MacCarthy (1) †. Lichtmatroos van de FRISCO.

MacDonald (18). Schotse planter in Trinidad. Uiterlijk: een kleine man met zandkleurig haar.

MacDougal (23). Politie­man in Harrisburgh, werkend onder inspecteur FORD.

MacGarrigle (1, 2, 3). Machinist op de FRISCO. Schot van geboorte. Uiterlijk: een kleine magere man met zandkleurig haar, zware wenkbrauwen en scherpe grijze ogen.

Maisy (6). Vriendin van DINWIDDIE.

Malherbe, P.H.L. (4). Regisseur, reist samen met LALONDE in de PH-XKY.

Manners (23). Politie­man in Harrisburgh; werkt onder inspecteur FORD.

Manuel (35). Lid van CZAPPA's bende; werkt samen met CARLOS II.

Marcello (36). Kennis van CONTANDIN. Helpt met het opruimen van de vernielde inboedel van het wegrestaurant.

Marco (21). Lid van PEREIRA's bende; aanvankelijk aangeduid met de benaming FLAPHOED.

Marcus (18). Opzichter van CONNOR. Uiterlijk: een koffiekleurige halfbloed.

Maria Christina (2). Scheepswrak, afkomstig uit Melbourne, dat Jan, Bob en Arie ontdekken wanneer zij met de roeiboot om het eiland heen varen.

Marianne (4, 5, 6, 27). Huishoudster van kolonel Prins. Uiterlijk: een lange magere vrouw met een stomp neusje en één wenkbrauw hoger dan de andere, wat haar een komiek uiterlijk geeft.

Marion (4). Vriendin van Paul van RILLAND in Caïro.

Mark (32, 33). Lid van vijandige organisatie. Uiterlijk: een kleine man, zo bruin als een noot en felle zwarte ogen.

Marseillaise, la (32, 33). Schip dat in de haven van Casablanca ligt; eigendom van FARGAS.

Marsh, Howard (4). Zie: Dave WORCESTER.

Masters, Jack (8, 9, 10, 16, 17, 18, 21). FBI-agent. Uiterlijk: lang en zeer slank gebouwd. Grijze kalme ogen, klein snorretje.

Mattei, Antonio (37). Politie-agent in San Remo die met Bob naar de automarkt gaat, alwaar deze de gestolen Volvo 343 terugkoopt.

Maupoi (3). Kanakenroeier.

Medhi (33). Arabier, in dienst van SPIGOULOS.

- Mercier I** (33). Kranten- en tijdschriftenverkoper in Casablanca. Uiterlijk: een oude, in de schouders gebogen Fransman met waterig blauwe ogen.
- Mercier II, François Bernard Simon** (32, 33). Neef van MERCIER I; ongeveer 40 jaar oud, mogelijk ouder. Verhuurt zijn gele Ford aan Bob en Jan.
- Merriman** (4). Radioman in Johannesburg.
- Merrivale** (23). Tankstation, door DALMONTE ingeschakeld om uit te kijken naar bestelwagen van KETTERING.
- Mersey Hope** (6). De vrachtboot waarnaar de titel van deel zes verwijst.
- Messaf, King** (22, 23). Gangster, in dienst van DALMONTE.
- Metropolitan Insurance Company** (22, 23, 24). Verzekeringsmaatschappij waar de PREAD-juwelen verzekerd zijn.
- Mickey Mouse** (1, 2, 3). Matroos op de FRISCO. Uiterlijk: 1.65 meter lang, vuurrood haar, kromme benen. Loopt altijd een mes te slijpen.
- Miller, Jerry** (27, 28, 29). Amerikaanse militair, gelegerd in Duitsland. MILLER wordt door KRESSE eenmaal aangesproken met 'Jack'. Levert samen met PARSONS schilderijen aan KRESSE. Heeft vals paspoort op naam van William John SCRANTON.
- Modas** (3). Een der Kanaken die de ANNA LAURIE bemande. Uiterlijk: jong, soepel gebouwd.
- Mohammed** (33). Contactman van CNALL in Casablanca.
- Montez, Porfirio** (20). Halfbloed Mexicaan uit El Paso. Handelaar in auto-onderdelen. Is een stroman van TALAVERA. Uiterlijk: hagelwitte tanden; dun zwart snorretje.
- Moti** (8). 11-jarig zoontje van de olifantentemmer uit Circus BONZARIO. Broertje van KAFI, 8 jaar oud.
- Mullard, Jeremiah** (27, 28, 29). Valse naam van PARSONS.
- Muller, kolonel W.A.** (18). Chef van politie in Trinidad.
- Muriloff** (3). Kanaken-stuurman aan boord van de ANNA LAURIE. Uiterlijk: een grote potige halfbloed, bijna zo licht van kleur als een Spanjaard, met een borst als een biervat en handen als kolenschoppen.
- Murphy, Fred** (4). Lid van de geheime politie van de STILETTER-scheepswerven.

N

- Nancy May** (24). Vrachtschip waarmee Bob, Jan en Arie van San Francisco naar Honoloeloe varen.
- Nelis** (28). Een van de Vlamingen die op de brand afkomt in het landhuis van KRESSE in Humbeek.
- Nero** (18). Naam die POIROT gebruikt als hij radiocontact heeft met overige bendeleden.
- Nickolson, Edward B.** (19). Lid van de studiopolitie in Hollywood. Gebruikt aanvankelijk de naam JACKSON. Uiterlijk: een man met een ietwat paardachtig gelaat.
- Niemaier, Charles D.** (24). Vice-president van de METROPOLITAN INSURANCE COMPANY.
- Nogaró, Juan** (21). Valse naam, waarvan CARLOS zich bedient.
- Nol** (28). Een van de Vlamingen die op de brand afkomt in het landhuis van KRESSE in Humbeek.
- Nijgaard, John** (30). Werktuigkundig ingenieur en afgevaardigde van UNITED MOTORS, die gestolen prototype komt bekijken.

O

- O'Connor I** (1, 2, 3) †. Bemanningslid van de FRISCO. Een stevig gebouwde Ier met rood haar; heeft litteken op zijn gezicht.
- O'Connor II** (23). Eigenaar van een café in Harrisburgh.
- Orthlieb** (32, 33). Zwembad in Casablanca; bijzonderheid: het grootste ter wereld.
- Oven, Bob van** (26). Bassist in het DSC.

P

- Paco** (34). Pelsdierjager die Jan, Bob en HOUSTON per kano naar het weerstation brengt.
- Paisley** (4). Oude tweemotorige bommenwerper waarmee de gestrande passagiers weg vliegen uit de Kalahari-woestijn.
- Paraquita, la** (18). Waarzegster op de kermis in Trinidad. Vrouw van PETERS.
- Parel Peter** (7). Hoofdman van smokkelgroep waarvan JIM, CHARLES, LILIAN en CARLOTTA deel uitmaken. Parel Peter speelt

niet mee, maar wordt slechts genoemd.

Parker (22). Een van de twee agenten die HILDEBRANT schaduwten.

Parsons, Dick (27, 28, 29). Amerikaans korporaal, gelegerd in Duitsland.

Uiterlijk: kort en vrij tenger gebouwd, mager bruin gezicht; bijna zwarte ogen.

Heeft vals paspoort op naam van Jeremiah MULLARD.

Paula Lopez, De (34). Handlanger van CABRAL.

Pereira (16, 17, 18, 21). Algemeen leider van de organisatie die zich bezighoudt met immigrantensmokkel. Uiterlijk: dun zwart haar, zwart snorretje en hele vreemde fletse visseogen.

Peerhoofd (35). Zie: FORSTER.

Peréz, Ramon (21). Panamees; bezit een importmaatschappij. Uiterlijk: dun donker haar; enorme hoeveelheid gouden tanden en stifttanden.

Perkins I (30). Ingenieur in dienst van UNITED MOTORS. Organiseert de diefstal van SIMPSON's prototype.

Perkins, J.G. (31). Taxichauffeur in Londen die aan Arie Roos twee pond leent.

Pete I (7). Schoenpoetser in het SEAVIEW HOTEL. Ex-bokser.

Pete II (23). Kantoorbediende in garage van The GALLERIES in Harrisburgh.

Peters I, Charles (4). Tweede piloot van de PH-XKY.

Peters II (5). Politie-agent te Alkmaar.

Peters III, Bennie (17, 18, 21). Nummer zes in organisatie van PEREIRA. Piloot. Uiterlijk: een kleine man met kromme benen en kroeshaar. Mist een stuk van een oor. Is getrouwd met La PARAQUITA.

Peters IV (23). Politieagent in Harrisburgh; werkt onder inspecteur FORD.

Peterson, G. (20). Eigenaar van benzinstation; krijgt van MONTEZ opdracht uit te kijken naar de Lincoln Zephyr van Bob, Jan en Arie.

Petrarca (10). Kapitein van de SAVOIA QUEEN.

Pfeiffer (26). Man die muziekinstrumenten repareert.

Philippo (18). Handlanger van POIROT.

Philips, Harry (27). Kennis van pa Roos.

Phillips I, Frank (20). Baas van de CAMCy.

- Phillips II** (31) †. Persoon van de DIGAZO vijandig gezinde organisatie.
- PH-XKY** (4, 5). Het viermotorige KLM-toestel dat van Schiphol via Caïro naar Kaapstad vliegt, maar door kaping een noodlanding moet maken in de Kalahari-woestijn.
- Picot** (32). Garage-eigenaar in Casablanca, die, volgens eigen zeggen, al 23 jaar in het autovak zit.
- Pierre** (11). Handlanger van Van SEVENTER.
- Piffle** (7). Verslaggever van de *Manchester Daily Courier*, bedient zich in zijn onderzoek naar het ontstaan van het tumult van een serie valse namen.
- Pincher** (5). Een der vier inbrekers.
- Platneus** (4) †. Een van de drie vliegtuigkapers. Ongeveer 35 jaar oud, bloemkooloren, gebroken neus.
- Podulka, Mike** (34). Amerikaan die in opdracht van pa Evers, HOUSTON en SUNDERLAND een smaragdmijn gaat exploiteren.
- Poelstra** (26). Kennis van Wim KOLSTEE.
- Poiret** (32). Klant van MERCIER I. Uiterlijk: een zakelijk uitziende man.
- Poirot** (18). Lid van PEREIRA's organisatie; eigenaar van COQUILLO. Bedient zich via de zender van de naam NERO. Uiterlijk: een man met een gezicht als een hagedis: leerachtig en vol met rimpels.
- Polly** (7). Secretaresse van de hoteldetective.
- Poortstra, Wynandus Wichert** (19). Een van de vijf personen die worden ontvoerd. Een jaar of 55, 60 oud.
- Popkins** (17). Radiotechnicus van FBI. Uiterlijk: een halfbloedneger.
- Praay** (15). Wachtmeester der Rijkspolitie in Wemeldinge, Zeeland.
- Praed, C.W.** (22). Bankier, van wie uiterst kostbare juwelen worden gestolen.
- Price, Sam** (22). Monteur van The GALLERIES.
- Prim** (14). Hond van Sjoerd van HASSELT.
- Prins, Munno** (8). Oom van Jan Prins. Woonachtig aan de Soestdijkse Straatweg ten noorden van de spoorwegovergang. Getrouwd, één dochter.

Pijnenborg (13, 14). Detective die wordt ingeschakeld door het echtpaar GRIMBOS. Uiterlijk: een grote bruine baard.

R

Rawlins, Frederick C.J. (9). Algemeen hoofdredacteur van het tijdschrift *The Toy Train Club*, uitgegeven in Washington en waarvoor Bob Evers zogenaamd werkt.

Reddingius (30). Advocaat van pa Roos.

Ricci (10). Officier aan boord van de SAVOIA QUEEN.

Rikkers, Maarten (34, 35). Specialist in betonconstructies; in dienst van PODULKA.

Rilland Bath, jonkheer Paul van (4). Passagier van de PH-XKY. 30 jaar oud, is een neef van TANTE GINNY.

Rilly (22). Chauffeur die de beschadigde Buick van Bob wegsleept.

Rivers I (23, 24). Amerikaan die wordt overgeplaatst naar consulaat in Hong Kong. Leeftijd: 32 jaar. Bedient zich van de valse naam WALTERS.

Rivers II (24). Echtgenote van RIVERS I. Uiterlijk: een middelmatig grote, helblonde vrouw van ongeveer 30 jaar oud.

Roadhouse Vallyglade (19). Etablissement waar Vera VITELLA optreedt.

Robben (5). Smid in Alkmaar die voor BARNETT de koperen kanonnetjes open zaagt.

Rodney, Phil (4). Lid van de geheime politie van de STILETTER-scheepswerven.

Roos van Dekama (27). Vrachtboot van Aries vader.

Rosenbaum, Artur (22). Winkelier die CASSIDY op de hoogte brengt van de overval op de bestelwagen van The GALLERIES.

Roskam, George (11). Chauffeur van SANDERS I.

Rossi, Pietro (22, 23). Gangster, in dienst van DALMONTE.

Roussalka (14). Woonboot van Sjoerd van HASSELT.

Rover (18). Negerpolitieman in Trinidad.

Rufus I (4). Butler van James ELEPHANT.

Rufus II (22). Huisknecht bij Bob Evers thuis.

Rufus III (23). Zwager van BILL.

Rufus IV (24). Neger, werkzaam in de haven van San Francisco.

Rulmans (12). Inspecteur van politie in Den Bosch.

Rumpf, Erwin (34). Spion, ingezet door pa Evers, HOUSTON en SUNDERLAND om PODULKA in de gaten te houden.

S

Sacco (23). Gangster, in dienst van DALMONTE.

Saladin (33). Agent van politie in Casablanca.

Saleppi (18). Lid van PEREIRA's organisatie. Uiterlijk: een halfbloedneger met gekromde schouders en lange aapachtige armen; draagt in zijn oren kleine, als goud uitziende ringetjes.

Sam (20). Arbeider van de CAMCy; krijgt het aan de stok met Arie. Uiterlijk: een middelgrote vent met een bos zwart haar.

Sammy (23). Zoontje van RUFUS III en SARIE.

Samso (35). Lid van CZAPPA's bende.

Sanders I (11). Man aan wie Bob, Arie en Jan onderweg een reservewiel lenen. Uiterlijk: een oudere man met een grijswit snorretje.

Sanders II, Yetti (11). Dochter van SANDERS I.

Sanders III (36). Expeditiebedrijf in Amsterdam waar de lokauto wordt geladen.

San Felipe (35). Naam van een vergaan Spaans schepschip.

Sankia (8). Mannetjesbaviaan uit Circus BONZARIO.

Sarah (22). Dienstmeisje bij Bob Evers thuis.

Sarasante, Pablo de (34). Taxichauffeur in Bogotá.

Sarie (23). Zuster van BILL, getrouwd met RUFUS III. Uiterlijk: een ontstellend dikke vrouw. ('S-Arie'!)

Sardoni (9). Lid van de dollarsmokkelaarsorganisatie in Zürich. Uiterlijk: een kleine dikke man met blauw/zwarte haren en dikke wenkbrauwen.

Saunders (19). Persoon van wie Vera VITELLA een contract zou krijgen.

Savoia Queen (10). Boot die van Napels naar Tripolis vaart en waarop Bob en Crick DARRY meevaren.

Schilperoort, Peter (25, 26). Oprichter en leider van het DSC; uiterlijk: lichtblauwe ogen.

Schol, Hennie (13, 14, 15). Een van de vier bandieten die de GRIMBOS-schat stelen. Uiterlijk: wit haar. Circa 35 jaar oud.

- Schol, mej. C.B.** (14). Zuster van Hennie SCHOL. Uiterlijk: bijna witblond haar. Ongeveer 25 jaar oud.
- Schrier, Joop** (26). Pianist en vervangend leider van het DSC.
- Schumann** (17). Explosievenexpert in de expeditie van GRAHAM III. Uiterlijk: een enorm breedgeschouderde, korte man met woest zwart haar.
- Scottie** (19). Chef de receptie van ROADHOUSE VALLEYGLADE.
- Scranton, William John.** Valse naam van Jerry MILLER.
- Seaflower** (35). Schip, gebouwd in 1938, waar vanaf wordt gedoken naar gezonken Spaanse galjoenen.
- Seaview Hotel** (7). Toeristenhotel in Blackpool waar tumult heerst.
- Serafina** (13, 14). Villa van het echtpaar GRIMBOS.
- Seventer, Van** (11). De lange Amerikaan die meer dan gezonde belangstelling heeft voor Bob, Jan en Arie tijdens hun tocht met de caravan.
- Shaw** (16). Kok op de SURFPRIDE. Uiterlijk: klein, kaalhoofdig en krombenig. Is volkomen doof.
- Sheherezade** (27, 28). Naam van een jacht dat in Humbeek zou liggen.
- Shirley** (31). Meisje dat samen met haar verloofde voorbijkomt als Arie in Londen een dronkeman overeind probeert te houden.
- Sigismund** (24). Gangster, in dienst van DALMONTE.
- Sikkers** (8). Brigadier van politie in Amersfoort.
- Silver Mermaid** (10). Motorjacht uit Marseille, georganiseerd door MASTERS.
- Simmons I** (7). Portier op de vijfde verdieping van het SEAVIEW HOTEL.
- Simmons II** (24). Directeur van de Far East Bank in Hong Kong. Uiterlijk: lang en heel mager.
- Simpson, George** (30). Ingenieur en bedrijfsleider van pa Evers' fabriek in Honoloeloe. Uiterlijk: kort en dik. Een gezicht als een joviale meloen; haar van een merkwaardige strokleurige tint.
- Sirène, La** (32, 33). Boot van SPIGOULOS.
- Sjef** (29). Hotelhouder in Antwerpen.
- Slaphoed** (31). Zie: FRANZ.
- Slugger** (5). Een der vier inbrekers.

- Smit** (4). Wordt in het verhaal aangeduid met 'Kaalman'. Een van de drie vliegtuigkapers. Uiterlijk: bijna geheel kaal, ongewoon kleine ogen.
- Sneeuwbal** (17). Codenaam van de FBI voor PEREIRA's organisatie.
- Sneeuwman, Heinrich** (31). Valse naam, door Arie gebruikt.
- Spaniard, Victor** (4). Internationaal avonturier c.q. oplichter. Passagier van de PH-XKY; geeft zich aanvankelijk uit voor Arthur WINSTONE, romanschrijver.
- Sparks** (4). Marconist van de PH-XKY.
- Spigoulos** (32, 33). De Griek in Casablanca die aan Arie zijn boot, LA SIRÈNE, verhuurt. Uiterlijk: dikker dan Arie, pokdalig; sluik zwart haar.
- Steensma, Dorus** (25). Garagehouder.
- Stefan** (19). Secretaris van BRODIE.
- Stein, Ulrich** (8, 9). Valse naam van Mark van VLIET.
- Stern, Ulrich** (15). Samen met JOHANN eigenaar van de LORELEI.
- Stevens I** (16). Nummer negen in de organisatie van PEREIRA. Kapitein van de SURFPRIDE. Ex-gezagvoerder van een Amerikaans libertyschip; wegens smokkelen oneervol ontslagen. Uiterlijk: een korte en grof gebouwde figuur. Een kaak als een buldog en een borst als een biervat.
- Stevens II** (23). Valse naam die Johnny DALMONTE gebruikt per telefoon als hij een serie tankstations opbelt.
- Stevens III** (22). Garage-eigenaar van wie Jan Prins een auto huurt.
- Stevens IV, Jackie** (22). Zoontje van STEVENS III. Leeftijd: ongeveer zes jaar.
- Stiletter-scheepswerven** (4). De onderneming waarvan ANDERSON algemeen directeur is.
- Straperli I** (12). De man in het groen die de koffer steelt. Op dat moment bedient hij zich van een valse naam, te weten: Frederik ZOUTMAN.
- Straperli II, Sonja** (12). Echtgenote van STRAPERLI I.
- Straus** (8). FBI-agent.
- Stroobos** (36). Zakenrelatie van pa Roos.
- Sullivan, Joe** (23). Eigenaar van gelijknamig benzinstation, ingeschakeld door DALMONTE om uit te kijken naar bestel-

wagen van KETTERING.

Sunderland (34). Bankier; zakenvriend van pa Evers.

Surfpride (16). Motorjacht, gebouwd in 1926 in Engeland, waarmee mensen van Amsterdam naar Amerika worden gesmokkeld.

Swiets, Jack (8). Medewerker van Circus BONZARIO. Uiterlijk: merkwaardig geelgroene ogen. Vrij donker, klein snorretje.

T

Talavera (20). Mexicaan die in opdracht van de Mexicaanse ontginningsmaatschappij de ertstransporten van de CAMCy saboteert.

Tante Ginny (4). Passagier van de PH-XKY; is de tante van Paul van RILLAND. Uiterlijk: een omvangrijke dame van middelbare leeftijd. Draagt enorme bril met benen montuur.

Tardieu, Gaston (32, 33). Terreinbewaker van het zwembad ORTHLIEB in Casablanca.

Tardini, Massimo (36). Italiaan die zijn Ford Transit aan BENNO en USCHI uitleent.

Terry (12). Naam van een airdale-terriër.

Thompson, Jeff (20). Eigenaar van benzinstation; krijgt van MONTEZ opdracht uit te kijken naar de Lincoln Zephyr van Bob, Jan en Arie.

Toetenel (5). Taxichauffeur in Alkmaar.

Trent (16). Stuurman van de SURFPRIDE. Uiterlijk: een mager en betrekkelijk jonge man.

Turi (37). Bekende van Ivo LIVI. Turi brengt LIVI in contact met Luigi BAGNO.

U

United Motors (30). Fabriek in Chicago; concurrent van pa Evers.

United Press International (33). Krant waarbij CNALL voorwendt werkzaam te zijn tegenover TARDIEU.

US 187 (16). Marinekotter, georganiseerd door MASTERS.

Uschi (36). Een van de Duitse gelegenhedsvievers.

V

Vassar, Vonnie (7). Eigenaar van het SEAVIEW HOTEL. Uiterlijk: lang en smal gebouwd; ongeveer 23 jaar oud.

Vervier (33). Valse naam, door Arie Roos gebruikt.

Vitella, Vera (19). Een van de vijf personen die ontvoerd worden. Uiterlijk: helblauwe ogen.

Vleuten, Van (14). Valse naam, gebruikt door Arie Roos.

Vliet, Mark van (8, 9). Een der dollarsmokkelaars. Een lange man met een litteken op het voorhoofd. Heeft een vals paspoort op naam van Ulrich STEIN.

Völker (16). Eerste machinist van de SURFPRIDE.

Vrind, Luuk (25). Luchtfotograaf. Uiterlijk: een lange vent.

W

Walters (24) = Fred RIVERS.

Warwick (1) †. Machinist/tweede stuurman op de FRISCO.

Waterjuffer (13, 14). Schip, waarmee Hennie SCHOL, LOTTIE en KAPITEIN en BONZO proberen te ontkomen.

Wermesen, IJsbrand van (8, 9). Valse naam van BOLLE.

Westbrooke, Josia P. (7). Schoenenkoning van West-Amerika, gast in SEAVIEW HOTEL.

Westendorp, André (26). Drummer in het DSC.

Whiteman (30). Ingenieur die voor pa Evers aan een prototype werkt in Honoloeloe.

Williams (10). Huurling van BORDONI.

Willy Waw (1, 2, 3). Het zeiljacht van Harry FARRADAY.

Winstone, Arthur (4). Zie: Victor SPANIARD.

Wisschoten (27). Belg aan wie LAMMERS een schilderij zou geven. Uiterlijk: ongeveer 40 jaar oud; haar dat boven de oren al wat grijs begint te worden.

Wisse, Koos (15). Boer in Zuid-Beveland.

Worcester, Dave (4). Inspecteur bij Scotland Yard. Passagier van de PH-XKY; geeft zich aanvankelijk uit voor: Howard Marsh, gouvernementsambtenaar in Zuid-Afrika.

Wouters (27). Garagehouder in Amsterdam.

Wrainwright, Thomas John (7). Inspecteur van de douanerecher-

chedienst van Groot-Brittannië. Geeft zich aanvankelijk uit voor LEPE LEMMY, diamantsmokkelaar.

Z

Zakaroea (30). Stroman van MAC en BENNIE. Uiterlijk: een fluweelachtig zwart snorretje. Ongeveer 25 jaar oud.

Zazou (4) †. De pekinnees van Lalou LALONDE.

Zippo (35). Lid van CZAPPA's bende.

Zoutman, Frederik (12). Zie: STRAPERLI I.

III.3 Valse namen, namen op valse paspoorten en bijnamen

Barnett (4, 5, 6) = Angelface (ter ondertekening van telegram).

Bolle (8, 9) = IJsbrand van Wermsen (vals paspoort).

Carlos (21) = Juan Nogaró (valse naam).

Dalmonte (23) = Stevens II (valse naam).

Darry, Crick (10) = Bergson (valse naam).

Doberman (13, 14, 15) = Kapitein (bijnaam).

Duffy (19) = Johnson (valse naam).

Forster (35) = Peerhoofd (bijnaam).

Jake II (35) = Kogelhoofd II (bijnaam).

Lilian (7) = miss Sally Fitzpatrick (valse naam).

Marco (21) = Flaphoed (bijnaam).

Miller (27, 28, 29) = William John Scranton (vals paspoort).

Nickolson (19) - Jackson (valse naam).

Parsons (27, 28, 29) = Jeremiah Mullard (vals paspoort).

Piffle (7) = Inspecteur Raleigh van de Scotland Yard (valse naam); inspecteur Winstone (valse naam); Whatnot (valse naam).

Roos, Arie = Bendix (10); Van Vleuten (14); W.G. Coleman (24); George (31) (zo genoemd door Digazo); Sneeuwman, Heinrich (31); Vervier (33).

Poirot (18) = Nero (radionaam).

Franz (31) = Slaphoed (bijnaam).

Smit (4) = Kaalmans (bijnaam).

Spaniard, Victor (4) = Arthur Winstone (valse naam).

Straperli I (12) = Frederik Zoutman (valse naam).

Vliet, Mark van (8, 9) = Ulrich Stein (vals paspoort).

Rivers (24) = Walters (valse naam).

Worcester, Dave (4) = Howard Marsh (valse naam).

Wrainwright (7) = (Lepe) Lemmy (valse naam).

III.4 Trefwoordenregister

(gegroepeerd per avontuur)

1: Avonturen in de Stille Zuidzee

2: Drie jongens op een onbewoond eiland

3: De strijd om het goudschip

Abercrombie	Frisco	Maria Christina
Anna Laura	Gillison	Maupoi
Barney	Hennessey	Mickey Mouse
Braggart	Jack I	Modas
Esperanza	Joe II	Muriloff
Farraday	Kanaken	O'Connor I
Franklin Roosevelt = Frisco	MacCarthy	Warwick
	MacGariggle	Willy Waw

4: Een overval in de lucht

5: De jacht op het koperen kanon

6: Sensatie op een Engelse vrachtboot

Anderson	Davids	Jeffries
Angelface = Barnett	Dinwiddie	Kaalmans = Smit
	Drake	Krevelen
Barley I	Elephant	Lalonde
Barley II	Fentwick	Lie Dee
Barnett	Fox	Maisy
Bennett I	Gary	Malherbe
Bennett II	Green Hope Line	Marianne
Bermondsey	Hathaway	Marion
Bliksemstraal	Jackett	Marsh = Worcester
Brass	Jackson I	
Breitstein	Jansen I	Merriman
Bullepees	Jansen II	Mersey Hope
Clark	Jansen III	Murphy

Paisly	Rodney	Stiletter-scheeps-werven
Peters I	Rufus I	
Peters II	Slugger	Tante Ginny
Pincher	Smit	Toetenel
PH-XKY	Spaniard = Winstone	Winstone
Platneus		Worcester
Rilland Bath	Sparks	Zazou
Robben		

7: Tumult in een toeristenhotel

Barclay	Lilian	Westbrooke
Carlotta	Parel Peter	Whatnot = Piffle
Charles	Pete I	Winstone = Piffle
Fitzpatrick = Lilian	Piffle	Wrainwright
	Polly	
Jim	Raleigh = Piffle	
Johnstone	Seaview Hotel	
Lemmy = Wrainwright	Simmons I	
	Vassar	

8: Drie jongens als circusdetective

9: Een dollarjacht in een D-trein

10: Een speurtocht door Noord-Afrika

Andreas	Dausenberg	Masters
Baker	Derksen	Moti
Bart	Enrico	Petrarca
Bendix I	Evans	Prins
Bergson = Darry	Fons I	Rawlins
Berini	Frankenthal	Ricci
Beveren	Genderen	Sankia
Bolle	Graham I	Sardoni
Bonzario	Harris I	Savoia Queen
Bordoni	Jacobi	Sikkers
Bregansius	Kafi	Silver Mermaid
Darry	Karels	Stein = Vliet

Straus	Vliet	Willems
Swiets	Wermesen = Bolle	

11: Drie jongens en een caravan

Bardoux	Graham II	Sanders II
Bastiaanse	Pierre	Seventer
Fons II	Roskam	
Goderikus	Sanders I	

12: Kabaal om een varkensleren koffer

Buikmans	Straperli I	Zoutman = Straperli
Busekom	Straperli II	
Laeielier	Terry	

13: Een motorboot voor een drijvend flesje**14: Een klopjacht op een kapitein****15: Een raderboot als zilvervloot**

Arno	Fido	Praay
Bekker	Grimbos, Jan	Prim
Bontekoe, De	Grimbos, Leontina	Pijnenborg
Bontekoe II	Hasselt	Roussalka
Bontekoe III	Hissink	Schol, Hennie
Bonzo II	Holle	Schol, mej. C.B.
Charley	Johan	Serafina
Colebrander	Kapitein = Doberman, Jan	Stern
Doberman, kapitein		Vleuten = Arie Roos
	Karl	
Doberman, Lottie	Lorelei	Waterjuffer
Dijke I	Lottie = Doberman Leontina	Wisse
Dijke II		

16: Nummer negen seint New York**17: Een meesterstunt in Mexico****18: Trammelant op Trinidad**

Albatros	Galuski	Peters III
Ben	Gordon	Philippo
Bendix	Graham III	Poirot
Bengson	Groves	Popkins
Brent	Harrison	Rover
Brozius	Hoover	Saleppi
Brüns	Jenkins	Schumann
Cardozo	Kingston	Shaw
Carlson	MacDonald	Sneeuwbal
Charley II	Marcus	Stevens I
Connor	Masters	Surfpride
Copper	Muller	Trent
Coquillo	Nero = Poirot	US 187
Dubois	Paraquita	Völker
Duff	Pereira	

19: Vreemd kraakeel in Californië

Benedotti	Fernando	Poortstra
Blake	Gillmore	Roadhouse Vallygrade
Blatski I	Harry	
Blatski II	Jackson II = Nickolson	Saunders
Brodie		Stefan
Briggs	Johnson	Vitella
Corelli	Kelly	
Duffy = Johnson	Nickolson	

20: Lotgevallen rond een locomotief

Bowers	Montez	Talavera
Camcy	Peterson	Thompson
Jacinto	Phillips I	
Kelly	Sam	

21: Pyamarel in Panama

Benito	Greef	Nogaró
Carlos I	King	Pereira
Corbett	Kogelhoofd I	Peréz
Dixon	Marco	Peters
Flaphoed = Marco	Masters	

22: Vreemd gespuis in een warenhuis**23: Wilde sport om een nummerbord****24: Hoog spel in Hong Kong**

Bill	Jack II	Price
Bix	Jason	Riley
Bonzo II	Jimmy	Rivers I
Cassidy	Joe II	Rivers II
Claymore	Johnny	Rosenbaum
Coleman = Arie Roos	Johns	Rossi
	Kettering	Rufus II
Dalmonte	Mac I	Rufus III
Dave	MacDougal	Rufus IV
Fanny	Manners	Sacco
Farmers	Merrivale	Sammy
Firkins	Messaf	Sarah
Ford	Metropolitan Insurance Comp.	Sarie
Galleries, The		Sigismund
George I	Nancy May	Simmons II
Griff	Niemaier	Stevens II
Griffith	O'Connor II	Stevens III
Hammond	Parker	Stevens IV
Harris II	Pete II	Sullivan
Hildebrant	Peters IV	Walters = Rivers I
Hubary	Praed	

25: Een vliegtuigsmokkel met verrassingen

Beum	Kees	Steensma
Frank	Schilperoort	Vrind

26: Stampij om een schuiftrompet

Buma	Kesber	Poelstra
Bulk	Kolstee	Schilperoort
DSC	Lighthart	Schrier
Filarski	Ludlanus	Westendorp
Fons III	Oven, van	
Jonas	Pfeiffer	

27: Kunstgrepen met kunstschatten**28: Bombarie om een bunker****29: Ali Roos als Arie Baba**

Borghesius	Kees de Hondeman = Lammers	Parsons
Flip		Philips
Fons IV		Roos van Dekama
Fons V	Kresse	Scranton = Miller
Frans	Lammers	Sheherezade
Franske	Marianne	Sjef
Goederen, L. de	Miller	Wisschoten
Goederen, J. de	Mullard = Parsons	Wouters
Holdert	Nelis	
Johan	Nol	

30: Heibel in Honolulu

Atkinson	Mac	Simpson
Bennie	Nijgaard	United Motors
Brando	Perkins I	Whiteman
Jake I	Reddingius	Zakaroea

31: Arie Roos wordt geheim agent

Bubi	Fritzi	Phillips II
Buster	George II = Arie Roos	Shirley
Digazo		Slaphoed = Franz
Franz	Heideroos	Sneeuwman = Arie Roos
Freddie	Perkins II	

32: Cnall-effecten in Casablanca**33: Een zeegevecht met watervrees**

Benoit	Lupin	Poiret
Briquet	Mark	Saladin
Chico	Marseillaise, la	Sirène, la
Cnall	Mehdi	Spigoulos
Fahnoul	Mercier I	Tardieu
Fargas	Mercier II	United Press International
Fernand	Mohammed	
Gulbrandtsen	Orthlieb	Vervier = Arie Roos
Hassan	Picot	

34: Bob Evers belegert fort B

Cabral	Paula Lopez	Sarasante
Gomez	Podulka	Sunderland
Houston	Rikkers	
Paco	Rumpf	

35: Arie Roos als ruilmatroos

Carlos II	Kogelhoofd II = Jake II	Forster
Czappa		Rikkers
Drummond's Drugstore	Lee	Samso
	Lee Ching	San Felipe
Forster	Manuel	Seaflower
Jake II	Peerhoofd =	Zippo

36: Kloppartijen in een koelhuis**37: Superslag in een surpermarkt**

Bagno	Clanaghan	Joyce
Benno	Contandin	Larroquette
Bodewes	Doughall	Livi
Boersma	Falconetti	Marcello
Borrini	Francois	Mattei

Sanders III
Stoobos

Tardini
Turi

Uschi

III.5 Bibliografie

III.5.1 Werk van W.H.M. van Houten

Andere werken onder het pseudoniem Willy van der Heide

De smokkelvaart van de Maia. Bussum: Gemini (= Centripress), 1972.
Toen ik een nieuw leven ging beginnen en andere waargebeurde verhalen uit de jaren vijftig. Amsterdam: Loeb en Van der Velden, 1979.

Dikkie

Dikkie en de dingen die branden. Tek. van Marlou Stockman. Apeldoorn: Stenvert, 1956.

Otto Onge

Buitenissigheden bij een bosbrand. De avonturen van Otto Onge. Tek. van Rudy van Giffen. Apeldoorn: De Eekhoorn, 1959. (1e druk ca. 1958).

Een postroof met perikelen. De avonturen van Otto Onge. Tek. van Rudy van Giffen. Apeldoorn: De Eekhoorn, 1959. (1e druk ca. 1959.)

Slimmigheden met suikerzakjes. De avonturen van Otto Onge. Tek. van R. van Looy. Apeldoorn: De Eekhoorn, 1960.

Tamtam om een torpedoboot. De avonturen van Otto Onge. Tek. van Rudy van Giffen. Apeldoorn: De Eekhoorn, 1959. (1e druk ca. 1958.)

Woutertje Wipneus

De avonturen van Woutertje Wipneus; een kinderboek dat grote mensen graag voorlezen. Ill. van Marien Verkaik. Amsterdam: Alpha, 1950. (Herd. Den Haag: Gradivus, 1980.)

Zip Nelson

De aanval der atoompiraten. Ill. Jan Lutz. Nijkerk: Callenbach, 1954.

Werken onder het pseudoniem Sylvia Sillevis

Drie meisjes en een bistro. Leeuwarden: Van Seijen, 1980. (Candlelight-serie).

Ook verschenen als *Drie meisjes en een cafetaria.*

Drie meisjes en een cafetaria. Meppel: Stenvert, 1952.

Drie meisjes en een lord. Meppel: Stenvert, 1952.

Drie meisjes en een vakantiecamp. Ill. van Hans Borrebach. Meppel: Stenvert, 1955. (Wanda Moens-serie)

Werken onder het pseudoniem Willem W. Waterman

Amerika filmt. Een visie op Hollywood en op Hollywood's wonderlijke werkwijzen. Tilburg: Het Nederlands Boekhuis, 1940. (Herdr. Den Haag: De Residentiebode, 1955; Vita-serie.)

De erfenis van een zonderling. Oorspronkelijke roman. Antwerpen: De Palm, 1945.

De geheimzinnige schat. Antwerpen: De Palm, 1946.

De kruistocht van generaal Taillehoeck. De Haag: De Residentiebode: 1941.

Een strijd om Nederland. Den Haag: De Residentiebode, 1943.

Wie zei, dat je in dezen tijd niet kon lachen? Tek. van Frans Mettes. Utrecht: Bruna, 1944.

Een woestijn raakt zoek. Een humoristische avonturenroman. Tilburg: Het Nederlands Boekhuis, 1939.

III.5.2 Werk over Willy van der Heide

- Amerongen, Martin van, 'Brullende gedenkschriften: het nieuwe leven van Willy van der Heide'. *Vrij Nederland*, 3-3-1979.
- Amerongen, Martin van, 'Een alcoholische brulaap'. *NRC-Handelsblad*, 6-8-1988.
- Bartling, Martin, 'Over de jonge speurders'. Den Haag: NBLC (Léo [1979/1980] no. 5), p. 11-15.
- Bergman, Henk, 'Bob Evers - de grote wereld als speelterrein'. *Vrij Nederland*, 16-8-1975.
- 'Even langs ... bij Willy van der Heide.' *Jeugdkampioen*, ca. 1972.
- Ferdinandusse, Rinus, 'De Gil, een veertien keer verschenen orgaan voor nuchter Nederland'. *Vrij Nederland*, 2-5-1970.
- 'Gedicht op "De Slag bij Arnhem"'. *Haagse Courant*, 17-9-1956.
- Gelder, Henk van, 'Twee zielen en een onduidelijke gedachte; de mystificaties en leven en schrijven van Willem W. Waterman'. *NRC-Handelsblad*, 2-4-1985.
- Gerritse, Peter, "'Wie zei er dat je niet meer lachen kon?'". *Panorama*, 26-9-1975.
- Jong, Eelke de, 'Willem W. Waterman en het morele verval'. *Haagse Post*, 11-11-1978.
- Kleppe, Hans en Toon, *Bibliografische/biografische gegevens over Willy van der Heide*. 1988 en 1989. (Deze werken zijn in te zien bij de Gemeentebibliotheek van Rotterdam).
- Nimwegen, Arjaan van, 'Amorele van Waterman'. *Utrechts Nieuwsblad*, 25-10-1985.
- Polak, Nico, 'Willem W. Watermans meest geslaagde jongensgrap; het linkse programcollege van Amsterdam en de vrees voor de Zwarte Tulp.' *Vrij Nederland*, 16-9-1975.
- Polak, Nico, 'Nachrift'. *Vrij Nederland*, 13-12-1975.
- Sanders, Wim, 'Kroegtijger-memoires'. *Parool*, 23-2-1979.
- 'Schepper Bob Evers-serie zoekt rust in Drachten'. *Leeuwarder Courant*, 2-11-1978.
- Vis, André, 'Willy van der Heide is dood, leve Bob Evers...'. *Tubantia*, 21-11-1987.
- Visser, Ab, 'Toen ik een nieuw leven ging beginnen'. *Leeuwarder Courant*, 28-7-1979.

Waterman, Willem W., 'De metro-bom'. *Vrij Nederland*, 13-12-1975.

Wijma, Marleen, 'Tien redenen waarom de Bob Evers-serie zo populair is'.

Tikker 3 (1980/81) no. 1, p. 50-51.

Zaal, Wim, 'Schrijven over jezelf: Liegen dat het gedrukt staat'. *Elseviers Magazine*, 17-3-1979.

Zwaan, Peter de, 'Dertigers op zoek naar Bob Eversserie; jeugd-sentiment en de jacht op oude kinderboeken'. *Gooi- en Eemlander*, 24-1-1981; *Amersfoortse Courant*, 7-1-1981.

Zwaan, Peter de, 'Willy van der Heide: een fantasievolle romanticus'. *Tubantia*, 6-4-1985.

Zwaan, Peter de. 'Willy van der Heide: "Het kan me allemaal geen moer schelen als ik me maar te barsten kan lachen"' *Tubantia*, 8-6-1978; *Dagblad van het Oosten*, 8-6-1978.

Register op het verschijnsel

- Abercrombie 123, 136
 Albatros 123
Ali Roos als Arie Baba 38, 60, 65, 67, 71, 114, 156
Amerika filmt 81, 83
 Andreas, 123
 Anderson, Gilbert P. 123, 146
 Angelface 123, 150
 Anna Laurie 123, 139
Arie Roos als Ruilmatroos 18, 19, 25, 60, 116, 157
Arie Roos wordt geheim agent 57, 70, 74, 98, 156 100
 Arno 123
 Atkinson 123
Avonturen in de Stille Zuidzee 13, 14, 45, 57, 71, 83, 85, 151
- B**agno, Luigi 123, 147
 Baker 123
Bakkeleien op een booreiland 20
Bandieten in Brittannië 104, 105, 107
 Barclay 123
 Bardoux 123
 Barley 124, 135
 Barley, Annie 124
 Barnett 124, 134, 135, 143, 150
 Barney 74, 124
 Bart 124
 Bastiaanse, Frans 124
 Bekker, wicherodeloper 98, 124
 Ben 124
 Bendix (valse naam Arie) 124, 150
 Bendix II 124
 Benedotti, Cyrus G. 124
 Bengson 124
 Benito 124
 Bennett, John 91, 124, 134
 Bennett, Lois 124, 134
 Bennie 123, 124, 135, 149
 Benno 124, 147
 Benoit 124
 Bergman, Henk 65, 73
 Bergson 124, 128, 150
 Berini 124
 Bermondsey 125
 Beum, jonkheer Berislaus de 125
 Beveren, Van 125
 Bill 125, 143, 144

Bix 125
Black Witch, The 45, 46
Blake, Bernhard 125
Blatski I 125, 128
Blatski II 125, 130
Bliksemstraal 125, 127

Bob Evers belegert Fort B 18, 19, 24, 38, 58, 82, 109, 116, 157
 Bob Evers Genootschap 27, 66, 76, 77, 121
 Bodewes, Piet 125
 Boersma 125
 Bolle 125, 148, 150
Bombarie om een bunker 38, 58, 65, 67, 71, 156
 Bontekoe 125
 Bontekoe, Bertus 125
 Bontekoe, De 52, 53, 102, 123, 125
 Bonzario 131, 139, 144, 147
 Bonzario, Circus 124
 Bonzo I 125, 148
 Bonzo II 125
 Bordoni 123, 125, 133, 148
 Borrini, Lino C.M. 125, 129, 137
Bouwbonje om een staalskelet 20, 59
 Bowers 126
 Bradley, Omar 37
 Braggart 74, 121, 126
 Brando 126
 Brass, Jackie 126
 Bregansius, J.G.C. 126
 Breitstein 63, 126
 Brent 126
 Brent, Pete 84
 Briggs 126
 Briquet 126
 Brodie, Barnabas 126, 128, 146
 Brogesius, Karel 126
 Brozuis 126
 Brüns 126
 Bubi 126
 Buikmans 126
 Bulk, Eddie M. 126
 Bullepees 126
 Buma, Wiebe 126, 129
 Busekom, C.G. 126
 Buster 74, 127

 Cabral, Juan 127, 141
 CAMCy 126, 127, 141, 144, 147
Candy 14
 Cardozo, Juan 64, 123, 127, 129
 Carlos I 127, 140, 150
 Carlos II 127, 138
 Carlotta 127, 140
 Carlson 127

Cassidy 127, 143
Charles 127, 140
Charley I 127
Charley II 127
Chico 127
Clanaghan, Jim 127
Clark 127
Claymore 127
Cnall, Bernhard 128, 130, 139, 147
Cnall-effecten in Cassablanca 60, 71, 157
Coca Cola 94, 95
Colebrander, detective 40, 128
Coleman, W.G. (valse naam Arie) 128, 150

- Connor 128, 138
 Contandin, Ferdinand 128, 138
 Copper 128
 Coquillo 128, 142
 Corbett 128
 Corelli 128
 Corrie 65
 Crofts, John 84, 85
 Crofts, Lois 85, 91
 Crystal Water Syndicate 82
 Czappa 127, 128, 138, 144, 149
- Dagblad van West-Friesland* 117
 Dalmonte, Johnny 88, 125, 128, 131, 133-135, 137, 139, 143-146, 150
 Darry, Crick 124, 128, 144, 150
 Dausenberg, ir. 61, 128
 Dave 128
 Davids 128
De bonte dinsdagavondtrein 66
 Derksen, Kees 128
 Digazo, Fernando Lagos Xaverius 70, 74, 99, 126-128, 129, 132, 142, 150
 Dijke, Corrie van 130
 Dijke, Van 129
 Dikkie 14
 Dinwiddie, Dennis 90, 129, 138
 Dixon 129
 Doberman, familie 98
 Doberman, kapitein 124, 127, 129, 136, 148, 150
 Doberman, Lottie 62, 129, 137, 148
Dollarjacht in een D-trein, Een 41, 58, 61, 75, 152
Donald Duck 77
 Doughall 127, 131, 136
 Drake, tandarts 91, 129
Drie jongens als circusdetective 37, 57, 63, 152
Drie jongens en een caravan 36, 57, 113, 153
Drie jongens op een onbewoond eiland 14, 57, 71, 83, 113, 151
 Droste 95, 115
 Drummond's drugstore 129
 Dubois 129
 Duff 129
 Duffy, Michael E. 129, 136, 150
 Dutch Swing College 53, 54, 126, 129, 136, 137, 140, 144, 145, 148
- Eekhoorn, De 8, 10, 16-19, 21
 Ees, Jan van jr. 53
 Ees, Jan van sr. 53
 Elephant, James 125, 130, 131, 143

Encyclopaedia Britannica 93
Enrico 130

Erfenis van een zonderling, De 81, 83, 85

Esperanza 130, 132

Evans 130

Evers, divisiecommandant 37

Evers, moeder 37

Evers, pa 36-38, 52, 72, 126, 127, 133, 134, 142, 144, 145, 147, 148

Evers, Rob 13

Evers, tante uit Cincinatti 37

Fahnoul 130

Falconetti, Tomaro 130

Fanny 130

Far East Bank 145

Fargas 130, 138

Farmers 130

Farraday, Harry 74, 130, 134, 135, 148

Fentwick, Mrs. 126, 130

Fernand 130, 133

Fernando 130

Festival vol verwikkelingen, Een 20, 59

Fido 130

Filarski, F.P. 131

Filibuster Bar 131, 135

Firkins 131

Fitzpatrick, miss Sally 131, 150

Flaphoed 131, 138, 150

Flip 131

Fons I 131

Fons II 131

Fons III 131

Fons IV 131

Fons V 131

Ford, Frank 131, 133, 138, 141

Forster 131, 141, 150

Fox, Judy 130, 131

Francois 131

Frankenthal, Francisco 131

Franklin Roosevelt 131, 132

Frans 131

Franske 131

Fransman 131

Franz 132, 145, 150

Freddie 132

Freud, Sigmund 73

Frisco 74, 121, 123, 124, 126, 131-133, 137, 138, 139, 140, 148

Galleries, The 128, 132, 135, 136, 141-143

Galuski 132
Gary 132
Geheimzinnige schat, De 81, 85
Genderen, Luuk van 47, 132
George (valse naam Arie) 150
George I 132
George II 132
Gillison 74, 132
Gillmore, John Jeffrey 132
Goderikus 132
Goederen, Jules de 131

Goederen, Louis G.C. 132
 Golsteijn, Jip 54, 55
 Gomez 132
 Gordon, J.B. 132
 Graham II 123, 133
 Graham III 74, 127, 133, 145
 Graham, majoor 132
 Greef, Charles de 133
 Green Hope Line 128, 133, 134
 Griff, Tootsie 133
 Griffiths 133
 Grimbos 143, 144, 145
 Grimbos, familie 98
 Grimbos, Jan 133
 Grimbos, Leontina Carolina 133, 134
 Grimbos-schat 125, 129
 Groene Man, de 87
 Groves 133
 Gulbrandtsen, Sven 133

Hammond 133
 Harris, Frank 133
 Harrison 74, 133
 Harry 133
 Harry's Bar 135
 Hassan 133
 Hasselt, Sjoerd van 52, 134, 142, 143
 Hathaway, prof. George 124, 131, 134
Heibel in Honoloeloe 38, 58, 67, 98, 156
 Heideroos 134
 Hennessey, Jack 44, 45, 130, 134
 Hildebrand, boekfiguur 55
 Hildebrand, Specs 54, 55
 Hildebrand, Tonio 10, 56
 Hildebrant 141
 Hildebrant, 'Specs' Harry 134
 Hissink 133, 134
 Holdert 134
 Holle, Hans 134
 Holmes, Sherlock 24
Hoog spel in Hong Kong 37, 58, 62, 71, 72, 155
 Hoover 134
 Houston, Sam 52, 127, 134, 140, 142, 144
 Hout, W.H.M. van den 13
 Hubary, detective 88, 134

IBM 96

Jacht op het koperen kanon, De 14, 37, 38, 57, 71, 74, 85, 86, 151

Jacinto 134

Jack I 130, 134

Jack II 134

Jackson I 134

Jackson II 134, 140, 150

Jacobi, Fernando 123, 124, 134

Jake I 135

Jake II 135, 136, 150

Jansen I 135

Jansen II 124, 135

Jansen III, inspecteur 86, 87, 135
Jaren '50... en verder, De (VARA-radio) 21-27
 Jason 135
 Jeffries, Jarvis K. 90, 91, 123, 135
 Jenkins 135
 Jerry 65
Jeugd (tijdschrift) 13
 Jim 135, 140
 Jimmy 135
 Joe I 130, 135
 Joe, gangster 88, 90, 135
 Johan 135
 Johann 135, 137, 146
Johannesburg Herald 134
 Johnny 135
 Johns, J.P. 135
 Johnson 129, 136, 150
 Johnstone 136
 Jonas 136
 Joyce 129, 136, 137

K

Kaalmans 136, 146, 150
Kabaal om een varkensleren koffer 31, 57, 63, 85, 87, 153
 Kafi 136, 139
 Kanaken 136
 Karl 136
 Kees 136
 Kees de Hondeman 136
 Kelly 126, 136
 Kesber, Dim 129, 136
 Kettering, Walter 125, 128, 133, 136, 139, 147
 King 136
 Kingston 136
 Kleppe, H. 10
 Kleppe, T. 10
Klopjacht op een kapitein, Een 40, 42, 58, 62, 71, 153
Kloppartijen in een koelhuis 19, 20, 36, 38, 58, 109, 116, 157
 Kluitman, uitgeverij 103, 105
 Koevoets, Pamela 21-27, 32, 39, 97
 Kogelhoofd I 136
 Kogelhoofd II 135, 136, 150
 Kolstee, Wim 129, 131, 132, 136, 137, 142
 Kresse 47, 131, 135-137, 139, 140
 Krevelen, Van 137
 Kriegsman, N. 10
Kunstgrepen met kunstschaten 37, 38, 54, 58, 59, 65, 67, 71, 156

Laeielier, freule van 137
Lalonde, Lalou 137, 138, 149
Lammers, Kees 136, 137, 148
Larraquette 136, 137
Lee Ching 137
Lee, Jack 137
Leeuwarder Courant 20
Lemmy 137, 149, 150

Lie Dee 137
 Lighthart, Arie 129, 137
 Lilian 27, 131, 137, 140, 150
 Linde, W.C. van der 76
 Linggatidoe 126
 Livi, Ivo 123, 128, 130, 137
 Londen, J. van 10, 103, 104, 107, 108
 London Tonic 95
 London, Jack 45
 Lorelei 135, 137, 146
Lotgevallen rond een locomotief 20, 37, 42, 58, 65, 67, 82, 110, 154
 Ludlanus 137
 Lupin 137

Mac I 137
 Mac II 123, 125, 137, 149
 Maccarthy 74, 137
 Macdonald 124, 129, 137
 MacDougal 138
 Macgarrigle 123, 138
 Maia, de 47, 49, 50, 53
 Maisy, verloofde van Dinwiddie 90, 138
 Malherbe, P.H.L. 68, 138
Manchester Daily Courier 142
 Manners 138
 Manuel 138
 Marcello 138
 Marco 131, 138, 150
 Marcus 138
 Maria Christina 138
 Marianne, huishoudster familie Prins 37, 138
 Marion 138
 Mark 133, 138
 Marseillaise, la 127, 138
 Marsh, Howard 138, 148, 150
 Masters, Jck 13, 145, 138, 147
 Mattei, Antonio 138
 Maupoi 138
 Medhi 138
Meesterstunt in Mexico, Een 13, 58, 64, 74, 154
 Mercedes Benz 95
 Mercier I 139, 142
 Mercier II, François Bernard Simon 139
 Merriman 139
 Merrivale 139
 Mersey Hope 126, 133, 139
 Messaf, King 139

Metropolian Insurance Company 139, 140
Meysing, G.J.M. 76
Mickey Mouse 139
Miller, Jerry 65, 131, 139, 145, 150
Modas 139
Mohammed 139
Montez, Porfirio 139, 141, 147
Moti 136, 139
Motorboot voor een drijvend flesje, Een 36, 41, 42, 57, 58, 61, 71, 98, 153
Mullard, Jeremiah 139, 141, 150

Muller, kolonel W.A. 139

Muller, P.J. 76

Muriloff 139

Murphy, Fred 139

Nancy May 140

Nederlands-Duitse Handels Mij B.V. 126

Nelis 140

Nelson, Zip 14

Nero 140, 142, 150

Nickolson, Edward B. 134, 140, 150

Niemaier, Charles D. 140

Nijgaard, John 140

Nogaró, Juan 140, 150

Nol 140

Nummer negen seint New York 36, 58, 64, 154

O'Connor I 74, 140

O'Connor II 140

Onge, Otto 14, 59

Orthlieb, zwembad 140, 147

Oven, Bob van 129, 140

Overval in de lucht, Een 14, 37, 57, 63, 71, 74, 85, 93, 151

Paco 140

Paisley 140

Paraquita, la 140, 141

Parel Peter 140

Parker 141

Parsons, Dick 65, 114, 131, 139, 141, 150

Paula Lopez, De 141

Peerhoofd 131, 141, 150

Pereira 64, 68, 74, 124, 126, 127, 133, 134, 136, 138, 141, 142, 144, 146

Peréz, Ramon 124, 127, 141

Perkins I 141

Perkins, J.G. 98, 99, 141

Pete I 141

Petel II 141

Peters, Charles 140, 141

Peters, Bennie 141

Peters II 141

Peters IV 141

Peterson, G. 141

Petrarca 141

Pfeiffer 141

PH-XKY 126, 132, 137, 138, 141-143, 146, 147, 148

Philippo 141

Philips, Harry 74, 141
Phillips II 142
Phillips, Frank 141
Picot 142
Pierre 142
Piet Hein 38
Piffle 142, 150
Pijnenborg, Detectivebureau 52, 128, 133, 143
Pincher 142
Piraten in paniek 103, 105, 107
Platneus 142

Podulka, Mike 52, 142, 143, 144
 Poelstra 142
 Poirer 142
 Poirot 124, 128, 132, 140, 141, 142, 150
 Polly 142
 Poortstra, Wynandus Wichert 142
 Popkins 142
 Praay, Wachtmeester van 52, 91, 92, 142
 Praed, C.W. 142
 Pread 139
 Price, Sam 142
 Prim 142
 Prins, kolonel J.C.K. 34, 36, 37, 38, 135, 138
 Prins, moeder 37
 Prins, Munno 37, 46, 63, 142
Pyjama-rel in Panama 58, 110, 155

R

Raak-company 95
Raderboot als zilvervloot, Een 38, 60, 65, 91, 95, 153
 Raleigh 150
 Rawlins, Frederick C.J. 143
 Reddingius 143
 Regan, Peter 85
 Ricci 143
 Rijkers, Maarten 52, 143
 Rilland Bath, jonkheer Paul van 93, 94, 138, 143, 147
 Rilly 143
 Rivers I 143, 148, 150
 Rivers II 143
 Roadhouse Vallyglade 124, 143, 145
 Robben 143
 Rodney, Phil 143
 Roes, Bob 45, 46
 Ronson-aansteker 95
 Roos van Dekama 38, 134, 143
 Roos, moeder 36
 Roos, oom en tante in Australië 36
 Roos, pa Arthur C. 36-38, 92, 125, 126, 130, 134, 141, 143, 146
 Roos, tante 36, 64
 Rosenbaum, Artur 143
 Roskam, George 143
 Rossi, Pietro 88, 143
 Roussalka 52, 134, 143
 Rover 143
 Rufus I 143
 Rufus II 143
 Rufus III 130, 135, 143, 144

Rufus IV 143
Rumpf, Erwin 144

Sacco 144
Saladin 144
Saleppi 144
Sam 65, 144
Sammy 144
Samsó 144
San Felipe 144

Sanders I 143, 144
 Sanders II, Yetti 144
 Sanders III 144
 Sankia 144
 Sarah 144
 Sarasante, Pablo de 144
 Sardoni 144
 Sarie 130, 135, 144
 Saunders 144
 Savoia Queen 141, 143, 144
 Scherpenseel, Theo van 54, 55
 Scherpenseel, Ton van 10,
 Schilperoort, Peter 10, 53, 54, 101, 129, 136, 144
 Schol, Hennie 91, 95, 144, 148
 Schrier 129
 Schumann 145
 Scottie 145
 Scranton, William John 139, 145, 150
 Saeflower 137, 145
 Seaview Hotel 141, 145, 148
Sensatie op een Engelse vrachtboot 14, 37, 57, 61, 74, 85, 90, 151
 Serafina, villa 98, 134, 135, 145
 Seventer, van 124, 131, 132, 142, 145
 Shaw 145
 Sheherezade 145
 Shirley 145
 Sigismund 145
 Sikkers 145
 Sillevis, Sylvia 14
 Silver Mermaid 145
 Simmons I 145
 Simmons II 145
 Simpson, George 124, 137, 141, 145
 Sinterklaas 16
 Sirène, La 145, 146
 Sjef 145
 Slaphoed 145, 150
 Slugger 145
 Smit 136, 146, 150
Smokkelvaart van de Maia, De 40, 47
 Sneeuwbal 146
 Sneeuwman, Heinrich (valse naam Arie) 146, 150
 Snell, K.R.K.K. 76
 Sonora Super Films 126, 130
 Spaniard, Victor 146, 148, 150
 Sparks 146
Speurtocht door Noord-Afrika, Een 57, 61, 82, 152

Spigoulos 133, 138, 145, 146
Stampij om een schuiftrumpet 42, 53, 58, 60, 156
Steensma, Dorus 146
Stefan 146
Stein, Ulrich 137, 146, 148, 150
Stenvert 14, 16, 17, 49, 67
Stern, Ulrich 135, 146
Stevens I 146
Stevens II 146, 150

- Stevens III 146
 Stevens IV, Jackie 146
 Stilleter-scheepswerven 123, 139, 143, 146
 Straperli I 146, 149, 150
 Straperli II, Sonja 146
 Straus 146
Strijd om het goudschip, De 14, 57, 61, 70, 83, 85, 151
 Stroobos 146
 Sullivan, Joe 146
 Sunderland 52, 127, 142, 144, 147
Superslag in een supermarkt 20, 59, 116, 117, 157
 Surfpride 64, 126, 145-148
 Swiets, Jack 147
- Talavera 134, 139, 147
 Tante Ginny 143, 147
 Tardieu, Gaston 147
 Tardini, Massimo 147
 Terry 147
 The Toy Train Club 143
 Thompson, Jeff 147
 Tiger Moth 54
Toen ik een nieuw leven ging beginnen 40, 46, 49, 52, 93, 94, 96
 Toetenel 147
 Toro, hotel 96
Trammelant op Trinidad 58, 85, 95, 98, 154
 Trent 147
Tumult in een toeristenhotel 27, 31, 58, 152
 Turi 147
- Unieboek 18, 19, 23
 United Motors 140, 141, 147
 United Press International 147
 US 187 147
 Uschi 147
- Valstar, Victor 14
 VARA: De jaren '50... en verder? 21-27, 97
 Vassar, Vonnie 27, 123, 136, 148
 Verpoorten, Frans jr. 10, 76
 Vervier (valse naam Arie) 148, 150
 Vitella, Vera 143, 144, 148
 Vlaanderen, Paul 53
 Vleuten, Van (valse naam Arie) 148, 150
Vliegtuigsmokkel met verrassingen, Een 53, 54, 58, 155
 Vliet, Mark van 146, 148, 150
 Völker 148

Vreemd krakeel in Californië 41, 49, 58, 59, 67, 83, 154

Vreemd gespuis in een warenhuis 42, 60, 71, 155

Vrij Nederland 73

Vrind, Luuk 148

Walters 143, 148, 150
Warwick 74, 148
Wat schuilt er voor waars in wichelroedelopen en de aardstraaltheorie 97
Waterjuffer, de 91, 148
Waterman 13
Wermesen, IJsbrand van 125, 148, 150
Westbrooke, Josia P. 148
Westendorp, André 129, 148
Whatnot, inspecteur 150
Whiteman 148
Wilde sport om een nummerbord 42, 60, 72, 88, 155
Wilking, P. (Pistolen Paul) 10
Williams 148
Willy Waw 44-46, 130, 148
Winstone, Arthur 146, 148, 150
Wipneus, Woutertje 14
Wisschoten 148
Wisse, Koos 148
Woestijn raakt zoek, Een 82, 85
Worcester, Dave 138, 148, 150
Wouters 148
Wrainwright, Thomas John 137, 148, 150

Zakaroea 135, 149
Zazou 74, 149
Zeegevecht met watervrees, Een 17-19, 57, 58, 71, 85, 116, 157
Zeerust, pension 87, 88
Zippo 149
Zoutman, Frederik 146, 149, 150
Zwaan, Peter de 8, 10, 19, 20, 23, 40, 44, 59, 115-117

Over heer Beringen

‘ Het verschijnsel Bob Evers *moest* wel een keer geschreven worden; mijn enige verdienste is dat ik degene ben geweest die op dit idee gekomen is en het werk heb willen verzetten,’ aldus de al te bescheiden John Beringen (1957). Toch een enigszins filosofisch getinte, maar vooral wonderlijke uitspraak voor een schrijver, die naast verhandelingen over waarnemingen en toeval ook verhalen publiceerde als *De vogel*, *De kamers van de waarheid* en *Trein zonder bestemming*. In vrijwel al zijn werk is de ondertoon van de bizarre mysticus te bespeuren en ontwaart men de drijfveren van een extravagant kunstenaar. Op zich niet zo verwonderlijk als men de favoriete schrijvers van deze vitale dertiger bekijkt: Kafka, Dostojewski, Toergenjev en Schopenhauer genieten zijn voorkeur. Behalve schrijver is John tevens acteur en radiomaker.

Dat hij wel heel letterlijk in de voetsporen van onze drie Bob Evers-helden wil treden, laat zich illustreren met onder meer de volgende anekdote: zomer 1992 stapte hij doodleuk met geluidsapparatuur 't Dostojewski-museum in Moskou binnen en deelde de onthutste Russinnen mee dat hij een programma wilde maken voor de Nederlandse radio. Hij kreeg onmiddellijk alle medewerking en produceerde een uitzending die er wezen mocht.

Voorts laat John weten nog heel wat in petto te hebben voor de lezer: ‘Mogelijk schijf ik nog wel eens een boek over mijn andere bezigheden tijdens mijn bezoeken aan Rusland, maar *Het Bob Evers-virus* komt nu absoluut op de eerste plaats.’

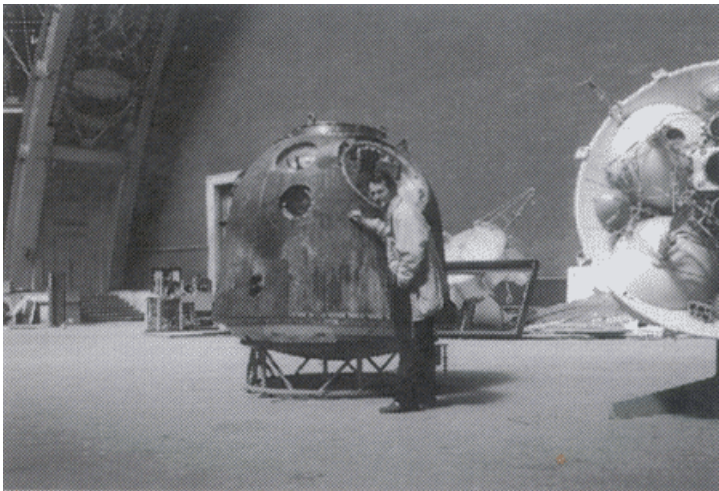

Foto achterplat: Moskou 1992. De landingsmodule van de Sojoez 14 bezwijkt bijna onder het gewicht van de handtekening van J. Beringen.